

ΑΝΩΤΑΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΠΑΤΡΩΝ  
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Π Τ Υ Χ Ι Α Κ Η Ε Ρ Γ Α Σ Ι Α

---

ΑΝΑΛΥΣΗ  
ΤΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΙΝΔΥΝΩΝ  
ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΒΕΒΑΙΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΙΩΝ

---



ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ : ΚΑΝΑΒΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ  
ΦΟΙΤΗΤΕΣ: ΓΙΑΝΝΟΥΛΗΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ  
ΚΟΥΤΡΑ ΜΑΡΙΑ

ΑΡΙΘΜΟΣ  
ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ

6168

✓

## ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

<b>ΠΡΟΛΟΓΟΣ</b> .....	4
<b>ΓΕΝΙΚΑ</b> .....	4
ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ.....	5
ΕΜΠΟΡΙΟ.....	6
ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ.....	6
ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ.....	6
<b>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1<sup>ο</sup></b> .....	7
<b>ΑΝΑΛΥΣΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΙΝΔΥΝΩΝ</b> .....	7
1 Η ΖΗΤΗΣΗ ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΣ ΓΙΑ ΣΚΟΠΟΥΣ ΠΡΟΦΥΛΑΞΗΣ.....	7
2 ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΠΡΟΓΝΩΣΗΣ ΤΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΙΝΔΥΝΩΝ.....	8
2.1 Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΠΡΟΓΝΩΣΗΣ.....	8
2.2 ΧΡΟΝΙΚΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΠΡΟΓΝΩΣΗΣ.....	9
2.3 ΠΟΙΟΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΟΣΟΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΠΡΟΓΝΩΣΗΣ.....	9
2.4 ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΗΣ ΚΑΤΑΛΛΗΛΟΤΕΡΗΣ ΤΕΧΝΙΚΗΣ ΜΕΘΟΔΟΥ.....	10
<b>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2<sup>ο</sup></b> .....	11
<b>ΕΙΔΗ ΤΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΙΝΔΥΝΩΝ</b> .....	11
1 CREDIT RISK-ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ.....	11
1.1 ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ.....	11
1.2 ΠΟΤΕ ΔΗΜΙΟΥΡΓΕΙΤΑΙ.....	11
1.3 ΤΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΕΙ ΣΤΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ.....	11
1.4 ΤΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΕΙ ΣΤΟΥΣ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥΣ.....	12
1.5 ΠΩΣ ΜΕΤΡΙΕΤΑΙ Ο ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ.....	12
1.6 ΕΙΔΗ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ.....	13
α) principal risk-κύριος κίνδυνος.....	13
β) replacement risk-κίνδυνος κόστους αποκατάστασης.....	13
γ) settlement risk-κίνδυνος διακανονισμού.....	13
δ) counterparty risk-κίνδυνος αντισυμβαλλομένου.....	13
ε) legal risk-νομικός κίνδυνος.....	13
στ) issuer risk-κίνδυνος εκδότη.....	13
1.7 ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΠΟΥ ΔΙΝΟΥΝ ΛΥΣΕΙΣ ΣΤΟ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΚΙΝΔΥΝΟ.....	13
2 LIQUIDITY RISK-ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΡΕΥΣΤΟΠΟΙΗΣΗΣ.....	14
3 CUSTODY RISK-ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΘΕΜΑΤΟΦΥΛΑΚΗΣ.....	15
<b>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3<sup>ο</sup></b> .....	16
<b>Η ΑΒΕΒΑΙΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ</b> .....	16
Η ΑΒΕΒΑΙΟΤΗΤΑ ΕΦΙΑΛΤΗΣ ΥΦΕΣΗΣ ΓΙΑ ΔΥΟ ΑΓΟΡΕΣ.....	16
1.1 ΣΤΙΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ.....	16
1.2 ΣΤΗΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ.....	17
<b>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4<sup>ο</sup></b> .....	18
<b>Η ΑΒΕΒΑΙΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ</b> .....	18
Η ΕΙΚΟΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ-Η ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΟ ΜΑΝΙΦΕΣΤΟ.....	18
<b>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5<sup>ο</sup></b> .....	20
<b>ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΙΝΔΥΝΩΝ.....</b>	20
1 FACTORING-ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ ΑΠΑΙΤΗΣΕΩΝ.....	20
2 RISK PRO TM-ΣΥΣΤΗΜΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΙΝΔΥΝΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑΣ.....	21

<b>ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ</b> .....	22
<b>ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΣΤΟΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟ ΚΑΙ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΧΩΡΟ</b> .....	22
<b>ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ 1<sup>ο</sup> - ΚΛΑΔΟΣ ΑΣΦΑΛΕΙΩΝ</b> .....	23
<b>ΕΘΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ</b> .....	23
1 ΙΣΤΟΡΙΚΟ.....	23
2 ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ.....	24
3 ΟΙ ΣΥΓΧΩΝΕΥΣΕΙΣ ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΙΩΝ, Η ΑΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΣΥΝΟΛΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΤΡΩΝ, ΑΛΛΑ ΚΑΙ Η ΜΕΙΩΣΗ ΤΗΣ ΚΕΡΔΟΦΟ- ΡΙΑΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΖΟΥΝ ΤΟ ΚΛΑΔΟ ΤΗΣ ΙΔΙΩΤΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ.....	25
4 Η ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	28
5 ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗΣ ΑΓΟΡΑΣ.....	30
Α) ΓΙΑ ΤΙΣ ΑΣΦΑΛΙΣΕΙΣ ΖΩΗΣ.....	31
Β) ΓΙΑ ΤΙΣ ΑΣΦΑΛΙΣΕΙΣ ΖΗΜΙΩΝ.....	32
6 ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΕΠΙΔΕΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΚΑΘΑΡΗΣ ΘΕΣΗΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗΣ.....	33
7 ΤΟ ΜΕΓΑΛΟ ΓΕΓΟΝΟΣ ΠΟΥ ΕΠΗΡΕΑΣΕ ΤΟ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ.....	35
8 ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΟΥ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ ΣΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ.....	36
9 ΣΕ ΠΟΡΕΙΑ ΑΝΑΚΑΜΨΗΣ Η ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ ΑΓΟΡΑ.....	37
10 ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΙΔΙΩΤΙΚΗΣ ΣΦΑΛΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	39
<b>ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ 2<sup>ο</sup>-ΚΛΑΔΟΣ ΜΕΤΑΠΟΙΗΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ</b> .....	40
1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	40
2 Η ΓΕΝΙΚΗ ΕΙΚΟΝΑ.....	42
3 ΟΙ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΤΟ 2001,2002 ΚΑΙ 2003.....	44
4 ΟΙ ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΠΟΥ ΕΓΙΝΑΝ ΓΙΑ ΤΑ ΕΤΗ 2001,2002.....	53
5 ΟΙ ΠΡΟΣΔΟΚΙΕΣ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΓΙΑ ΤΟ 2004.....	56
6 ΟΙ ΑΠΟΨΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΓΙΑ ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ- ΤΑ ΤΟΥ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΟΥ ΡΕΥΑΜΤΟΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	57
7 ΟΙ ΑΠΟΨΕΙΣ ΤΩΝ ΕΚΠΡΟΣΩΠΩΝ ΤΗΣ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ.....	58
8 ΟΙ ΑΠΟΨΕΙΣ ΤΩΝ ΕΙΣΗΓΜΕΝΩΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΩΝ ΓΙΑ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΠΡΟΤΥΠΩΝ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΛΟΓΙΣΤΙΚΩΝ ΠΡΟΤΥΠΩΝ.....	59
9 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	61
<b>ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ 3<sup>ο</sup>-ΚΛΑΔΟΣ ΤΡΑΠΕΖΩΝ</b> .....	62
<b>ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ</b> .....	62
1 ΙΣΤΟΡΙΚΟ-ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	62
2 ΣΤΟΧΟΙ.....	63
3 ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΙΝΔΥΝΩΝ ΚΑΙ ΚΡΙΣΕΩΝ.....	63
i) ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΑΓΟΡΑΣ.....	64
ii) ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ.....	64
iii) ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ-ΠΑΘΗΤΙΚΟΥ.....	65
iv) ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ.....	65
v) ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΗ ΕΠΑΡΚΕΙΑ.....	66
4 ΤΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΣ.....	66
5 ΤΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΙΣ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΕΣ ΕΤΑΙΡΙΕΣ ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ ΣΤΗ ΚΑΤΟΧΗ ΤΟΥΣ.....	68
6 ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΤΟΥ ΟΜΙΛΟΥ ΤΗΣ ΕΜΠΟΡΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ.....	69

7 ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΧΡΗΣΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ.....	70
8 ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΣ ΚΛΑΔΟΣ.....	71
<b>ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ 4<sup>ο</sup>-ΚΛΑΔΟΣ ΕΠΙΒΑΤΗΓΟΥ ΝΑΥΤΙΛΙΑΣ.....</b>	<b>73</b>
<b>ΝΑΥΤΙΛΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΛΕΣΒΟΥ Α.Ε. (NEL LINES).....</b>	<b>73</b>
1 ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ-ΙΣΤΟΡΙΚΟ.....	73
2 ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ.....	73
3 ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΤΗΣ ΝΕΛ.....	74
i) ΠΙΘΑΝΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ ΣΤΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΤΟ ΟΠΟΙΟ ΒΑΣΙΖΕΤΑΙ Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ-ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ.....	75
ii) ΑΥΞΗΜΕΝΗ ΕΠΟΧΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΕΣΟΔΩΝ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ.....	75
iii) ΕΞΑΡΤΗΣΗ ΑΠΟ ΔΙΕΥΘΥΝΤΙΚΑ ΣΤΕΛΕΧΗ.....	75
iv) ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑ-ΚΟΣΤΟΣ ΚΑΥΣΙΜΩΝ.....	76
4 ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΚΙΝΔΥΝΩΝ.....	76
2000-2001.....	76
2002.....	76
2003.....	77
5 ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥ ΚΛΑΔΟΥ.....	77
6 Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ ΣΤΟ ΚΛΑΔΟ.....	78
7 ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΕΠΗΡΡΕΑΖΟΥΝ ΤΗ ΖΗΤΗΣΗ ΤΟΥ ΚΛΑΔΟΥ.....	79
8 ΥΓΙΗΣ ΝΑΥΤΙΛΙΑΚΟΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ.....	79
9 ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΓΙΑ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΟΝ ΑΚΤΟΠΛΟΪΚΟ ΚΟΣΜΟ.....	80
10 ΑΝΑΓΚΑΙΑ Η ΑΣΚΗΣΗ ΕΥΕΛΙΚΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΝΑΥΤΙΛΙΑΣ.....	81
<b>ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ 5<sup>ο</sup>-ΚΛΑΔΟΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ.....</b>	<b>82</b>
<b>ΕΥΡΟΑΚΚΟΥΝΤΙΝΓ ΕΠΕ-ΛΟΓΙΣΤΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ-ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ.....</b>	<b>82</b>
1 ΙΣΤΟΡΙΚΟ.....	82
2 ΔΟΜΗ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ.....	82
3 ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ.....	83
3.1 ΛΟΓΙΣΤΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ.....	83
i) ΓΕΝΙΚΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ.....	83
ii) ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΔΙΚΑΙΟΥ.....	83
iii) ΜΙΣΘΟΔΟΣΙΑ-ΕΡΓΑΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ.....	84
3.2 ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ.....	84
3.3 ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ.....	84
3.4 ΕΛΕΓΚΤΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ.....	85
Α) ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ.....	85
Β) ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ.....	85
Γ) ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ.....	85
4 ΓΕΝΙΚΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΛΑΔΟ.....	85
<b>ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....</b>	<b>87</b>
<b>ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ.....</b>	<b>88</b>
<b>ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....</b>	<b>89</b>
1 ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ ΠΟΥ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΘΗΚΑΝ ΓΙΑ ΕΥΡΕΣΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ.....	89
2 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ.....	90
3 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ.....	90

## ΠΡΟΛΟΓΟΣ

### Γενικά

Η θεωρία των οικονομικών κινδύνων και η αβεβαιότητα των επιχειρήσεων, αποτελεί ένα σημαντικό παράγοντα στην ορθή λειτουργία των επιχειρήσεων, γιατί έχει άμεση σχέση με τη λειτουργία του κεφαλαιοκρατικού συστήματος και την εξέλιξή του.

Σύμφωνα με στατιστικές έρευνες, οι καπιταλιστικές χώρες γνώρισαν ένα υψηλό βαθμό αβεβαιότητας από το 1900 μέχρι και το 1945. Μετά το 1945 και μέχρι το 1960 παρατηρήθηκε μια σημαντική μείωση του βαθμού αβεβαιότητας. Την περίοδο αυτή, επιτεύχθηκαν υψηλά ποσοστά οικονομικής ανάπτυξης σε πολλές χώρες, ενώ τα ποσοστά ανεργίας και πληθωρισμού ήταν ιδιαίτερα χαμηλά.

Από το 1960 και μετά, ο βαθμός αβεβαιότητας ακολουθεί μια αύξουσα πορεία, που τείνει να ξεπεράσει και εκείνον της δεκαετίας του 1930-1940.

Από έρευνες που έγιναν, φάνηκε ότι η ανάληψη κινδύνων από την πλευρά των μάνατζερ, έχει εξασθενήσει σε μεγάλο βαθμό, ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια.

Σύμφωνα με τον καθηγητή Leo MOORE, του Τεχνολογικού Ινστιτούτου της Μασαχουσέτης (M.I.T.), οι μάνατζερ του σήμερα, παρουσιάζουν ολοένα και μικρότερη τάση να κάνουν κάποια βήματα φαντασίας, μέσα στο σκοτάδι.

Για να ερευνηθούν και μελετηθούν καλύτερα τα νέα δεδομένα του επιχειρησιακού χώρου, αναπτύχθηκε γύρω στο 1960-1965 ένας νέος κλάδος της διοίκησης των επιχειρήσεων, που φέρνει το όνομα **“Διοίκηση Κινδύνων”**.

Διοίκηση κινδύνων είναι όλες εκείνες οι τεχνικές που αναλαμβάνονται από τα ανώτατα στελέχη των επιχειρήσεων και που στόχο τους έχουν την προστασία της επιχείρησης, που εργάζεται μέσα σε ένα αβέβαιο περιβάλλον. Λειτουργεί δε με σκοπό να προστατεύσει την δραστηριότητα των επιχειρήσεων έναντι ασυνήθιστων συμβάντων και γεγονότων, που μπορούν να θυσιάσουν τα κοινωνικά και τα επιχειρησιακά της αποτελέσματα και συμφέροντα.

Μεταξύ των περισσότερων εναλλακτικών διαδικασιών που παρουσιάζονται στην επιχείρηση, τα στελέχη της επιχείρησης επιλέγουν και υιοθετούν εκείνη τη διαδικασία που θεωρούν ότι είναι η άριστη, αφού όμως λάβουν σοβαρά υπόψη τους τις πληροφορίες για την εξέλιξη της ζήτησης του προϊόντος ή των προϊόντων, για την εξέλιξη της προσφοράς των συντελεστών παραγωγής και για τις τεχνολογικές αλλαγές που πρόκειται να προωθηθούν στο μέλλον.

Στην εργασία αυτή, γίνεται προσπάθεια ανάλυσης των χρηματοοικονομικών κινδύνων και της αβεβαιότητας των επιχειρήσεων και εξαγωγής σημαντικών συμπερασμάτων για την πορεία αυτών.

Η ανάλυση της πορείας των επιχειρήσεων, έχει μεγάλη σημασία για την αξιολόγηση της τρέχουσας συγκυρίας, των προβλημάτων και των προοπτικών του ελληνικού εταιρικού τομέα. Μέχρι στιγμής υπάρχουν 23.386 επιχειρήσεις, παρά την επιβράδυνση της διεθνούς ανάπτυξης, ιδίως στην ευρωζώνη, και την αυξημένη πολιτική και οικονομική αβεβαιότητα, το ελληνικό ΑΕΠ αυξήθηκε με ταχύ ρυθμό, λόγω των δημοσίων έργων και των μεταβιβάσεων από την ΕΕ. Ο πληθωρισμός ωστόσο, παρέμεινε σε πολύ υψηλότερα επίπεδα από εκείνα της ευρωζώνης και εξακολούθησε να είναι ο μεγαλύτερος κίνδυνος για την ανταγωνιστικότητα.

Επιπλέον, συνεχίστηκε η καθοδική πορεία στο χρηματιστήριο Αθηνών, η οποία επηρέασε πολλές επιχειρήσεις, ιδιαίτερα δε τις μεγάλου μεγέθους.

Οι εξελίξεις αυτές, οδήγησαν σε επιβράδυνση της ανόδου των πωλήσεων όλων των τομέων, εξαιρουμένων των υπηρεσιών. Δεν υπήρξαν ωστόσο δραματικές ανακατατάξεις, πλην μερικών εξαιρέσεων, η πλειοψηφία των ελληνικών επιχειρήσεων φαίνεται ότι βρίσκεται σε θέση να συνεχίσει να αναπτύσσεται στο μέλλον. Η σημαντική αύξηση των μικτών κερδών όλων των τομέων, εξαιρουμένου του τουρισμού, είναι ενδεικτική.

Πρέπει ωστόσο να σημειωθεί ότι, οι μειώσεις στην κερδοφορία του τομέα των υπηρεσιών εν πολλοίς οφείλονται στην κάμψη των κερδών του ΟΤΕ. Επιπλέον, η πτώση των κερδών της βιομηχανίας σε σημαντικό βαθμό οφείλεται στη μεγάλη αύξηση των ζημιών της Ελληνικά Ναυπηγεία ΑΕ και άλλων ζημιογόνων επιχειρήσεων.

**Μεταβολές Βασικών Οικονομικών Μεγεθών: 2003-2004**  
(% μεταβολές)

Μέγεθος	Βιομηχανία	Εμπόριο	Υπηρεσίες	Τουρισμός
<b>Καθαρά πάγια</b>	<b>4,1</b>	<b>11,7</b>	<b>8,8</b>	<b>10,8</b>
Ενεργητικό	6,0	9,3	11,2	12,7
<b>Ίδια κεφάλαια</b>	<b>0,2</b>	<b>6,6</b>	<b>7,4</b>	<b>6,6</b>
Πωλήσεις	4,2	6,4	11,4	3,6
<b>Μικτά Κέρδη</b>	<b>9,6</b>	<b>10,0</b>	<b>8,0</b>	<b>-1,1</b>
Λειτουργικά Κέρδη	6,3	9,3	-1,3	-31,4
<b>Κέρδη προ Φόρου</b>	<b>-3,4</b>	<b>13,9</b>	<b>-2,5</b>	<b>-23,0</b>

### Μεταποίηση

Το 2004 συνεχίστηκε η επιβράδυνση της αύξησης των πωλήσεων της ελληνικής μεταποίησης. Η εξέλιξη αυτή συμβαδίζει με την στασιμότητα της βιομηχανικής παραγωγής και την άνοδο των τιμών. Συγκεκριμένα, οι πωλήσεις διευρύνθηκαν με ρυθμό 4,2%, όσο δηλαδή είχε προβλεφθεί πριν το καλοκαίρι. Πρέπει να σημειωθεί ότι η εξέλιξη αυτή οφείλεται σε κάποιο βαθμό στην αρνητική πορεία σημαντικών ζημιογόνων βιομηχανιών, όπως η Ελληνικά Ναυπηγεία ΑΕ.

Από πλευράς κεφαλαίων των 5.127 βιομηχανιών, που έχουν δημοσιεύσει ισολογισμούς για το 2003, προκύπτει ότι το συνολικό ενεργητικό αυξήθηκε κατά 6,0%. Η αύξηση δε αυτή προέρχεται περίπου κατά τα δύο τρίτα από διεύρυνση του κυκλοφορούντος. Η μεταβολή των παγίων ήταν περιορισμένη, γεγονός που αποτελεί ένδειξη μείωσης των επενδύσεων. Τούτο εξηγείται από το γεγονός ότι τα τελευταία χρόνια κατεγράφη σημαντική επενδυτική δραστηριότητα, οφείλεται δε επιπλέον στην αβεβαιότητα, η οποία επικράτησε για μεγάλο τμήμα του έτους. Η χρηματοδότηση της μεταβολής του ενεργητικού έγινε σχεδόν αποκλειστικά μέσω νέων υποχρεώσεων, οδήγησε δε σε χειροτέρευση του δείκτη ξένων προς ίδια κεφάλαια.

## Εμπόριο

Το περασμένο έτος σημειώθηκε νέα σημαντική άνοδος της καταναλωτικής δαπάνης. Σε αυτή προφανώς συνεισέφεραν η άνοδος του πραγματικού διαθέσιμου εισοδήματος και η συνεχιζόμενη πιστωτική επέκταση προς τα νοικοκυριά. Οι εξελίξεις αυτές αντικατοπτρίζονται και στα αποτελέσματα χρήσης των εμπορικών επιχειρήσεων. Από την ανάλυση των ισολογισμών και των αποτελεσμάτων χρήσης 7.810 εμπορικών επιχειρήσεων ΑΕ και ΕΠΕ, προκύπτει ότι υπήρξε βελτίωση της κερδοφορίας και άνοδος των πωλήσεων, ωστόσο η αύξηση των πωλήσεων ήταν αρκετά χαμηλότερη εκείνης του 2002.

Τα συνολικά κεφάλαια των 7.810 επιχειρήσεων, σημείωσαν αύξηση 9,3% και ανήλθαν σε 35,5 δις. Η αύξηση προήλθε κυρίως από το κυκλοφορούν και χρηματοδοτήθηκε από νέες βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις. Τα ίδια κεφάλαια σημείωσαν μικρή μόνο άνοδο, 6,6% σε 9,6 ευρώ δις. Λόγω των εξελίξεων αυτών, επιδεινώθηκε ο λόγος ξένων προς ίδια κεφάλαια από 2,6 σε 2,7.

## Υπηρεσίες

Ο τομέας των υπηρεσιών έχει επιδείξει αξιοθαύμαστη δυναμικότητα και ανάπτυξη τα τελευταία χρόνια. Τα στοιχεία των ισολογισμών και των αποτελεσμάτων χρήσης 6.730 επιχειρήσεων του τομέα, οι οποίες έχουν δημοσιοποιήσει τα οικονομικά τους αποτελέσματα, συνάδουν με την εικόνα αυτή.

Οι πωλήσεις σημείωσαν ικανοποιητική αύξηση 11,4% και ανήλθαν σε 26,6 δις ευρώ. Η αύξηση των μικτών κερδών ήταν χαμηλότερη 8,0% σε 6,4 δις ευρώ.

## Τουρισμός

Το 2003 δεν ήταν μια καλή χρονιά για τον τουρισμό, παρ'ότι τελικά στοιχεία για τις αφίξεις, τις διανυκτερεύσεις και την πληρότητα δεν είναι ακόμα διαθέσιμα. Από τις πρώτες εκτιμήσεις διαφαίνεται ότι σημειώθηκε κάμψη της τουριστικής κίνησης. Στην κάμψη αυτή συνέβαλαν η αβεβαιότητα, όσον αφορά τις διεθνείς πολιτικές εξελίξεις και η επιβράδυνση της παγκόσμιας ανάπτυξης, ιδιαίτερα δε των οικονομιών της ΕΕ.

Συγκεκριμένα, οι συνολικές πωλήσεις αυξήθηκαν με ρυθμό 3,6% και ανήλθαν σε 3,3 δις ευρώ. Τα μικτά όμως κέρδη μειώθηκαν κατά 1,1% και το περιθώριο μικτού κέρδους περιορίστηκε από 25,9% σε 24,7%. Είναι δε χαρακτηριστικό το γεγονός ότι η μείωση των μικτών κερδών αφορούσε τόσο το κερδοφόρο, όσο και το ζημιογόνο τμήμα του τομέα. Τα συνολικά προ φόρου κέρδη σημείωσαν απότομη κάμψη 23,0% διαμορφούμενα σε 105,4 εκ. ευρώ.



## ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1<sup>ο</sup>

### **Ανάλυση των χρηματοοικονομικών κινδύνων**

#### **1. Η ζήτηση του χρήματος για σκοπούς προφύλαξης**

Η απελευθέρωση των χρηματοοικονομικών αγορών, σε συνδυασμό με την αυξανόμενη συγκέντρωση δύναμης στα χέρια των τραπεζών, βοήθησε στο να οδηγηθεί η παγκόσμια οικονομία στο χείλος της κρίσης. Οι κρίσεις στην Ασία, Ρωσία και Λατινική Αμερική, εξώθησαν εκατομμύρια ανθρώπων στη φτώχεια. Στην Ευρώπη επίσης συνέβαλαν σημαντικά στην αστάθεια και την αύξηση της ανεργίας.

Κατά συνέπεια, ο περιορισμός της κερδοσκοπίας και η ενίσχυση της τραπεζικής και πιστωτικής εποπτείας αποτελούν δύο βασικά καθήκοντα της οικονομικής πολιτικής. Η μείωση της δύναμης των θεσμικών επενδυτών και ο δημοκρατικός έλεγχος των χρηματοοικονομικών αγορών, θα έχουν ως αποτέλεσμα πιο σταθερές συναλλαγματι -κές ισοτιμίες και θα παρέχουν δυνατότητα, για μακροπρόθεσμη κοινωνική ανάπτυξη.

Η παγκοσμιοποίηση οδήγησε σε μαζικές συγχωνεύσεις εταιρειών, συμβάλλοντας στην εμφάνιση μιας νέας κατηγορίας παγκόσμιου παίκτη. Το γεγονός αυτό, αποτελεί σοβαρή απειλή για κάθε δημοκρατική κοινωνία, καθώς επιχειρησιακές αποφάσεις τέτοιου μεγέθους, περιορίζουν τη δυνατότητα δράσης στο πολιτικό πεδίο. Κατά συνέπεια απαιτείται άμεσα αποτελεσματικός κοινωνικός έλεγχος των συγκεκριμένων εταιρειών, για να προστατευθεί η οικονομική δημοκρατία.

Ο διεθνής ανταγωνισμός, που στοχεύει στη συνολική υποβάθμιση των προτύπων των κοινωνικών, οικολογικών και εργατικών σωματείων, αποτελεί εμπόδιο στην ανάπτυξη ενός δίκαιου παγκόσμιου οικονομικού συστήματος και οδηγεί σε πόλεμο διανομής. Αντίθετα σκοπός κάθε οικονομικής δραστηριότητας, είναι η βελτίωση των ανθρώπινων κοινωνικών συνθηκών. Συνεπώς, πολιτικές βασιζόμενες στην κοινωνική δικαιοσύνη, θα πρέπει να αποκρούσουν την ηθική του ανταγωνισμού χρησιμοποιώντας τη συνεργασία ως μέσο για την βελτίωση κοινωνικών συνθηκών. Η ενίσχυση των δημοκρατικών διαδικασιών στα πλαίσια των διεθνών οργανισμών, είναι αναγκαία για την επίτευξη αυτού του στόχου.

Η συνεχιζόμενη αύξηση των χρεών των «αναπτυσσόμενων» χωρών στα βιομηχανοποιημένα κράτη, δείχνει καθαρά ότι, αντίθετα με τις προβλέψεις, η κρίση των χρεών δεν έχει επιλυθεί. Η μόνη λύση είναι μια συνεπής πολιτική διαγραφής των χρεών, σαν ένα πρώτο βήμα ένταξης των αναπτυσσόμενων χωρών, σε ένα κοινωνικό και δημοκρατικό παγκόσμιο οικονομικό σύστημα, βασιζόμενο στη δικαιοσύνη. Ως ένα από τα μεγαλύτερα πιστωτικά έθνη, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας έχει ιδιαίτερη υποχρέωση προς την κατεύθυνση αυτή.

Εκτός από την παρακράτηση ρευστών για συναλλαγματικούς σκοπούς, τόσο οι επιχειρήσεις, όσο και οι καταναλωτές, είναι πιθανό να αισθανθούν την ανάγκη να παρακρατήσουν ρευστά διαθέσιμα, για την αντιμετώπιση απρόβλεπτων δαπανών.

Το πραγματικό ποσό ρευστών που πρόκειται να παρακρατήσουν οι επιχειρήσεις για σκοπούς προφύλαξης θα εξαρτηθεί από διάφορους παράγοντες.

Κατά την άποψη του Keynes, ο σπουδαιότερος παράγοντας είναι το επίπεδο του εισοδήματος.

Όσο υψηλότερο είναι το εισόδημα μίας επιχείρησης, τόσο πιθανότερο είναι η επιχείρηση αυτή να παρακρατήσει μεγαλύτερο ποσό ρευστών για αντιμετώπιση απρόβλεπτων δαπανών.

Ένας άλλος παράγοντας που μπορεί να επηρεάσει τη ζήτηση χρήματος για λόγους προφύλαξης, είναι το επίπεδο του επιτοκίου.

Όταν το επιτόκιο είναι αρκετά υψηλό, τότε οι επιχειρήσεις μπορεί να δελεαστούν να αναλάβουν μεγαλύτερο κίνδυνο από την παρακράτηση λιγότερων ρευστών διαθεσίμων, σε αντάλλαγμα ενός εισοδήματος, που μπορεί να καρπωθούν, μετατρέποντας ένα μέρος των ρευστών που προορίζονται για λόγους πρόνοιας, σε περιουσιακά στοιχεία, που αποφέρουν εισόδημα.

Συνεπώς, η ζήτηση χρήματος για σκοπούς προφύλαξης αναμένεται να μεταβάλλεται αντίστροφα, σε σχέση με τις μεταβολές του επιτοκίου.

Από τα παραπάνω καταλήγουμε, ότι η ζήτηση χρήματος για λόγους προφύλαξης, δεν εξαρτάται μόνο από το επίπεδο του επιτοκίου, αλλά κι από το επίπεδο του εισοδήματος.

## **2. Τεχνικές πρόγνωσης των χρηματοοικονομικών κινδύνων.**

### **2.1 Έννοια της πρόγνωσης**

Με τις εκφράσεις πρόγνωση ή πρόβλεψη, εννοούμε τον εκ των προτέρων προσδιορισμό, ή εντοπισμό αναμενόμενων γεγονότων ή καταστάσεων, που πρόκειται να συμβούν στο μέλλον.

Και επειδή το αντικείμενο αυτής της εργασίας με την ανάληψη κινδύνων των επιχειρήσεων και των δραστηριοτήτων τους, θα συμπληρώσουμε ότι: πρόγνωση ή πρόβλεψη σε επιχειρησιακό επίπεδο, είναι ο εκ των προτέρων προσδιορισμός ή εντοπισμός γεγονότων ή καταστάσεων, που έχουν πάντα σχέση με την επιχείρηση και το περιβάλλον της, προκειμένου να υπάρξουν ενέργειες ή αντιδράσεις από τα στελέχη της, για να αποφευχθούν δυσάρεστες καταστάσεις και εξελίξεις.

Η αδυναμία να γνωρίζουμε εκ των προτέρων το σύνολο των πιθανών γεγονότων ή ενδεχομένων σε μια μελλοντική περίοδο, πάντα ερέθιζε την περιέργεια, ή άλλες φορές, δημιουργούσε άγχος στους επιχειρηματίες ή στα στελέχη των επιχειρήσεων.

Έτσι σε πρώτη φάση, η πρόγνωση ή η πρόβλεψη, μας προμηθεύει με ένα σύνολο από πιθανούς αριθμούς σε μεταβλητές, που έχουν σχέση με την επιχείρηση, τοποθετημένους σε μία λογική σειρά, δηλαδή ένα πιθανό διάστημα ενδεχόμενων τιμών. Ο μικρότερος, από τους αριθμούς αυτούς, ονομάζεται κατώτερη τιμή και ο μεγαλύτερος, ανώτερη τιμή του διαστήματος.

## 2.2 Χρονική διάρκεια της πρόγνωσης

Υπάρχουν διάφοροι τύποι πρόγνωσης ή πρόβλεψης, ανάλογα με την φύση, τα προβλεπόμενα φαινόμενα και την χρονική τους διάρκεια.

Η χρονική διάρκεια της πρόγνωσης, αποτελεί τον σημαντικότερο παράγοντα. Με βάση το κριτήριο αυτό, η πρόγνωση διακρίνεται σε βραχυχρόνια, μεσοχρόνια και μακροχρόνια.

- **Βραχυχρόνια (1-2 χρόνια)**
- **Μεσοχρόνια (2 -5 χρόνια)**
- **Μακροχρόνια (5 χρόνια και άνω)**

## 2.3 Ποιοτικές και ποσοτικές τεχνικές πρόγνωσης

Οι τεχνικές ή οι μέθοδοι πρόγνωσης που χρησιμοποιούνται, διακρίνονται σε δύο μεγάλες κατηγορίες:

- **Στις ποιοτικές τεχνικές ή μεθόδους**
- **Στις ποσοτικές τεχνικές ή μεθόδους**

**A.** Οι ποιοτικές τεχνικές ή μέθοδοι, ονομάζονται και υποκειμενικές τεχνικές πρόγνωσης, γιατί στηρίζονται στις υποκειμενικές προβλέψεις ανθρώπων, που είτε εργάζονται στην επιχείρηση, είτε παρέχουν τις υπηρεσίες τους στην επιχείρηση. Είναι δε οι εξής:

- I.** Η γνώμη των διοικητικών στελεχών της επιχείρησης.
- II.** Η πρόβλεψη των ειδικών.

**B.** Οι ποσοτικές μέθοδοι προγνώσεων, χρησιμοποιήθηκαν σε μεγάλο βαθμό και έγιναν αποδεκτές από τις επιχειρήσεις πριν 30 περίπου χρόνια.

Τα στελέχη των επιχειρήσεων δείχνουν μια όλο και μεγαλύτερη εμπιστοσύνη στις μεθόδους αυτές, αφού τα τελευταία χρόνια με την εισαγωγή των ηλεκτρονικών υπολογιστών στις επιχειρήσεις, η πρόβλεψη γίνεται σε σύντομο χρονικό διάστημα και η απόφαση λαμβάνεται με μεγαλύτερη άνεση και ασφάλεια.

Στην κατηγορία των ποσοτικών μεθόδων προγνώσεων, που χρησιμοποιούνται σε μεγάλο βαθμό από τις επιχειρήσεις σήμερα, είναι:

- B1.** Η μέθοδος των κινητών μέσων
- B2.** Η μέθοδος της εκθετικής εξομάλυνσης
- B3.** Η μέθοδος της ανάλυσης παλινδρόμησης

**B4.** Άλλες ποσοτικές μέθοδοι, όπως είναι η μέθοδος BOX και JENKINS, οι οικονομετρικές, ο πίνακας εισροών – εκροών ή πίνακας του Vassily LEONTIEF και οι μέθοδοι δυναμικής των συστημάτων.

## 2.4. Επιλογή της καταλληλότερης τεχνικής ή μεθόδου.

Η διαδικασία επιλογής της καταλληλότερης τεχνικής ή μεθόδου πρόγνωσης είναι, ίσως, από τις δυσκολότερες αποφάσεις για το επιχειρησιακό στέλεχος, που ασχολείται ή πρόκειται να ασχοληθεί με αυτό το θέμα. Κι αυτό γιατί δεν απαιτείται μόνο ένα υψηλό επίπεδο γνώσεων, γύρω από την θεωρία των προγνώσεων, αλλά και σημαντική πείρα, τόσο σε επίπεδο λειτουργίας της επιχείρησης, όσο και σε επίπεδο εφαρμογής και υλοποίησης των τεχνικών αυτών μέσα στην επιχείρηση.

Εξάλλου, η εφαρμογή της οποιασδήποτε μεθόδου πρόγνωσης, απαιτεί μία σε βάθος μελέτη του προβλήματος, πριν από την εφαρμογή του.

Το στέλεχος της επιχείρησης θα πρέπει να εξετάσει με μεγάλη προσοχή, τις παρακάτω περιπτώσεις:

**A.** τον χρονικό ορίζοντα της πρόγνωσης.

**B.** τον νόμο πάνω στον οποίο προσαρμόζονται καλύτερα τα στοιχεία του παρελθόντος και του παρόντος.

**Γ.** την μαθηματική μορφή του μοντέλου που θα εφαρμοσθεί.

Από την ανάλυση που προηγήθηκε έγινε αντιληπτό το πόσο χρήσιμη είναι η πρόγνωση κάποιων μεγεθών της επιχείρησης και πόσο θετικά συμβάλλει η πρόβλεψη αυτών των μεγεθών στον σωστό προγραμματισμό και στην ορθή λήψη αποφάσεων. Για τον λόγο αυτό δεν είναι δυνατό να νοηθεί επιχείρηση, που να μην έχει οργανωμένο τμήμα προγνώσεων στην διεύθυνση προγραμματισμού.

## ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2<sup>ο</sup>

### **Είδη των χρηματοοικονομικών κινδύνων**

#### **1. CREDIT RISK – ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ**

##### **1.1 Τι είναι ο Πιστωτικός Κίνδυνος**

**Πιστωτικός Κίνδυνος - Credit Risk**, είναι ο κίνδυνος που διατρέχει μια επιχείρηση ή ένας οργανισμός, να μην εισπράξει έγκαιρα τις απαιτήσεις του, ή ακόμα, σε μερικές περιπτώσεις, να μην τις εισπράξει ποτέ.

##### **1.2 Πότε δημιουργείται**

Ο Πιστωτικός Κίνδυνος δημιουργείται όταν η **Πιστοληπτική Ικανότητα** της χρηματοδοτούμενης επιχείρησης είναι **χαμηλή**, και άρα ευπρόσβλητη ακόμη και από ασήμαντες μεταβολές του οικονομικού περιβάλλοντος. Έτσι, ενδεχόμενες αλλαγές στο μικροοικονομικό ή και μακροοικονομικό περιβάλλον, μπορεί εύκολα να οδηγήσουν τις συγκεκριμένες επιχειρήσεις, σε αδυναμία αποπληρωμής των υποχρεώσεών τους.

##### **1.3 Τι πρόβλημα δημιουργεί στις επιχειρήσεις**

Η συνηθέστερη συνέπεια του Πιστωτικού Κινδύνου, στις επιχειρήσεις που τον αντιμετωπίζουν, είναι ο περιορισμός της ρευστότητάς τους, ενώ σε άλλες περιπτώσεις το αποτέλεσμα, είναι η μείωση της Πιστοληπτικής τους Ικανότητας και μοιραία η πτώχευση.

Συνήθεις παρενέργειες είναι επίσης, είτε η αναζήτηση έκτακτης χρηματοδότησης, είτε η ανάγκη διατήρησης υψηλών αποθεματικών, καθώς οι επιχειρήσεις αυτές, λόγω μειωμένων ταμειακών ροών, αδυνατούν να καλύψουν τις υποχρεώσεις τους.

Τέλος, δεν είναι σπάνιο το φαινόμενο των εταιριών που αναγκάζονται, είτε να αναστείλουν τακτικούς ή και στρατηγικούς στόχους, είτε να χάσουν το όποιο ανταγωνιστικό πλεονέκτημα διαθέτουν, εφόσον η έλλειψη ρευστότητας δεν επιτρέπει την άμεση υλοποίηση των σχεδίων τους.

#### 1.4 Τι προβλήματα δημιουργεί στους Χρηματοπιστωτικούς Οργανισμούς

Ο Πιστωτικός Κίνδυνος, μπορεί να επηρεάσει την Κεφαλαιακή Επάρκεια, ακόμα και των Χρηματοπιστωτικών Οργανισμών, παρ' όλες τις εγγυήσεις που λαμβάνουν για κάθε παρεχόμενο προϊόν χρηματοδότησης. Ο Πιστωτικός Κίνδυνος, είναι αυξημένος στις περιπτώσεις αυτές, τόσο λόγω του πλήθους των παρεχομένων υπηρεσιών και προϊόντων, όσο και της διαφορετικότητας των πελατών στους οποίους απευθύνονται οι οργανισμοί αυτοί.

Για τους λόγους αυτούς, ειδικά για τους Τραπεζικούς Οργανισμούς, ο Πιστωτικός Κίνδυνος θα πρέπει να μετριέται με την μεγαλύτερη δυνατή ακρίβεια, έτσι ώστε η Τράπεζα, να δεσμεύει τα λιγότερα δυνατά κεφάλαια για την κάλυψη τυχόν επισφαλειών.

Τα παραπάνω, έχουν έγκαιρα επισημανθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση, η οποία με την οδηγία περί κεφαλαιακής επάρκειας CAD II, έχει αναβαθμίσει το σχετικό εποπτικό πλαίσιο, στο οποίο έχει εναρμονισθεί και η Τράπεζα της Ελλάδος.

Έτσι, οι Τράπεζες που θα ακολουθήσουν τις οδηγίες αυτές, θα ελέγξουν καλύτερα τις επισφάλειές τους και θα μπορέσουν να επενδύσουν παραγωγικότερα τα κεφάλαιά τους, προς την κατεύθυνση της ανάπτυξης, γεγονός ιδιαίτερα σημαντικό, λόγω των συνθηκών του έντονου ανταγωνισμού που δημιουργείται στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ενώσεως.

#### 1.5 Πως μετριέται ο Πιστωτικός Κίνδυνος

Οι βασικοί άξονες για την μέτρηση του Πιστωτικού Κινδύνου, είναι δύο:

- Ο πρώτος αφορά στην δημιουργία εφαρμογών πρόβλεψης της συναλλακτικής συμπεριφοράς του πελατολογίου μιας επιχείρησης ή ενός οργανισμού.
- Ο δεύτερος αφορά στην εφαρμογή τεχνικών, για να αποτυπωθεί ο βαθμός επηρεασμού της επιχείρησης από την συμπεριφορά αυτή.

Στην πρώτη περίπτωση, με την χρήση εφαρμογών διαβαθμίσεως του Πιστωτικού Κινδύνου αποτυπώνεται, είτε σε ζώνες **rating** είτε σε ζώνες **score**, η κατάταξη των πελατών μιας επιχείρησης, βάσει της Πιστοληπτικής τους Ικανότητας, συνοδευόμενη από την αντίστοιχη πρόβλεψη ασυνέπειας.

Η ασυνέπεια και το πλήθος των κατηγοριών διαβάθμισης, ορίζεται συνήθως είτε βάσει της αναμενόμενης πιθανότητας **μη αποπληρωμής (expected default probability)**, είτε από την προκύπτουσα ζημιά, λόγω μη αποπληρωμής (**loss given default / expected loss**).

Έτσι η επιχείρηση, είναι σε θέση να καταναίμει τις χρηματοδοτήσεις της σε ζώνες πιστοληπτικής ικανότητας, άρα σε ζώνες συγκεκριμένου κινδύνου και συνεπώς, σε συγκεκριμένη επισφάλεια.

Σχετικά με τον δεύτερο άξονα, υπάρχουν μια σειρά από εργαλεία και εφαρμογές, που μετρούν την “αξία σε κίνδυνο” (**VaR**), οι οποίες είναι ιδιαίτερα διαδεδομένες και χρησιμοποιούνται από τους Τραπεζικούς Οργανισμούς και τις μεγάλες επιχειρήσεις.

## 1.6 Είδη πιστωτικού κινδύνου.

Ο πιστωτικός κίνδυνος διακρίνεται, ειδικότερα, στα συστήματα διακανονισμού σε:

### **α) principal risk = κύριος κίνδυνος.**

Είναι ο μεγαλύτερος των κινδύνων και αφορά την απώλεια ολόκληρου της αξίας των κεφαλαίων ή χρεογράφων που παραδόθηκαν ήδη στον αντισυμβαλλόμενο. Μπορεί να θίγει και τα δύο μέρη. Ο αγοραστής διατρέχει κύριο κίνδυνο όταν εξοφλεί την υποχρέωσή του χωρίς, όμως, να του παραδοθούν τα χρεόγραφα. Ο πωλητής είναι σε κύριο κίνδυνο όταν παραδίδει τα χρεόγραφα, αλλά δεν λαμβάνει τα χρήματα.

### **β) replacement cost risk = κίνδυνος κόστους αντικατάστασης.**

Είναι ο κίνδυνος που προκύπτει όταν ο αντισυμβαλλόμενος σε μία εκκρεμή συναλλαγή, που ολοκληρώνεται σε μια μελλοντική ημερομηνία, βρεθεί σε αδυναμία εκπλήρωσης της υποχρέωσής του. Αυτή η αδυναμία οδηγεί τον άλλο αντισυμβαλλόμενο σε μία μη καλυφθείσα ή ανοικτή θέση αγοράς ή σε απώλεια μη πραγματοποιηθέντων κερδών. Η προκύπτουσα ανοικτή θέση, είναι το κόστος αντικατάστασης της αρχικής συναλλαγής σε τρέχουσες τιμές αγοράς.

### **γ) settlement risk = κίνδυνος διακανονισμού.**

Οφείλεται στην πτώχευση ή την αδυναμία του αντισυμβαλλομένου να καταβάλει την παροχή του κατά το διακανονισμό μιας ανταλλαγής. Π.χ. ο αντισυμβαλλόμενος έχει λάβει τα κεφάλαια ή χρεόγραφα ή χρυσό μέσω ενός συστήματος μεταφοράς κεφαλαίων και αδυνατεί να τιμήσει τη δική του υποχρέωση.

### **δ) counterparty risk = κίνδυνος αντισυμβαλλομένου.**

Υφίσταται όταν ο ένας εκ των αντισυμβαλλομένων σε μία διμερή συναλλαγή (π.χ. ανταποκριτής, κεντρικά αποθετήρια τίτλων κλπ.) αδυνατεί να καταβάλει την οφειλή του.

### **ε) legal risk = νομικός κίνδυνος.**

Απώλεια κεφαλαίων ή περιουσιακών στοιχείων, λόγω μη ύπαρξης του κατάλληλου νομικού πλαισίου, για την υποχρεωτική εκτέλεση των συμβάσεων ή έκδοσης σε διαφορετικές χώρες αντίθετων δικαστικών αποφάσεων.

### **στ) issuer risk = κίνδυνος εκδότη.**

Η ζημία που μπορεί να προκληθεί λόγω πτώχευσης ή αδυναμίας ενός εκδότη χρεογράφων, να αποδώσει αυτό στον δικαιούχο μιας συναλλαγής,

## 1.7 Υπηρεσίες που δίνουν λύσεις στο Πιστωτικό Κίνδυνο.

Η μέτρηση του Πιστωτικού Κινδύνου, είναι μια σύνθετη διαδικασία, καθώς απαιτείται συγκέντρωση, ομαδοποίηση και συνδυασμένη ανάλυση μιας σειράς από ποιοτικούς και ποσοτικούς παράγοντες. Υπάρχουν οι υπηρεσίες **CREDIT RISK INDICATOR** και **CREDIT WATCH**, οι οποίες προσφέρουν λύσεις στην ομαδοποίηση και διαχείριση του Πιστωτικού Κινδύνου.

Η υπηρεσία **Credit Risk Indicator** βοηθά να εκτιμηθεί η μελλοντική συναλλακτική συμπεριφορά του πελατολογίου. Αξιολογεί τα ποιοτικά και ποσοτικά χαρακτηριστικά του πελατολογίου και αποτυπώνει για κάθε ελληνική εταιρία, τα εξής:

- ✓ Το βαθμό πιστωτικού κινδύνου που περιέχει η χρηματοδότησή της.
- ✓ Τη μελλοντική συναλλακτική της συμπεριφορά.
- ✓ Το μέγιστο ποσό πίστωσης που βραχυπρόθεσμα μπορεί να της χορηγηθεί.
- ✓ Το επιχειρηματικό της προφίλ.

Η υπηρεσία **Credit Watch**, προσφέρει άμεση ενημέρωση, για αλλαγές που πραγματοποιούνται στους πελάτες, προσφέροντας τη δυνατότητα να εντοπισθούν περιπτώσεις, όπου οι πελάτες στρέφονται σε ασυνέπεια, έτσι ώστε να ληφθούν έγκαιρα οι κατάλληλες προφυλάξεις.

Πιο αναλυτικά, πρόκειται για μια υπηρεσία "έγκαιρης προειδοποίησης", η οποία παρακολουθεί την οικονομική κατάσταση των επιχειρήσεων που έχουν επιλεγεί και ενημερώνει ηλεκτρονικά, για κρίσιμα γεγονότα και μεταβολές, που ενδέχεται να επηρεάσουν θετικά ή αρνητικά την πιστοληπτική ικανότητα των πελατών.

## **2. LIQUIDITY RISK – ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΡΕΥΣΤΟΤΗΤΑΣ**

Είναι ο κίνδυνος που οφείλεται, σε αδυναμία ενός συμμετέχοντος σε ένα σύστημα πληρωμών, να ανταποκριθεί στις οικονομικές υποχρεώσεις του, τη χρονική στιγμή που οφείλει, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι είναι αφερεγγυός. Αυτή η αδυναμία, μπορεί να οφείλεται σε τεχνικούς λόγους, ή να είναι προσωρινή.

Στο τραπεζικό σύστημα, για παράδειγμα, ο βασικός κίνδυνος που διατρέχει μια τράπεζα, είναι η **χρεωκοπία** της. Δηλαδή, η αδυναμία της να εξεύρει την αναγκαία ρευστότητα, για να επιστρέψει τις καταθέσεις που έχει ήδη προσελκύσει. Για τον περιορισμό αυτής της πιθανότητας, έχουν θεσπισθεί μέτρα προληπτικού ελέγχου της πιστωτικής της επέκτασης, πέραν των δυνατοτήτων της.

Τούτο, επιτυγχάνεται με τον υπολογισμό του **Συντελεστή Φερεγγυότητας (Solvency Ratio)**. Πρόκειται για το λόγο, των Ιδίων Κεφαλαίων προς το Σύνολο των Χορηγήσεων, Επενδύσεων και Εγγυήσεων, που έχουν δοθεί από την Τράπεζα, σταθμισμένων με διάφορους συντελεστές, ανάλογους του βαθμού κινδύνου κάθε μορφής τοποθετήσεως. Ο συντελεστής αυτός πρέπει να έχει τιμή, άνω του 8%. Σε αντίθετη περίπτωση, το Τραπεζικό Ίδρυμα, υποχρεούται να αυξήσει τα Ίδια Κεφάλαιά του, ή να μειώσει τις σχετικές τοποθετήσεις του. Αν αυτό, καταστεί ανέφικτο, προκύπτει το συμπέρασμα ότι, το συγκεκριμένο Ίδρυμα, πιθανόν να αντιμετωπίσει δυσκολίες στο προσεχές μέλλον. Συνολική αξιολόγηση της φερεγγυότητας μιας τράπεζας, κάνουν διάφοροι διεθνείς οργανισμοί, αλλά οι σχετικές αξιολογήσεις, δεν είναι πάντα διαθέσιμες στο ευρύ κοινό, λόγω του υψηλού κόστους απόκτησής τους και ως εκ τούτου, η χρησιμότητά τους, περιορίζεται στις μεγάλες επιχειρήσεις, που μπορούν να καταβάλουν το αντίστοιχο κόστος.



### **3. CUSTODY RISK – ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΘΕΜΑΤΟΦΥΛΑΚΗΣ**

Είναι η πιθανή απώλεια των χρεογράφων από ένα αποθετήριο τίτλων, στην περίπτωση που ο θεματοφύλακας καταστεί αναξιόχρεος ή επιδειξει αμέλεια ή απάτη.

Κατά την κείμενη νομοθεσία, το ρόλο του θεματοφύλακα, ασκεί μια **Ανώνυμη Τραπεζική Εταιρία με έδρα την Αθήνα**. Ο ρόλος του θεματοφύλακα, εξειδικεύεται μεταξύ των άλλων ως εξής:

- 1) Συνυπογράφει όλες τις οικονομικές καταστάσεις και εκθέσεις.
- 2) Εξασφαλίζει τη νόμιμη πραγματοποίηση των χρηματοοικονομικών εργασιών.
- 3) Προβαίνει σε αγοραπωλησίες κινητών αξιών, για το χαρτοφυλάκιο της εντολοδόχου εταιρίας (π.χ. ΑΕΔΑΚ).
- 4) Εισπράτει την αξία των πωλουμένων τίτλων και καταβάλλει μέσα στη νόμιμη προθεσμία, το ποσό των μεριδίων που εξαγοράζονται και ακυρώνει τους τίτλους, που εξαγοράζονται ή μεταβιβάζονται.
- 5) Έχει στη φύλαξή του το ενεργητικό των κεφαλαίων (π.χ. Αμοιβαίων Κεφαλαίων), εκτελεί καθήκοντα ταμεία, σύμφωνα με τις οδηγίες της εντολοδόχου εταιρίας και ευθύνεται για κάθε αμέλεια, ως προς την εκπλήρωση των υποχρεώσεων.

Όπως προκύπτει από τα προεκτεθέντα, το Τραπεζικό Σύστημα, διαδραματίζει σοβαρότατο ρόλο στην ομαλή λειτουργία της οικονομίας, διαχειρίζεται τα κεφάλαιά της και τα διοχετεύει προς επενδύσεις κάθε μορφής και ως εκ τούτου είναι αναγκαία η εποπτεία του, ώστε να εξασφαλιστεί η ομαλή λειτουργία του. Το ρόλο αυτό, αναλαμβάνει η Κεντρική Τράπεζα κάθε χώρας (στην Ελλάδα, η **Τράπεζα της Ελλάδος**). Με την Ευρωπαϊκή Ενοποίηση, ανώτατος ελεγκτής, είναι η **Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα**.

## ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3<sup>ο</sup>

### **Η αβεβαιότητα των επιχειρήσεων.**

Σε ένα κόσμο όπου το μόνο βέβαιο είναι η αβεβαιότητα, τα ηγετικά στελέχη των επιχειρήσεων πρέπει να σταματήσουν να προσπαθούν να ελέγξουν, ό,τι δεν ελέγχεται και να αρχίσουν να αποδέχονται το άγνωστο. Τα στελέχη πρέπει να γνωρίζουν, πώς μπορούν να νιώσουν άνετα μπροστά στην αμφιβολία, πώς να αισθάνονται αυτοπεποίθηση απέναντι στις αλλαγές, πώς να επιδεικνύουν ανοιχτό πνεύμα στις ανακαλύψεις, και πώς να αντιμετωπίζουν με άνεση το νέο κόσμο των επιχειρήσεων. Γνωρίζοντας όλα αυτά, μπορούν να κινούνται με αυτοπεποίθηση και ευελιξία, όποια κι αν είναι η κατάσταση.

#### **1. Η αβεβαιότητα εφιάλτης ύφεσης για δύο αγορές.**

Η αβεβαιότητα για τις θέσεις εργασίας, αλλά και για τη βιωσιμότητα των πλέον ευάλωτων επιχειρήσεων, βασανίζει αρκετούς βασικούς κλάδους της ελληνικής οικονομίας.

Αντιμέτωπες με την ύφεση, βρίσκονται οι αγορές της κλωστοϋφαντουργίας και του έτοιμου ενδύματος, της πληροφορικής, των κατασκευών, αλλά και της ακτοπλοΐας.

Οι λόγοι είναι διαφορετικοί για καθένα απ αυτούς τους κλάδους της οικονομίας:

➤ Στην κλωστοϋφαντουργία, και κυρίως στον τομέα του έτοιμου ενδύματος, οι βασικότεροι λόγοι που τις μαστίζει, δεν είναι άλλοι από την εισβολή άκρως ανταγωνιστικών προϊόντων από χώρες με φθηνά εργατικά χέρια και οι υψηλές τιμές στη διεθνή αγορά βάμβακος.

➤ Στην πληροφορική, ο υπερδανεισμός ορισμένων επιχειρήσεων, σε συνδυασμό και με την στασιμότητα της ζήτησης σε προϊόντα και υπηρεσίες νέας τεχνολογίας.

➤ Στις κατασκευές, η ολοκλήρωση των Ολυμπιακών έργων και η ύφεση της ιδιωτικής οικοδομικής δραστηριότητας.

➤ Στην ακτοπλοΐα, τα 20 δις ευρώ των χρεών που πιέζουν ασφυκτικά τις εταιρείες του κλάδου.

#### **1.1 Στις κατασκευές.**

Στον κατασκευαστικό κλάδο η έκρηξη των έργων, λόγω της Ολυμπιακής προετοιμασίας, αλλά και των φθηνών στεγαστικών δανείων, είχε αποτέλεσμα οι θέσεις εργασίας να εκτιναχθούν, από τις 249.000 το 2002 στις 325.000 το 2003. Τώρα όμως, η έκρηξη αυτή θα δώσει τη θέση της, όπως εκτιμάται, σε φυσιολογικότερους ρυθμούς ανάπτυξης.

“Οι θέσεις εργασίας, σε εξειδικευμένο και ανειδίκευτο προσωπικό, θα συρρικνωθούν δραματικά, ενώ σε σοβαρά διλήμματα θα μπουν και κάποιες από τις ασθενέστερες επιχειρήσεις”.

Η διέξοδος των αυτοχρηματοδοτούμενων έργων και η έξοδος στις αγορές των Βαλκανίων και της Ανατολικής Ευρώπης, μπορούν μεν να καλύψουν σημαντικό μέρος των κενών της μετα-Ολυμπιακής εποχής, αλλά δεν προσφέρονται για όλες τις κατασκευαστικές εταιρείες, παρά μόνο για όσες διαθέτουν τα απαραίτητα κεφάλαια. Για τις υπόλοιπες, η βιωσιμότητα και η αυτόνομη πορεία, δεν μπορεί να θεωρείται βέβαιη. Στην ετήσια έκδοση του ΣΕΒ “Η ελληνική βιομηχανία το 2003” υποστηρίζεται ότι “ο αριθμός των μεγάλων κατασκευαστικών επιχειρήσεων της χώρας, θεωρείται μεγάλος για τα μεγέθη της Ελλάδος και οι τάσεις συγκεντρωτισμού της αγοράς με εκδήλωση συγχωνεύσεων και εξαγορών, ενδεχομένως να ενταθούν, μετά την ολοκλήρωση των Ολυμπιακών έργων”.

Ήδη τα πρώτα συμπτώματα οικονομικών αδιεξόδων έχουν κάνει την εμφάνισή τους στις ασθενέστερες εταιρείες του κλάδου: η Ευρωπαϊκή Τεχνική εγκαταλείπει στα μισά την κατασκευή της “Μαραθώνιας Διαδρομής”, ενώ άλλες δύο εταιρείες, η Τεχνοδομή και η ΕΡΓΑΣ, βρίσκονται στο “κόκκινο”, με κύρια χαρακτηριστικά την καθοδική πορεία των εργασιών τους και τη δυσμενή οικονομική τους κατάσταση.

## **1.2 Στην πληροφορική.**

“Τοπίο στην ομίχλη” χαρακτηρίζεται και η κατάσταση που επικρατεί στην ελληνική αγορά πληροφορικής.

Οι ρυθμοί ανάπτυξης του κλάδου παραμένουν σε οριακά επίπεδα τα τελευταία χρόνια, οι προσλήψεις έχουν παγώσει, ενώ τα τραπεζικά χρέη αρκετών εταιρειών εξυπηρετούνται μετ’εμποδίων.

Δεν είναι άλλωστε τυχαία η έξοδος μεγάλων τραπεζικών ομίλων από εταιρείες πληροφορικής, ούτε βεβαίως και το γεγονός ότι παραμένει στα αζήτητα σημαντικός αριθμός συμμετοχών, που διαθέτουν μεγάλοι όμιλοι πληροφορικής σε άλλες εταιρείες. Παράλληλα, όμως, έχουν εμφανιστεί στην αγορά και τα πρώτα λουκέτα, όπως της Datamedia, της αλυσίδας λιανικών πωλήσεων Zachs και άλλων, μικρότερων εταιρειών.

Ο διευθύνων σύμβουλος της Unisystems, κ. Α. Δότσης, επισημαίνει ότι “αν και οι πελάτες των εταιρειών πληροφορικής (επιχειρήσεις και τράπεζες) φαίνεται να επιστρέφουν, δειλά- δειλά, σε επενδύσεις νέας τεχνολογίας, κάποιες εταιρείες εξακολουθούν να ταλανίζονται από συσσωρευμένα οικονομικά και άλλα προβλήματα”. Διευκρινίζει δε, ότι οι εταιρείες που θα επιβιώσουν θα είναι “αυτές που έχουν εξειδικεύσει τις δραστηριότητες τους και όχι αυτές που καταπιάνονται με όλες τις δουλειές”.

Σε κάθε περίπτωση, πάντως, η ελληνική αγορά πληροφορικής χαρακτηρίζεται από μια πληθώρα εταιρειών, ο αριθμός των οποίων είναι δυσανάλογα μεγάλος σε σχέση με τα μεγέθη της. Το γεγονός αυτό από μόνο του, εκτιμάται ότι θα οδηγήσει αναγκαστικά τις πλέον αδύναμες εταιρείες, σε αναστολή των δραστηριοτήτων τους ή στην καλύτερη περίπτωση, σε απορρόφηση τους από τις ισχυρότερες.

## ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4<sup>ο</sup>

### **Η αβεβαιότητα των Τραπεζών.**

#### **1. Η εικονική τράπεζα- Η πραγματικότητα και το Διαδικτυακό Μανιφέστο.**

Τα Τραπεζικά Ιδρύματα έχουν επενδύσει, κατά τη διάρκεια των τελευταίων 2 δεκαετιών, τεράστια ποσά για την παροχή χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών στους καταναλωτές, μέσω διαύλων, διαφορετικών από τα παραδοσιακά τραπεζικά υποκαταστήματα. Σοβαρές επενδύσεις έχουν επίσης γίνει για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των βασισμένων στα υποκαταστήματα λειτουργιών, κυρίως στα θέματα των διαδικασιών επεξεργασιών, υποστήριξης και εξυπηρέτησης πελατείας. Στην προώθηση αυτών των προσπαθειών, συνέβαλαν αρκετοί παράγοντες, μεταξύ τους περιλαμβάνονται:

- Οι πιέσεις επί της τραπεζικής κερδοφορίας από τις ανταγωνιστικές συνθήκες της οικονομίας και της αγοράς.
- Η ένταση του ανταγωνισμού από, παραδοσιακούς και μη, ανταγωνιστές.
- Οι μεταβολές στις ανάγκες, στις συνήθειες και στις συμπεριφορές των καταναλωτών.
- Η επιδίωξη υπεροχής στην εξυπηρέτηση πελατών και
- Οι εξελίξεις στους τομείς της τεχνολογίας και των τηλεπικοινωνιών.

Ως αποτέλεσμα, το σύστημα παροχής χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών έχει εξελιχθεί, σε σχέση με την εποχή που το δίκτυο των υποκαταστημάτων χρησιμοποιείτο ως ο κύριος μηχανισμός παροχής χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, σε ένα σύστημα που διαθέτει μια αυξανόμενη ποικιλία επιλογών παροχής υπηρεσιών. Ο βηματισμός της αλλαγής είναι τόσο ταχύς, ώστε να υπάρχει σήμερα μια πολύ διαδεδομένη άποψη μέσα στον κλάδο, ότι η “Εικονική Τράπεζα” θα γίνει σύντομα πραγματικότητα.

Η πρόκληση που αντιμετωπίζουν σήμερα οι εμπορικές τράπεζες, συνίσταται στη δημιουργία ενός περιβάλλοντος, μέσα στο οποίο να μπορούν να διατηρούνται, να βελτιώνουν τις παραδοσιακές τους αξίες, σ’ένα κόσμο, όπου οι επιχειρήσεις απομακρύνονται από τα κέντρα των πόλεων και τα προάστια-δηλαδή θέτουν σε δεύτερη μοίρα τη γεωγραφική γειννίαση με τους πελάτες-και κατευθύνονται προς νέους διαύλους διανομής – με βάση το τηλέφωνο, τους προσωπικούς υπολογιστές, τις νέες εκδοχές τραπεζικών δραστηριοτήτων στο σπίτι ή στο σημείο πώλησης.

Η ανάπτυξη κάθε νέου διαύλου παροχής υπηρεσιών διευρύνει την υπάρχουσα βάση εξόδων των τραπεζών. Εν τούτοις, με δεδομένη την ύπαρξη μιας υγιούς επιχειρηματικής θέσης, η κερδοφορία των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών θα αυξηθεί συν τω χρόνω, καθώς θα πραγματοποιείται οικονομία στα έξοδα και θα παρέχονται στον πελάτη νέα, βελτιωμένα προϊόντα και υπηρεσίες.

Στον κόσμο αυτό που αλλάζει, είναι ακόμα πιο ζωτική η ανάγκη για τις τράπεζες, να εντάξουν στο μάρκετινγκ τις προσδοκίες των πελατών και να κάνουν τη σωστή επένδυση στις σωστές αγορές, χρησιμοποιώντας τα κατάλληλα προϊόντα και τις σωστές μεθόδους διανομής.

Οι επενδύσεις που έχουν ήδη γίνει και γίνονται, σε ανώτερη τεχνολογία και συστήματα, κάνουν τις μη τράπεζες να κερδίζουν ένα ανταγωνιστικό πλεονέκτημα

στα επόμενα 10 χρόνια, όσον αφορά στην πρόσβαση των καταναλωτών σε λογαριασμούς και πληροφορίες. Οι τράπεζες και οι εταιρίες συστημάτων πληρωμών, έχουν αναπτύξει υπερσύγχρονα μέσα πληρωμής, που διαθέτουν υψηλό βαθμό αξιοπιστίας και ολοκλήρωσης, στο επίπεδο τόσο του καταναλωτή, όσο και του εμπόρου, παρά τις καταστροφικές απάτες των τελευταίων χρόνων. Σε αντίθεση με τους μελλοντικούς τους αντιπάλους, οι τράπεζες υφίστανται ρυθμίσεις και ελέγχους σε κεντρικά και εθνικά τραπεζικά επίπεδα, διασφαλίζοντας τον έλεγχο των κινδύνων εντός των πλαισίων του συστήματος και την εγγύηση των πληρωμών, δια μέσου των εμπορικών σημάτων και συστημάτων, που προσφέρονται σε παγκόσμια κλίμακα από τις εταιρίες συστημάτων πληρωμών.

Συνεργασίες και συμμαχίες, με εταιρίες λογισμικού και τηλεπικοινωνιών, παρέχουν έναν βιώσιμο τρόπο στους οργανισμούς χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, να κεφαλαιοποιήσουν την αναδυόμενη σύγκλιση συναλλαγών, πληροφοριών και επικοινωνιών. Ενώ υπάρχουν πολλές έρευνες και προγράμματα σε θέση να ανιχνεύσουν τα οφέλη των νέων και των αναδυόμενων διαύλων παροχής υπηρεσιών, τα διεθνή συστήματα πληρωμών πρέπει να παίξουν ρόλο κλειδί για λογαριασμό των χρηματοοικονομικών ιδρυμάτων τους στον προσδιορισμό των κανόνων.

Σήμερα κοιτάζοντας την πραγματικότητα γύρω μας, αντιλαμβανόμαστε ότι το μεγαλύτερο μέρος των προβλέψεων έχει πραγματοποιηθεί. Όμως, η ανεργία είναι αυξημένη σε τέτοιο βαθμό, που πολλές φορές αποδίδουμε την αύξησή της αποκλειστικά στον παράγοντα της τεχνολογίας, κάτι που βέβαια είναι λάθος. Η μερική και προσωρινή απασχόληση, οι χαμηλοί μισθοί και τα μεροκάματα πείνας, η έλλειψη νοήματος στην εργασία, είναι πλέον η καθημερινή πραγματικότητα για την πλειονότητα των "τυχερών" που εξακολουθούν να εργάζονται. Η ανασφάλεια για το χρόνο εξόδου στη σύνταξη, για το ποσό της σύνταξης, είναι άλλη μια πραγματικότητα πραγματική και όχι εικονική.

Είναι καιρός να ανταποκριθούμε στις ανάγκες της εποχής, όχι όμως γενικά, αλλά στις ανάγκες των εργαζομένων και των ανέργων, που είναι τα θύματα της καπιταλιστικής αναδιάρθρωσης, που κανένα πελατοκεντρικό σύστημα δεν τα λαμβάνει υπόψη του.

## ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5<sup>ο</sup>

### Τρόποι αντιμετώπισης των χρηματοοικονομικών κινδύνων

#### 1. FACTORING (Πρακτορεία Επιχειρηματικών Απαιτήσεων)

Το **FACTORING**, είναι ένας νέος οικονομικός και νομικός θεσμός. Αποτελεί δέσμη χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, οι οποίες καλύπτουν ανάγκες επιχειρήσεων, που πωλούν προϊόντα ή παρέχουν υπηρεσίες με πίστωση, σε πελάτες με επαναληπτική αγοραστική συμπεριφορά. Η ελληνική μετάφραση της λέξης **factoring** αποδίδεται ως “Ανάληψη απαιτήσεων τρίτων” ή “Διενέργεια πράξεων αναδόχου είσπραξης εμπορευματικών απαιτήσεων” ή το γνωστότερο “Σύμβαση πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων”.

Σύμφωνα με το άρθρο 1 του Ν. 1905/90, είναι η σύμβαση που καταρτίζεται εγγράφως μεταξύ ενός, κατά κύριο επάγγελμα προμηθευτή αγαθών ή υπηρεσιών (πωλητή) και ενός πράκτορα επιχειρηματικών απαιτήσεων (**factor**), ο οποίος αναλαμβάνει να παρέχει στον προμηθευτή, για το διάστημα που συμφωνείται, έναντι αμοιβής, υπηρεσίες, σχετικές με την παρακολούθηση και είσπραξη μιας, ή μέρους, ή του συνόλου των απαιτήσεων του προμηθευτή, από συμβάσεις πώλησης αγαθών, ή παροχής υπηρεσιών σε τρίτους, ή εκτέλεσης έργων.

Η δραστηριότητα αυτή μπορεί να ασκηθεί μόνο από:

- α) τράπεζες, που έχουν εγκατασταθεί και λειτουργούν νόμιμα στην Ελλάδα, και
- β) ανώνυμες εταιρίες, με αποκλειστικό σκοπό την άσκηση της δραστηριότητας αυτής (Π.Δ.Τ.Ε. 2168/93)

Με βάση σχετική σύμβαση, ο προμηθευτής αγαθών ή υπηρεσιών, εκχωρεί στον ειδικό φορέα (**factor**) απαιτήσεις, έναντι των πελατών του, έναντι αμοιβής. Ο **factor** αναλαμβάνει την υποχρέωση, να παράσχει στον εκχωρητή, το σύνολο ή μέρος των παρακάτω κυρίως υπηρεσιών:

- α) αξιολόγηση της φερεγγυότητας των οφειλετών
- β) κάλυψη του πιστωτικού κινδύνου
- γ) παροχή εγγυήσεων
- δ) λογιστική παρακολούθηση και διαχείριση των λογαριασμών των πελατών
- ε) διαχείριση και είσπραξη εκχωρημένων απαιτήσεων
- στ) βραχυπρόθεσμη χρηματοδότηση, μέσω της προεξόφλησης των εκχωρουμένων απαιτήσεων.

Όταν οι ανωτέρω εκχωρούμενες απαιτήσεις αφορούν το εξαγωγικό εμπόριο, τότε χρησιμοποιείται ο όρος “**forfaiting**”.

Ο αναπτυξιακού χαρακτήρα θεσμός του **factoring**, συμβάλλει στην ενίσχυση των μικρομεσαίων και μεταποιητικών επιχειρήσεων και επιτρέπει την ορθολογικότερη διοίκησή τους, τη χρηματοδότησή τους, την ασφάλιση των απαιτήσεων του προμηθευτή, την ενίσχυση της θέσης της επιχείρησης στην αγορά.

Με την εφαρμογή του **factoring**, ο βαθμός ρευστότητας της επιχείρησης αυξάνει, με αποτέλεσμα η επιχείρηση να είναι ακόμα πιο ανταγωνιστική.

## **2. RISK PRO TM - ΣΥΣΤΗΜΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΙΝΔΥΝΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑΣ**

Το Risk Pro TM αποτελεί ένα ολοκληρωμένο Σύστημα Διαχείρισης Κινδύνων και Ανάλυσης Αποδοτικότητας της Ελβετικής εταιρείας IRIS Integrated Risk Management AG και έχει καθιερωθεί ως μία από τις κορυφαίες παγκοσμίως λύσεις, για Διαχείριση Χρηματοοικονομικών Κινδύνων και Ανάλυση Αποδοτικότητας.

Το Risk Pro TM προσφέρει πλούσια και περιεκτική λειτουργικότητα για τη διαχείριση των κινδύνων Αγοράς και Ρευστότητας, καθώς και των Πιστωτικών Κινδύνων. Το σύστημα καλύπτει τόσο το Χαρτοφυλάκιο Συναλλαγών, όσο και το Τραπεζικό Χαρτοφυλάκιο, παρέχοντας προηγμένες δυνατότητες διαχείρισης Ενεργητικού- Παθητικού.

Επίσης το Risk Pro TM διαθέτει προαιρετικά modules για μέτρηση της κεφαλαιακής επάρκειας, σύμφωνα με τις νέες απαιτήσεις της επιτροπής της Βασιλείας, για δυναμική προσομοίωση εναλλακτικών επιχειρηματικών στρατηγικών και συνθηκών αγοράς, για ανάλυση αποδοτικότητας, καθώς και ειδική λειτουργικότητα για την εφαρμογή των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων.

Το Risk Pro TM, καλύπτει μια ευρύτατη γκάμα χρηματοοικονομικών προϊόντων, η οποία και εμπλουτίζεται συνεχώς, ακολουθώντας τις εξελίξεις των αγορών. Οι θέσεις ενός οργανισμού αποτιμώνται διαχρονικά στο παρελθόν (static analysis) και το μέλλον (dynamic analysis), ακόμα και σε επίπεδο μοναδικού συμβολαίου, σύμφωνα με πολλαπλές μεθόδους αποτίμησης (λογιστικά, βάσει τιμών αγοράς ή ακόμα και με customized μεθόδους). Η δυνατότητα ανάλυσης σε επίπεδο μοναδικού συμβολαίου, απλοποιεί τις διαδικασίες διασύνδεσης με άλλα συστήματα ελέγχου των αποτελεσμάτων.

Η ολοκληρωμένη και σπονδυλωτή αρχιτεκτονική του συστήματος, επιτρέπει τη χρήση κοινών δεδομένων και αλγορίθμων απ'όλα τα modules του συστήματος, επιτρέποντας τη συνέπεια και τη συγκρισιμότητα όλων των παραγομένων αποτελεσμάτων. Έτσι διευκολύνεται και η επέκταση των εφαρμογών του Risk Pro TM, ανάλογα με την εξέλιξη των επιχειρησιακών απαιτήσεων του οργανισμού, χωρίς να χρειάζεται επανάληψη της βασικής παραμετροποίησης και ανάπτυξης περίπλοκων μηχανισμών εξακρίβωσης αποτελεσμάτων.

Η ανοικτή αρχιτεκτονική του Risk Pro TM, διασφαλίζει επίσης την εύκολη διασύνδεση με συστήματα καταχώρησης συναλλαγών και δεδομένων αγοράς. Η επεκτασιμότητά του, επιτρέπει την διαμόρφωση της εγκατάστασης ανάλογα με το μέγεθος και τις ανάγκες του κάθε οργανισμού, αρχίζοντας από μια απλή εγκατάσταση και φτάνοντας σε servers πολλαπλών παράλληλων επεξεργασιών, με δυναμική εξισορρόπηση φορτίου. Το Risk Pro TM χρησιμοποιείται με επιτυχία σε περισσότερες από 60 τράπεζες και χρηματοοικονομικούς οργανισμούς διεθνώς (UBS, Bayerische Landesbank, ABN-AMRO κ.α.)

Στην Ελλάδα το Risk Pro TM, αντιπροσωπεύεται από την INTRACOM, η οποία διαθέτει ειδικό τμήμα χρηματοοικονομικών και τεχνικών συμβούλων για την εγκατάσταση, υλοποίηση και υποστήριξη του συστήματος, καθώς και τον σχεδιασμό και υλοποίηση των απαιτούμενων διασυνδέσεων.

## **ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ**

### **ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΣΤΟΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟ ΚΑΙ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΧΩΡΟ**

#### **ΑΝΑΛΥΣΗ (5) ΠΕΝΤΕ ΚΛΑΔΩΝ**

- 1) **ΚΛΑΔΟΣ ΑΣΦΑΛΕΙΩΝ**
- 2) **ΚΛΑΔΟΣ ΜΕΤΑΠΟΙΗΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ**
- 3) **ΚΛΑΔΟΣ ΤΡΑΠΕΖΩΝ**
- 4) **ΚΛΑΔΟΣ ΕΠΙΒΑΤΗΓΟΥ ΝΑΥΤΙΛΙΑΣ**
- 5) **ΚΛΑΔΟΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ**



# ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ 1<sup>ο</sup>

## ΚΛΑΔΟΣ ΑΣΦΑΛΕΙΩΝ

### ΕΘΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ

#### 1. ΙΣΤΟΡΙΚΟ



Η Εθνική Ασφαλιστική ιδρύθηκε το 1981 από την Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος και άλλες τέσσερις ακόμα μικρότερες τράπεζες. Φιλοδοξία των ιδρυτών της ήταν η δημιουργία μιας διεθνούς εταιρίας, που θα κάλυπτε οποιοδήποτε είδος ασφάλειας υπήρχε και θα αναπτυσσόταν σε όλα τα σημεία, όπου ήκμαζε ο ελληνισμός.

Έτσι, από τα πρώτα χρόνια λειτουργίας η Εταιρία δραστηριοποιήθηκε σε διάφορους ασφαλιστικούς κλάδους –με σημαντικότερους τους κλάδους Πυρός, Μεταφορών και Ατυχημάτων-, ενώ σχεδιάστηκε και υλοποιήθηκε ο σχηματισμός του πρακτορειακού της δικτύου, η ανάπτυξη του οποίου αποτέλεσε διαρκή φροντίδα της εταιρίας μέχρι σήμερα. Αξίζει να σημειωθεί ότι στο τέλος του 19<sup>ου</sup> αιώνα, η Εθνική Ασφαλιστική διαθέτει ένα ευρύτατο διεθνές δίκτυο εργασιών που κάλυπτε όλη τη Μεσόγειο, τον Εύξεινο Πόντο, τις Δυτικές Ευρωπαϊκές Ακτές, τη Βόρειο θάλασσα, την Αγγλία και έφθανε μέχρι τη Ν. Υόρκη και το Μπουένος Άιρες.

Η Εθνική Ασφαλιστική είναι η μόνη ελληνική εταιρία που πέρασε το κατώφλι του 20<sup>ου</sup> αιώνα και για περισσότερο από 100 έτη συνέδεσε την πορεία της με την εξέλιξη της ιστορίας του τόπου, συμβάλλοντας στη δημιουργία ασφαλιστικής συνείδησης στο πλατύ ελληνικό κοινό. Είναι μια εταιρία που δραστηριοποιείται σε όλους τους κλάδους ασφάλισης ( ασφάλισεις ζωής, αλλά και γενικές ασφάλισεις ). Έχει μερίδιο αγοράς 18% επί του συνόλου.

Το 1997 συγχωνεύτηκε με τις ασφαλιστικές εταιρίες ΑΣΤΗΡ, ΕΤΕΒΑ, Πανελλήνιος Ασφαλιστική εταιρία και εξαγόρασε και την Λαϊκή Ασφαλιστική. Έχει περίπου στο δυναμικό της, 1400 υπαλλήλους, 58 υποκαταστήματα στην Αττική και τους υπόλοιπους νομούς της χώρας, 1300 συνεργαζόμενα πρακτορεία, 156 γραφεία ζωής, 3200 ασφαλιστικούς συμβούλους και περίπου 1.000.000 πελάτες. Αποτελεί Εταιρία Γενικών Ασφαλίσεων.

Η εταιρία δραστηριοποιείται με θυγατρικές στην Κύπρο και την Ρουμανία. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα, η εταιρία να διευρύνει τις δραστηριότητές της, όχι μόνο παρέχοντας ασφαλιστικές καλύψεις, αλλά πλέον έχει ενταχθεί στο δυναμικό των εταιριών εκείνων που καλούνται «αντασφαλιστές». Αντασφάλιση, είναι μια πράξη ασφάλισης εκ μέρους μιας ασφαλιστικής εταιρίας έναντι ενός ή πλήθους κινδύνων τους οποίους έχει στο χαρτοφυλάκιό της και για τους οποίους φέρει την ευθύνη. Στην ουσία γίνεται μια εκχώρηση/μεταβίβαση μέρους ή του συνόλου των κινδύνων που έχει αναλάβει μια ασφαλιστική εταιρία σε κάποιον άλλο «ασφαλιστή» που καλείται αντασφαλιστής.

## 2. Θεσμικό Πλαίσιο

Τον πρώτο σταθμό στην εξέλιξη της νομοθεσίας για την Ιδιωτική Ασφάλιση στην Ελλάδα, αποτελεί το νομοθετικό διάταγμα 400/1970 «Περί Ιδιωτικής Επιχειρήσεως Ασφαλίσεως», το οποίο θέτει τις βάσεις για τη λειτουργία των ασφαλιστικών εταιριών. Ακολουθούν οι νόμοι 489/1976 και 1569/1985, οι οποίοι αποτελούν το πλαίσιο της υποχρωτικής ασφάλισης αστικής ευθύνης για ατυχήματα από αυτοκίνητα και της διαμεσολάβησης στις συμβάσεις ιδιωτικής ασφάλισης. Οι νόμοι 2170/1993 και 2496/97, με τους οποίους τροποποιούνται και εκσυγχρονίζονται, τόσο οι διατάξεις του νόμου 400/1970, όσο και των 489/1976 και 1569/1985, αποτελούν τους επόμενους σημαντικούς σταθμούς στην εξέλιξη της ασφαλιστικής νομοθεσίας.

Με το προεδρικό διάταγμα 252/1996, η ελληνική νομοθεσία τροποποιείται και προσαρμόζεται σύμφωνα με τις οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, για την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών στα κράτη-μέλη, καθώς και με τις σχετικές οδηγίες για την καθιέρωση ενιαίας άδειας λειτουργίας. Με το νόμο 2496/1997, συμπληρώνονται και εξειδικεύονται οι διατάξεις του Αστικού Κώδικα που αφορούν την Ασφαλιστική Σύμβαση. Το νομοθέτημα αυτό, εκσυγχρονίζει τα ισχύοντα για την Ασφαλιστική Σύμβαση, βάσει των άρθρων 189-225 του Εμπορικού Νόμου, που βρίσκονται σε ισχύ από το 1910.

Τα επενδυτικά χαρτοφυλάκια των Ασφαλιστικών Εταιριών έχουν αμυντικό χαρακτήρα, αφού οι τοποθετήσεις τους, γίνονται κυρίως σε τίτλους σταθερού εισοδήματος.

Σύμφωνα με την Έρευνα Οικονομικής Συγκυρίας του IOBE (3/2003), οι προσδοκίες των ασφαλιστικών εταιριών για τις βραχυχρόνιες προοπτικές του κλάδου δεν είναι θετικές, καθώς ο δείκτης επιχειρηματικού κλάδου, έχει υποχωρήσει σε ιστορικά χαμηλά επίπεδα. Τέλος ως **βασικά εμπόδια επέκτασης της επιχειρηματικής δραστηριότητας των επιχειρήσεων αναφέρονται: η ανεπάρκεια της ζήτησης ασφαλιστικών υπηρεσιών και το κλίμα αβεβαιότητας στην οικονομία.**

Από τους τρεις κλάδους ασφαλιστικής κάλυψης (Ασφάλιση Ζωής, Ασφάλιση Ζημιών και Μικτών Ασφαλιστικών Εταιριών), οι μικτές ασφαλιστικές εταιρίες χαρακτηρίζονται από θετικούς και σχετικά υψηλούς μέσους ετήσιους ρυθμούς μεταβολής του ενεργητικού των ιδίων κεφαλαίων, των μικτών αποτελεσμάτων ασφαλίσεων ζωής, των μικτών αποτελεσμάτων ασφαλίσεων ζημιών, των καθαρών αποτελεσμάτων χρήσεως προ φόρων, των λοιπών χρηματοοικονομικών επενδύσεων, των απαιτήσεων, των ασφαλιστικών προβλέψεων και υποχρεώσεων.

Στις ασφαλιστικές επιχειρήσεις Γενικών Κλάδων, όπως είναι η Εθνική Ασφαλιστική, η ρευστότητα του συνόλου τους, είναι πιο εύρωστη από εκείνη των άλλων δύο κατηγοριών ασφαλίσεων. Οι απόδοτικότητες των ιδίων και συνολικών κεφαλαίων, ακολουθούν την αρνητική εξέλιξη των επιχειρήσεων του κλάδου ζωής και του κλάδου ζημιών, ενώ ο χρόνος είσπραξης των απαιτήσεών τους, είναι μεγαλύτερος, συγκριτικά με τους άλλους δύο.

### 3. Οι συγχωνεύσεις των εταιριών, η άνοδος της συνολικής παραγωγής ασφαλιστρών, αλλά και η μείωση της κερδοφορίας, χαρακτηρίζουν τον κλάδο της Ιδιωτικής Ασφάλισης.

Στην ελληνική ασφαλιστική αγορά, λειτουργούσαν το 2001, 107 ασφαλιστικές εταιρίες, οι περισσότερες από τις οποίες είχαν έδρα στην Ελλάδα. Η πλειονότητα των ασφαλιστικών εταιριών, δραστηριοποιήθηκε αποκλειστικά στο κλάδο ζημιών και ένα μικρότερο ποσοστό στις ασφαλίσσεις ζωής. Ο αριθμός των ασφαλιστικών εταιριών, που δραστηριοποιήθηκαν στην Ελλάδα, παρουσίασε σημαντική υποχώρηση την περίοδο 1992-2001, λόγω των εξαγορών και συγχωνεύσεων, των ανακλήσεων άδειας και των πτωχεύσεων.

Ο ανταγωνισμός στην ελληνική ασφαλιστική αγορά, είναι έντονος. Αιτίες αυτού του έντονου ανταγωνισμού είναι:

- ✓ Ο μεγάλος αριθμός των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στο κλάδο
- ✓ Η κάμψη των ρυθμών μεγέθυνσης της αγοράς και
- ✓ Η ισχυρή διαπραγματευτική δύναμη των πελατών, των αντασφαλιστών και του δικτύου διανομής ασφαλιστικών προϊόντων.

Ο δυνητικός ανταγωνισμός, που προέρχεται από τον κίνδυνο εισόδου νέων επιχειρήσεων στον κλάδο, αποτελεί σημαντικό προσδιοριστικό παράγοντα, της δομής του κλάδου και του επιπέδου κερδοφορίας των ασφαλιστικών εταιριών.

Ταυτόχρονα, η παροχή ασφαλιστικών υπηρεσιών από εταιρίες που δεν είναι εγκατεστημένες στην Ελλάδα, αλλά και η ύπαρξη εξειδικευμένων ασφαλιστικών εταιριών, οι οποίες μπορούν να δραστηριοποιηθούν σε συγκεκριμένα τμήματα της ασφαλιστικής αγοράς, δημιουργούν ισχυρές ανταγωνιστικές πιέσεις στο κλάδο και συντελούν στη μείωση της κερδοφορίας του.

Οι στρατηγικές που υιοθετούν οι επιχειρήσεις του ασφαλιστικού κλάδου στην εγχώρια αγορά κατά τα τελευταία χρόνια, επικεντρώνονται:

- i. Στις συγχωνεύσεις και εξαγορές
- ii. Στην ανάλυση και τιμολόγηση κινδύνων και τον επαναπροσδιορισμό της τιμολογιακής πολιτικής
- iii. Σε επενδύσεις σε νέες τεχνολογίες και στη προσφορά νέων ασφαλιστικών προϊόντων
- iv. Στην ενίσχυση της κεφαλαιακής επάρκειας, της ρευστότητας και του πειθωρίου φερεγγυότητας
- v. Στη στρατηγική Marketing
- vi. Στην αναβάθμιση υπαρχόντων και στη δημιουργία νέων δικτύων διανομής
- vii. Στο περιορισμό του κόστους και
- viii. Στη διεθνή επέκταση σε αναπτυσσόμενες χώρες των Βαλκανίων.

Οι τάσεις της αγοράς απαιτούν ολοένα και μεγαλύτερη ισχυροποίηση των ασφαλιστικών επιχειρήσεων, με αποτέλεσμα τη συγκέντρωση μεγαλύτερων κεφαλαίων στο χώρο της ιδιωτικής ασφάλισης. Αυτή είναι και μία από τις αιτίες του έντονου φαινομένου των συγχωνεύσεων που παρατηρείται τα τελευταία χρόνια. Η κερδοφορία των ασφαλιστικών εταιριών εμφανίζεται περιορισμένη ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια, η δε αγορά έχει επηρεαστεί σημαντικά από την πτώση των τιμών του Χρηματιστηρίου Αξιών Αθηνών.

Τα παραπάνω επισημαίνονται στην πρώτη έκδοση της κλαδικής μελέτης της ICAP με θέμα την Ιδιωτική Ασφάλιση, η οποία καλύπτεται από δύο ευρύτερους

τομείς, τις Ασφαλίσεις Ζωής και τις Ασφαλίσεις Ζημιών. Ο καθένας από τους δύο αυτούς τομείς εμπεριέχει ειδικούς κλάδους, οι οποίοι ταξινομούνται ανάλογα με το είδος των κινδύνων που καλύπτουν.

Η ζήτηση των ιδιωτικών ασφαλιστικών υπηρεσιών καθορίζεται από δύο βασικούς παράγοντες, τη νομική υποχρέωση για ασφάλιση και την ανάγκη ατόμων και επιχειρήσεων για προστασία από τις οικονομικές συνέπειες των κινδύνων που απειλούν τη ζωή, την υγεία, την επαγγελματική δραστηριότητα και την περιουσία. Ο αριθμός των ιδιωτικών ασφαλιστικών εταιριών στη χώρα μας βαίνει μειούμενος την τελευταία δεκαετία, από 161 επιχειρήσεις το 1992 σε 102 το 2002, εκ των οποίων οι 71 είναι ανώνυμες ασφαλιστικές εταιρίες και οι 31 είναι υποκαταστήματα αλλοδαπών ασφαλιστικών. Αποκλειστικά στον κλάδο ζωής δραστηριοποιούνται 20, στις ασφαλίσεις ζημιών 69, ενώ 13 είναι μικτές εταιρίες.

Η εξέλιξη των συνολικών παραγόμενων ασφαλίσεων ήταν διαχρονικά ανοδική κατά την περίοδο 1998-2002, παρουσιάζοντας μέσο ετήσιο ρυθμό μεταβολής 10,6%. Τα τελευταία δύο χρόνια, οι ασφαλίσεις κατά ζημιών κάλυψαν το μεγαλύτερο μέρος των συνολικών ασφαλίσεων με μερίδιο άνω του 50%. Αύξηση κατά 17% εμφάνισαν οι ασφαλίσεις κατά ζημιών το 2002 σε σχέση με το 2001, ενώ οι ασφαλίσεις ζωής αυξήθηκαν μόλις κατά 1,5% μετά από μία διετία συνεχούς μείωσης. Χαρακτηριστικό είναι ότι, η ασφάλιση της αστικής ευθύνης χερσαίων οχημάτων καταλαμβάνει περίπου το 50% της συνολικής παραγωγής ασφαλίσεων ζημιών τα τελευταία χρόνια.

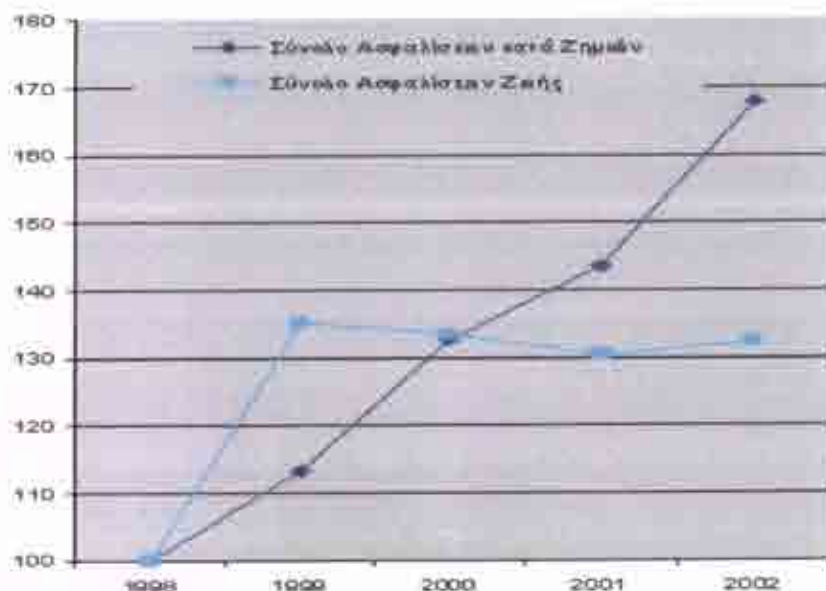
Χαρακτηριστικό της αγοράς είναι η υψηλή συγκέντρωση, καθώς οι δέκα μεγαλύτερες εταιρίες στον κλάδο ζημιών κάλυψαν το 60,7% της αντίστοιχης παραγωγής ασφαλίσεων το 2002. Υψηλότερος βαθμός συγκέντρωσης ισχύει για τις ασφαλίσεις ζωής, όπου οι δέκα μεγαλύτερες εταιρίες κάλυψαν το 89% του αντίστοιχου κλάδου, το ίδιο έτος.

Η ζήτηση ασφαλιστικών υπηρεσιών στη χώρα μας βρίσκεται στο χαμηλότερο επίπεδο μεταξύ των χωρών της ΕΕ. Χαρακτηριστικά αναφέρεται, ότι το ποσοστό της παραγωγής ασφαλίσεων στο συνολικό ΑΕΠ ανήλθε στο 8,6% για το σύνολο της ΕΕ το 2001, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για την Ελλάδα ήταν 2,03% του ΑΕΠ. Ωστόσο, η σύγκλιση της ελληνικής οικονομίας με τις οικονομίες των άλλων χωρών της ΕΕ έχει σαν αποτέλεσμα την άνοδο της ζήτησης για ασφαλιστικές υπηρεσίες. Τα επόμενα χρόνια θα αυξηθούν τα είδη της υποχρεωτικής ασφάλισης (π.χ. ασφάλιση επαγγελματικής ευθύνης, ασφάλιση σεισμού).

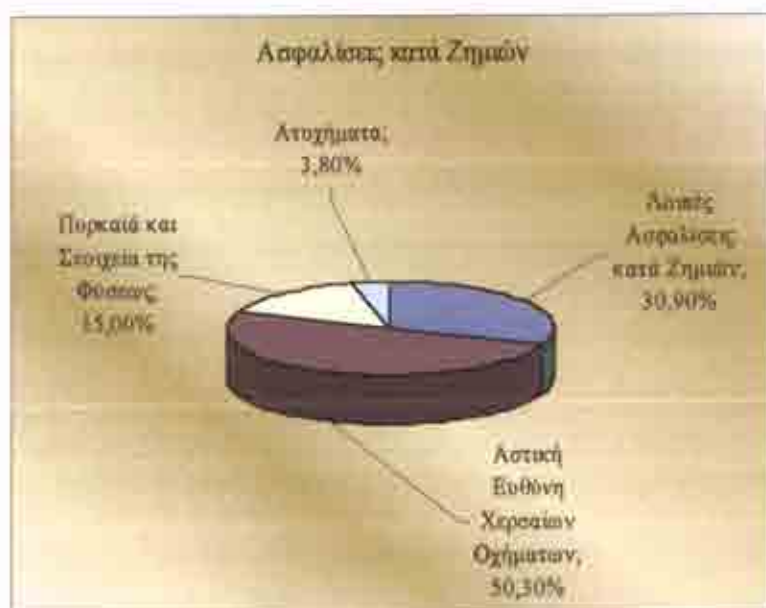
Τέλος, από την πλευρά των ασφαλιστικών εταιριών, απαιτείται η στροφή στη δημιουργία περισσότερο ανταγωνιστικών προϊόντων, η εξεύρεση και εκμετάλλευση εναλλακτικών δικτύων διανομής, η αναβάθμιση των προσφερόμενων υπηρεσιών, οι αλλαγές σε επίπεδο οργάνωσης και δικτύου, οι συνεργασίες με ευρωπαϊκές ασφαλιστικές εταιρίες, η αναβάθμιση και οι επενδύσεις σε πληροφοριακά συστήματα,

ο υπολογισμός ασφαλίσεων με επιστημονικά κριτήρια και η προσεκτική ανάληψη και τιμολόγηση των κινδύνων, η εξασφάλιση των οργανικών κερδών των ασφαλιστικών και ο διαχωρισμός τους από τις επενδυτικές αποδόσεις.

### Δείκτης εξέλιξης της παραγωγής ασφαλίσεων (1998=100)



### Διάθρωση των βασικών κατηγοριών (2002)





#### 4. Η Ιδιωτική Ασφάλιση στην Ελλάδα

Η ελληνική ασφαλιστική αγορά, εμφανίζει μεγάλα περιθώρια περιφερειακής ανάπτυξης, σε σχέση με τις αντίστοιχες ευρωπαϊκές, υπό την προϋπόθεση όμως, ότι τα σοβαρά προβλήματα που εντοπίζονται στο κλάδο θα αντιμετωπιστούν με ταχύτητα και αποτελεσματικότητα. Τα **σημαντικότερα προβλήματα** που αντιμετωπίζει σήμερα η ιδιωτική ασφάλιση στην Ελλάδα, μπορούν να ομαδοποιηθούν σε δύο μεγάλες κατηγορίες:

- Η πρώτη, περιλαμβάνει αυτά που προέρχονται από το θεσμικό και εποπτικό πλαίσιο της ελληνικής ασφαλιστικής αγοράς.
- Η δεύτερη, περιλαμβάνει τα διαρθρωτικής φύσεως προβλήματα, που συνδέονται με τη δομή της αγοράς και την καθημερινή λειτουργία των επιχειρήσεων- και τα οποία απαιτούν άμεση αντιμετώπιση.

Η εξέλιξη της ζήτησης, θα εξαρτηθεί καταρχήν σε σημαντικό βαθμό, από την τιμολογιακή πολιτική που θα ακολουθήσουν οι επιχειρήσεις του κλάδου. Οι ασφαλιστικές εταιρίες, υποστηρίζουν ότι οι αυξήσεις ασφαλιστρών, είναι επιβεβλημένες, στο πλαίσιο ενός δυσμενούς διεθνούς επιχειρηματικού κλίματος και των εγγενών διαρθρωτικών προβλημάτων, με κυριότερο, εκείνο της εποπτείας. Ωστόσο, η τιμολογιακή αύξηση των ασφαλιστικών υπηρεσιών, θα οδηγήσει σε συρρίκνωση του ασφαλιστικού κλάδου.

Ενας δεύτερος παράγοντας, που αναμένεται να διαμορφώσει την πορεία εξέλιξης, είναι η ευρύτερη συνειδητοποίηση, ότι η ιδιωτική ασφάλιση μπορεί και πρέπει να αποτελέσει τον τρίτο πυλώνα στήριξης του συστήματος της Κοινωνικής Ασφάλισης. Τέλος, η αυξανόμενη τάση διεθνοποίησης των ελληνικών βιομηχανιών και εμπορικών επιχειρήσεων, μέσω της δραστηριοποίησής τους στα Βαλκάνια και στα νέα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δημιουργεί θετικές προϋποθέσεις για τον κλάδο ασφάλισης των πιστώσεων-εγγυήσεων.

Ο κλάδος της ιδιωτικής ασφάλισης στην χώρα μας, αποτελεί σήμερα μία αγορά των 2,64 δις. ευρώ περίπου, η οποία, ενώ για την περίοδο 1991 – 2000, κινείται με μία δυναμική τάση ετήσιας αύξησης 17%, τα δύο τελευταία έτη παρουσιάζει κάμψη και η αύξηση έχει περιοριστεί στο 2,5%.

Οι προοπτικές της Ιδιωτικής Ασφάλισης στο άμεσο μέλλον στη χώρα μας παρά τις δυσμενείς συνθήκες της τελευταίας διετίας, παραμένουν μεγάλες, λαμβάνοντας υπόψη ότι οι άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με αντίστοιχα μεγέθη πληθυσμού παρουσιάζουν ασφαλιστική διαπάνη πάνω στο ΑΕΠ πολλαπλάσια της αντίστοιχης Ελληνικής.

Οι παράγοντες που αναμένεται να επηρεάσουν θετικά την ανάπτυξη της Ιδιωτικής Ασφάλισης στην Ελλάδα είναι οι εξής:

- **Συγχωνεύσεις, απορροφήσεις ή και ακόμη αποχωρήσεις επιχειρήσεων** που θα διαμορφώσουν ισχυρότερα επιχειρηματικά σχήματα στην αγορά.

- **Μεταρρύθμιση του ασφαλιστικού συστήματος** η οποία θέτει σε νέα βάση τον ρόλο των ασφαλιστικών εταιριών οι οποίες καλούνται να συμπληρώσουν τα κενά της κοινωνικής ασφάλισης.

- **Ισχυρότεροι και αποτελεσματικότεροι μηχανισμοί εποπτείας**

- **Φορολογικά κίνητρα** - Θεσμοθέτηση όρων και προϋποθέσεων για την απόκτηση άδειας ασκήσεως του επαγγέλματος του Διαμεσολαβητή Ασφαλίσεων.

Η θέση της «ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗΣ» με βάση τα στοιχεία του 2001 είναι η πρώτη ως προς την παραγωγή και το μερίδιο αγοράς που ανέρχεται σε 18,6%. Στους κλάδους ζημιών καταλαμβάνει την πρώτη θέση με μερίδιο αγοράς 21,2% ενώ κατέχει την δεύτερη θέση στον κλάδο ζωής με μερίδιο αγοράς 15,8%. Η παραγωγή αυτή ανήλθε σε 442,6 εκατ. ευρώ έναντι 395,50 εκατ. ευρώ την αντίστοιχη περίοδο του 2001. Οι κλάδοι ζημιών μετέχουν κατά 61,7% στην παραγωγή.

Αύξηση κατά 10,1% παρουσίασε η παραγωγή ασφαλιστρών και δικαιωμάτων στο σύνολό της το 2002, η οποία ανήλθε σε € 594.765,5 χιλιάδες, έναντι € 540.179,3 χιλιάδες το 2001.

Το τεχνικό αποτέλεσμα της Εταιρίας ανήλθε σε € 85.411,4 χιλιάδες το 2002, έναντι €108.495,9 το 2001. Η μείωση αυτή οφείλεται κατά κύριο λόγο στην ενδυνάμωση των τεχνικών προβλέψεων της υπό εξέταση χρήσεως. Τα λειτουργικά έξοδα το 2002 διαμορφώθηκαν σε € 120.432 χιλιάδες, έναντι € 115.765 χιλιάδες το 2001, σημειώνοντας αύξηση κατά 4%. Το ποσοστό αυτό θεωρείται ικανοποιητικό αν ληφθεί υπόψη ότι ως ποσοστό επί των ασφαλιστρών, ανήλθε σε 20,2 % το 2002, έναντι 21,4% το 2001, παρουσίασε δηλ. βελτίωση κατά 1,2%.

Τα έσοδα από επενδύσεις τα οποία διαμορφώθηκαν σε € 56.039,5 χιλιάδες το 2002, έναντι € 62.187,5 χιλιάδες το 2001 σημειώνοντας πτώση κατά 9,9%. Η υστέρηση οφείλεται κύρια στη μείωση των επιτοκίων και ειδικότερα των ομολόγων.

Τα καθαρά κέρδη προ φόρων της εταιρίας παρουσίασαν το 2002 μείωση κατά 91,2% έναντι του 2001 και διαμορφώθηκαν σε € 3.278,2 χιλιάδες, έναντι € 30.883,1 χιλιάδες το 2001. Η σημαντική αυτή μείωση της κερδοφορίας, οφείλεται αποκλειστικά στην αύξηση των τεχνικών προβλέψεων, όπως φαίνεται στο λογαριασμό αποτελεσμάτων.

Πέραν όμως από τη μείωση των κερδών κατά το 2002 η συνεχιζόμενη πτώση των τιμών του χρηματιστηρίου δημιούργησε σημαντικές αποτιμητικές ζημιές στο χαρτοφυλάκιο της εταιρίας οι οποίες ανήλθαν σε € 88.979,3 χιλιάδες καλύφθηκαν σχεδόν στο σύνολό τους από υπεραξίες ακινήτων € 71.780,0 χιλιάδες κ.α..

Σε συνεργασία με την Εθνική Ασφαλιστική, η **Geneva Association** διοργάνωσε στην χώρα μας σεμινάριο για τους **ανασφάλιστους κινδύνους (uninsured risks)**. Πρόκειται για τους κινδύνους που δεν πληρούν τα κριτήρια της ασφάλισης όπως αυτά ορίζονται από την τεχνολογία, για νέους ή άγνωστους κινδύνους ή κινδύνους ιδιαίτερα μικρής συχνότητας ακόμη και για κινδύνους που είναι ασφαλίσιοι, δεν ασφαλιζονται ωστόσο λόγω κόστους.

Η ηγεσία της Εθνικής Ασφαλιστικής, τονίζει την ιδιαίτερη σημασία της συνεργασίας πανεπιστημιακών και ερευνητικών ιδρυμάτων με φορείς της αγοράς για τα θέματα σεισμών. Είναι γεγονός ότι τα κόστη που ανακύπτουν από το φυσικό αυτό φαινόμενο, είναι τεράστιο για τις ασφαλιστικές εταιρίες. Τα συμπεράσματα της έρευνας πανεπιστημιακών ιδρυμάτων και ιδρυμάτων, αναμένει τόσο η εγχώρια όσο και η διεθνής ασφαλιστική αγορά.

## **5. Προβλήματα της ασφαλιστικής αγοράς.**

Η ελληνική ασφαλιστική αγορά, μια εν δυνάμει αγορά, με υψηλές προοπτικές ανάπτυξης και πλούσιες πηγές ασφαλιστικής ύλης, θα μπορούσε να κατέχει σημαντικό μερίδιο στην ανάπτυξη της εθνικής οικονομίας. Ωστόσο, μέχρι να λάβει τη θέση που της αξίζει, έχει να διανύσει ένα δρόμο στρωμένο με «αγκάθια».

Η ασφαλιστική αγορά ταλαιπωρείται από την έλλειψη ασφαλιστικής συνείδησης, την ανυπαρξία αναπτυξιακών κινήτρων, την ελλειμματική κρατική εποπτεία, τον μέχρι παραλογισμού ανταγωνισμό, τη συνακόλουθη ανεπάρκεια των ασφαλιστρών και τον έντονο καταναλωτισμό από τον οποίο εξαιρείται η αγορά ασφαλιστικής προστασίας.

Υπάρχει δηλαδή αναγκαιότητα εκσυγχρονισμού της ασφαλιστικής αγοράς, για να γίνει όμως αυτό, απαιτείται γενναία παρέμβαση του κράτους, η οποία θα εξασφάλιζε και στο ίδιο ουσιαστικές πηγές εσόδων και κυρίως πολλαπλή ανάπτυξη.

Η ιδιωτική ασφάλιση στην Ελλάδα, αν και αποτελεί δυναμικό τμήμα του ευρύτερου τομέα των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, έτσι όπως διαμορφώθηκε από τις μέχρι σήμερα κρατικές παρεμβάσεις και τις ισχύουσες κυρίως φορολογικές αναχρονιστικές ρυθμίσεις, δεν παρουσίασε ανάπτυξη αντίστοιχη με αυτή των άλλων κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Χαρακτηριστικά είναι τα στοιχεία που ακολουθούν :

Το ποσοστό ασφαλιστρών επί του ΑΕΠ στην Ελλάδα είναι 2,1% όταν το αντίστοιχο ποσοστό στην ΕΕ (μέσος όρος) είναι 8,1%. Το ποσοστό επενδύσεων των ασφαλιστικών εταιρειών επί του ΑΕΠ στην Ελλάδα είναι 4,1% όταν το αντίστοιχο ποσοστό στην ΕΕ (μέσος όρος) είναι 53,9% (στοιχεία 2000). Σημειώνεται ότι η Πορτογαλία, με την οποία συνήθως συγκρινόμαστε, έχει τριπλάσια παραγωγή ασφαλιστρών που ανέρχεται σε 6,5% επί του ΑΕΠ και σχεδόν πενταπλάσιες επενδύσεις με ποσοστό 19,8% επί του ΑΕΠ. Άλλες χώρες όπως το Βέλγιο και η Ολλανδία, με ίδιο ή λίγο μεγαλύτερο από την Ελλάδα πληθυσμό, έχουν παραγωγή ασφαλιστρών σε ποσοστό 4,3% και 10,2% επί του ΑΕΠ αντίστοιχα και επενδύσεις 41,2% και 66,5% επί του ΑΕΠ αντίστοιχα.

Το σύνολο, λοιπόν, της ελληνικής ασφαλιστικής αγοράς υποφέρει από έντονη καχεξία και υποτονικότητα. Ιδιαίτερη όμως και νοσηρή καχεξία παρουσιάζει ο Κλάδος Γενικών Ασφαλειών, που αντιπροσωπεύει σχεδόν το 49% της συνολικής παραγωγής ασφαλιστρών, με βάση τα στοιχεία του 2000. Μιλάμε, δηλαδή, για μία παραγωγή που μετά βίας αγγίζει το 1.25 δισ. ευρώ (426 δισ. δραχμές), με τη συμμετοχή του προβληματικού Κλάδου Αυτοκινήτων γύρω στο 63%. Ηδη, το φαινόμενο αυτό μαρτυρεί τη μιζέρια της αγοράς και την ολότελα ανισόρροπη ανάπτυξή της.



Λέξει να σημειωθεί πως το αντίστοιχο ποσοστό συμμετοχής του Κλάδου Αυτοκινήτων στο σύνολο της παραγωγής, σε άλλες χώρες της Ευρώπης δεν ξεπερνά το 30 – 35%. Τα υπόλοιπα ποσοστά στον ελληνικό χώρο κατανέμονται ως εξής:

- Κλάδος Περιουσίας 20%
- Κλάδος Μεταφορών 4%
- Κλάδος Λοιπών Ατυχημάτων 4%
- Κλάδος Αστικής Ευθύνης 2%.

Τα αίτια των ισχνών αυτών επιδόσεων εντοπίζονται στα εξής:

1. Χαμηλή, αν όχι ανύπαρκτη, ασφαλιστική συνείδηση.
2. Ελλειμματική προβολή του θεσμού, ως παράγοντα διασφάλισης των προσωπικών και υλικών αγαθών του ατόμου και της όποιας οικονομικής δραστηριότητάς του.
3. Μειωμένη τεχνογνωσία της ασφαλιστικής βιομηχανίας στο σύνολό της.
4. Υπερκαταναλωτική διάθεση του μέσου πολίτη που δεν αφήνει περιθώρια για την αποταμίευση ή την «εξασφάλιση».
5. Μικρό μέγεθος της ελληνικής οικονομίας που, μη διαθέτοντας τον απαραίτητο «κρίσιμο όγκο», δεν επιτρέπει την ανάπτυξη φθηνών ασφαλιστικών προϊόντων.
6. Ανεπαρκής εποπτεία που, μέσα από τις ολιγορίες, μικροψυχίες και παραλείψεις της, δεν συνετέλεσε στο να εμπεδωθεί στο ευρύ κοινό το αίσθημα της ασφάλειας και της αναγνώρισης του ρόλου που διαδραματίζει ο ασφαλιστικός θεσμός. Από τον συνδυασμό όλων αυτών των παραγόντων προκύπτει αφενός μεν η υστέρηση του ασφαλιστικού κλάδου των γενικών ασφαλειών, αφετέρου δε το φαινόμενο η ελληνική ασφαλιστική αγορά να είναι βασικά μία αγορά «αυτοκινητοβίωτη».

Η Ένωση Ασφαλιστικών Εταιρειών Ελλάδος (Ε.Α.Ε.Ε.), το επίσημο δηλαδή όργανο της ελληνικής ασφαλιστικής αγοράς, από πολύ καιρό ήδη, έχει εντοπίσει και έχει προωθήσει τις απόψεις της πάνω στο κρίσιμο αυτό ερώτημα. Τόσο για τον καιρίο για την ανάπτυξη της αγοράς μας Κλάδο Ασφαλειών Ζωής & Υγείας, όσο και για τον τομέα των Γενικών Ασφαλειών.

Συγκεκριμένα, η ΕΑΕΕ έχει προτείνει κατά κλάδο τα εξής:

#### **Α. για τις Ασφαλίσεις Ζωής**

- α) Φορολογική μεταχείριση ασφαλιστών ατομικών και ομαδικών ασφαλίσεων ζωής: Η έκπτωση από το εισόδημα των ασφαλιστών για ασφαλίσεις ζωής (ατομικές), προσωπικών ατυχημάτων και ασθένειας κυρίως αποταμιευτικού ή και συνταξιοδοτικού χαρακτήρα καθώς και υγείας (νοσοκομειακά προγράμματα), πρέπει να ανέλθει στο 10% του εισοδήματος του φορολογούμενου. Επίσης η έκπτωση των ασφαλιστών που καταβάλλουν οι επιχειρήσεις για ομαδική ασφάλιση του προσωπικού τους θα πρέπει να ανέλθει κι αυτή στο 10% των ετησίων αποδοχών του κάθε εργαζόμενου. Το όριο των 440 ευρώ ανά εργαζόμενο που ισχύει σήμερα, αποτελεί μοναδική πρωτοτυπία σε ολόκληρη την Ευρώπη, εκφράζει μία παρωχημένη «φορομνηστική» αντίληψη και, σε τελευταία ανάλυση, λειτουργεί ως αντικίνητρο για την επιχείρηση, για τον εργαζόμενο, για το σύνολο της εθνικής οικονομίας.
- β) Κατάργηση του ΦΚΕ και του χαρτοσήμου ασφαλιστών και αποζημιώσεων στις ασφαλίσεις ζωής αποταμιευτικού, συνταξιοδοτικού χαρακτήρα και υγείας. Οι επιβαρύνσεις αυτές αφενός μεν δεν υφίστανται σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες, αφετέρου δε θέτουν τις ασφαλιστικές επιχειρήσεις σε ήσσονα μοίρα σε σχέση με άλλους χρηματοοικονομικούς φορείς, πχ τράπεζες, που διαθέτουν αποταμιευτικά προϊόντα. Κυρίως όμως συντελούν στο να φθάνει το ασφαλιστικό προϊόν στον καταναλωτή, σε πολύ υψηλότερο από ό,τι θα έπρεπε κόστος.

γ) Μείωση της φορολογίας του ασφαλισματος ζωής, ώστε, προκειμένου για ασφάλισμα από ασφαλιστήριο ζωής που λαμβάνεται, λόγω θανάτου του ασφαλισμένου, από σύζυγο ή συγγενείς α' βαθμού να προβλεφθεί πλήρης φορολογική απαλλαγή. Για τους άλλους απώτερους δικαιούχους, οι προβλεπόμενοι σήμερα συντελεστές, να μειωθούν στο μισό.

Τέτοιον είδους επιβαρύνσεις αποτελούν κατάλοιπο ρυθμίσεων που σήμερα, επεικώς μόνον, μπορεί να χαρακτηρίζονται αναχρονιστικές κι επιβάλλεται - με κοινή λογική - η άμεση κατάργησή τους. Κι αυτό γιατί το ισχύον φορολογικό καθεστώς αντιστρατεύεται πλέον όχι μόνον τις διεθνείς τάσεις, αλλά και αυτές τις ανάγκες της εθνικής οικονομίας μας για αναπτυξιακή πορεία. Και ασφαλώς δεν αποτελεί σχήμα λόγου ή πομφόλυγα ο ισχυρισμός της Ένωσης Ασφαλιστικών Εταιρειών Ελλάδος ότι μία δραστική αλλαγή του φορολογικού καθεστώτος στους Κλάδους Ασφαλειών Ζωής και Υγείας, ιδίως στα επενδυτικής φύσης προγράμματα, θα οδηγούσε σε μία θεαματική αύξηση της παραγωγής, έως και 40%.

### **Αναγκαίες οι γενναίες παρεμβάσεις.**

Περίληπτικά, τις θετικές επιπτώσεις από μία τέτοια γενναία τομή τις συνοψίζουμε στα παρακάτω:

1. Αύξηση κατά το ίδιο ποσοστό των προμηθειών των διαμεσολαβούντων και έτσι άμεση αύξηση του φόρου εισοδήματος των προσώπων αυτών.
2. Αύξηση της τάξης των 293 εκατ. ευρώ (100 δισ. δρχ.) ετησίως των τεχνικών αποθεμάτων που υποχρεούνται να σχηματίζουν οι ασφαλιστικές εταιρείες και που διοχετεύονται και επενδύονται κυρίως στην κεφαλαιαγορά.
3. Αύξηση των κερδών των ασφαλιστικών επιχειρήσεων, άρα και της φορολογίσιμης ύλης.
4. Αύξηση της φορολογίας των ιατρών που υποχρεούνται σε έκδοση περισσότερων παραστατικών (λόγω λειτουργίας περισσότερων προγραμμάτων υγείας).
5. Αύξηση των φορολογικών εσόδων από τα μερίσματα συμβολαίων Ζωής (συμμετοχή στα κέρδη).
6. Φορολόγηση πρόσθετων πάγιων στοιχείων.
7. Αύξηση της απασχόλησης και
8. Το σημαντικότερο, μία κίνηση προς την κατεύθυνση αυτή θα αποτελούσε ισχυρό κίνητρο για τον συμπληρωματικό - επικουρικό ρόλο της ιδιωτικής ασφάλισης προς την κοινωνική, με πολλαπλά έμμεσα οφέλη για την εθνική οικονομία. Και κανείς, ασφαλώς, δεν αμφιβάλει πως μεσοπρόθεσμα αλλά και με ορίζοντα χρόνου, το κράτος θα εξασφάλιζε έτσι ουσιαστικές πηγές εσόδων και κυρίως πολλαπλή ανάπτυξη.

### **Β. για τις Ασφαλίσεις Ζημιών**

Και εδώ η θέση της Ένωσης Ασφαλιστικών Εταιρειών είναι πάγια και ξεκάθαρη: Ο ΦΚΕ (στα ασφαλιστήρια συμβόλαια) και το χαρτόσημο (τόσο στα ασφαλιστήρια συμβόλαια όσο και στις αποζημιώσεις) αποτελούν αναχρονιστικές επιβαρύνσεις που θα πρέπει να καταργηθούν ολότελα και στο σύνολό τους. Και αν αυτό δεν είναι δυνατόν να γίνει σε μία και μόνο φάση, για λόγους ευνότητους, τουλάχιστον να αρχίσει η κατάργησή τους στις περιπτώσεις των επιτηδευματιών (νομικά ή φυσικά πρόσωπα), όσων δηλαδή «αγοράζουν» ασφάλιση των εγκαταστάσεων, του

εξοπλισμού τους, των προϊόντων τους ή της αστικής ευθύνης τους για επαγγελματικούς λόγους.

Τέλος, απαραίτητο είναι να προβλεφθούν ουσιαστικά κίνητρα για συγχωνεύσεις εταιρειών, ώστε να ενισχυθεί η επιχειρηματικότητα και στον ασφαλιστικό χώρο. Αλλωστε, το φαινόμενο των συγχωνεύσεων, που έχει ήδη ξεκινήσει και στη χώρα μας, προβλέπεται ότι θα ενταθεί αφού αναδεικνύεται καθοριστικό για τη δημιουργία ισχυρών επιχειρηματικών μονάδων, ικανών να επιβιώσουν στο έντονα ανταγωνιστικό ευρωπαϊκό περιβάλλον. Η μη υιοθέτηση τέτοιων κινήτρων απλώς συμβάλλει στη συντήρηση της υπανάπτυξης.

#### **«Ασφάλεια και Υγιεινή» στους χώρους εργασίας.**

Οι βιομηχανικοί και εμπορικοί κίνδυνοι στην Ελλάδα, υπολείπονται σε θέματα προστασίας, ασφάλειας και πρόληψης από τους αντίστοιχους κινδύνους στον ευρωπαϊκό χώρο. Την τελευταία 10ετία το πρόβλημα αυτό άρχισε να γίνεται ολοένα και οξύτερο. Η αυτοματοποίηση, η εγκατάσταση ακριβού και σύνθετου εξοπλισμού νέας τεχνολογίας, σε συνδυασμό με τη διεύρυνση των ασφαλιστικών καλύψεων, κατέδειξε πόσο «γυμνός» και τρωτός είναι οι βιομηχανικές και εμπορικές μονάδες μας στους κινδύνους που τις απειλούν (φωτιά, πλημμύρα, θύελλα, παγετός, σεισμός, κλοπή κ.λπ.), με άμεσες παρενέργειες στην εθνική οικονομία.

Ήδη παρατηρείται μία κατακόρυφη αύξηση του ποσοστού ζημιών στις μονάδες αυτές, με αποτέλεσμα ολόκληρος ο Κλάδος Πυρός - Περιουσίας που αποτελούσε επί πολλά χρόνια το στέρεο υπόβαθρο της ελληνικής ασφαλιστικής αγοράς, σήμερα να βρίσκεται μεταξύ φθοράς και αφθαρσίας, με κίνδυνο να καταστεί έντονα προβληματικός στο άμεσο μέλλον.

Οι σοβαρές και εξειδικευμένες στην ασφάλιση μεγάλων κινδύνων ασφαλιστικές εταιρείες καταβάλλουν κάθε δυνατή προσπάθεια να πείσουν τους ασφαλισμένους επιχειρηματίες ότι το «κοινό συμφέρον» και των δύο είναι η βελτίωση του κινδύνου, η ελαχιστοποίηση της πιθανής ζημίας, η αποτελεσματική πρόληψη.

Με τη μέθοδο των προασφαλιστικών ελέγχων οι ασφαλιστές υποδεικνύουν πρόσθετα μέτρα ασφάλειας, ελέγχουν την ποιότητα των κινδύνων, συμβάλλουν έμμεσα στην καλύτερη οργάνωση και διαχείριση τόσο των ανθρώπινων, όσο και των υλικών πόρων.

Εδώ ακριβώς εντάσσεται και το θέμα «Ασφάλεια και Υγιεινή» στους χώρους εργασίας. Και όσοι επιχειρηματίες επένδυσαν τα ελάχιστα στον τομέα αυτόν και συνεργάστηκαν γόνιμα με τους ασφαλιστές τους, έδρεψαν τους καρπούς της απρόσκοπτης λειτουργίας της μονάδας τους: μειωμένο κόστος ασφάλισης και εδραίωση της θέσης τους σε ένα εξαιρετικά ανταγωνιστικό περιβάλλον.

#### **6. Περαιτέρω επιδείνωση της καθαρής θέσης της Εθνικής ασφαλιστικής.**

Σημαντικές ζημιές από τη διαφορά αποτίμησης χρεογράφων, μέρος των οποίων επιβάρυνε και την καθαρή θέση της εταιρίας παρά την ανάσα από την κεφαλαιοποίηση υπεραξίας ακινήτων, εμφάνισε κατά την απελθούσα οικονομική χρήση η Εθνική Ασφαλιστική.

Ο leader της εγχώριας αγοράς έκλεισε το 2002 με ζημιές από διαφορά αποτίμησης χρεογράφων 92,45 εκατ. ευρώ, το μεγαλύτερο μέρος των οποίων συμψηφίσει με την καθαρή υπεραξία (71,77 εκατ. ευρώ) που προέκυψε από την κεφαλαιοποίηση υπεραξίας ακινήτων μετά και τη φορολόγησή της. Ζημιές ύψους 3,47 εκατ. ευρώ συμψηφίστηκαν από υπεραξία χρεογράφων και ζημία 3,3 εκατ. ευρώ από αποθεματικά που προέκυψαν από πώληση χρεογράφων σε τιμή ανώτερη της τιμής κτήσης είτε από την ανταλλαγή ή λήψη δωρεάν χρεογράφων με βάση τις διατάξεις του νόμου περί αναπροσαρμογής της αξίας των ακινήτων.

Το υπόλοιπο της ζημίας ύψους 13,86 εκατ. ευρώ επιβάρυνε τα ίδια κεφάλαια της εταιρίας τα οποία διαμορφώνονται έτσι στα 89 εκατ. ευρώ. Η εταιρία έχει λάβει ήδη έγκριση από το Χ.Α. για αύξηση κεφαλαίου κατά 60,24 εκατ. ευρώ με καταβολή μετρητών, τα οποία θα ενισχύσουν έτι περαιτέρω την καθαρή τους θέση. Η εταιρία θα εκδώσει 21.517.800 νέες μετοχές ονομαστικής αξίας 2 ευρώ, οι οποίες θα διατεθούν προς 2,8 ευρώ ανά μετοχή και με δικαίωμα προτίμησης στους παλαιούς μετόχους σε αναλογία 6 νέες για κάθε 10 παλαιές.

Η ανάγκη περιστολής στα κόστη τους, εξ' ου και η κοινή πρόθεση ενίσχυσης των εναλλακτικών δικτύων πώλησης και κυρίως των πωλήσεων μέσω των δικτύων των μητρικών τραπεζών, αναδεικνύεται κοινός τόπος των προτεραιοτήτων της Εθνικής Ασφαλιστικής.

Στην περαιτέρω διαβάθμιση της στρατηγικής της κρατικής ασφαλιστικής εταιρίας μετά και την ολοκλήρωση των διοικητικών αλλαγών είναι πλέον στραμμένο το ενδιαφέρον της εγχώριας αγοράς καθώς οι κινήσεις τους θα καθορίσουν εν πολλοίς, λόγω ειδικού βάρους, την πορεία όλου του κλάδου.

Ενίσχυση που υπαγορεύεται βέβαια και από την ανάγκη των τραπεζών να αυξήσουν τα έσοδά τους από συμπληρωματικά προϊόντα σε ένα περιβάλλον κόπωσης πλέον για τους ρυθμούς ανόδου των χορηγήσεων.

Παρ' όλα αυτά η Εθνική Ασφαλιστική παρουσίασε σταθερή αύξηση της παραγωγής για το 1<sup>ο</sup> εξάμηνο του 2004. Τα προ φόρων κέρδη της εταιρίας διαμορφώθηκαν κατά το α' εξάμηνο της τρέχουσας χρήσης στα 9,59 εκατ. ευρώ, έναντι 6,95 εκατ. ευρώ το αντίστοιχο περσινό διάστημα, εμφανίζοντας ίδιο ρυθμό αύξησης με αυτόν του πρώτου τριμήνου (37,85%).

Η άνοδος των κερδών οφείλεται κυρίως στη βελτίωση του τεχνικού περιθωρίου και τα αυξημένα έσοδα επενδύσεων, καθώς η παραγωγή ασφαλιστρών και δικαιωμάτων παρέμεινε σταθερή (318,5 εκατ. ευρώ από 317,4 εκατ. ευρώ) με διαφορετική διάρθρωση όμως στη σύνθεση της παραγωγής.

Ο κλάδος Ζημιών αύξησε το βάρος στο συνολικό χαρτοφυλάκιο εργασιών στο 61% από 60% στο τέλος του α' τριμήνου, με τη συμμετοχή του Κλάδου Ζωής να υποχωρεί ισόποσα. Ειδικότερα τα ασφάλιστρα του Κλάδου Ζημιών ανήλθαν στα 194,15 εκατ. ευρώ από 94,6 εκατ. ευρώ στο α' τρίμηνο, ενώ τα ασφάλιστρα του κλάδου Ζωής ανήλθαν στο εξάμηνο στα 124,38 εκατ. ευρώ από 63,14 εκατ. ευρώ στο α' τρίμηνο.

Το τεχνικό περιθώριο, περιλαμβανομένων και των εσόδων επενδύσεων, ανήλθε σε 79,94 εκατ. ευρώ, έναντι 66,5 εκατ. ευρώ την αντίστοιχη περίοδο του 2003, ως δε ποσοστό επί των εσόδων από 19,00% που ήταν το 2003 έφτασε στο 21,85% το 2004. Τα λειτουργικά έξοδα της εταιρίας (εκτός αποσβέσεων και τόκων) διαμορφώθηκαν σε 55,6 εκατ. ευρώ, έναντι 53,23 εκατ. ευρώ το 2003, παρουσιάζοντας αύξηση κατά 4,48%.

## 7. Το ΜΕΓΑΛΟ ΓΕΓΟΝΟΣ που επηρέασε το ασφαλιστικό σύστημα.

Το τρομοκρατικό χτύπημα στην “καρδιά” της Αμερικής στις 11/09/2001 ήταν ένα γεγονός που συγκλόνησε όλη την ανθρωπότητα. Τα άμεσα θύματα αυτής της τραγωδίας ήταν σίγουρα ο λαός της Αμερικής. Παρ’ όλα αυτά, οι επιπτώσεις της έγιναν αισθητές σε όλον τον κόσμο από τις πρώτες κιόλας ώρες. Τα χρηματιστήρια της Ευρώπης και της Ασίας σημείωσαν πρωτοφανείς αρνητικές αποδόσεις, η τιμή του πετρελαίου ανέβηκε στα ύψη, ενώ ειδικοί μιλούν πλέον για γενικευμένη κρίση, που αγγίζει όλους τους τομείς της οικονομίας σε παγκόσμιο επίπεδο: τις αερομεταφορές, τον τουρισμό, τη βιομηχανία, κ.λπ.

Στον “κυκλώνα” αυτής της κρίσης βρέθηκε η ασφαλιστική βιομηχανία, που έχει υποστεί, κατά τη σύμφωνη γνώμη των εμπειρογνομόνων, την πιο κοστοβόρα καταστροφή στην ιστορία της, λόγω των υπέρογκων αποζημιώσεων που θα κληθεί να καταβάλει για τα χιλιάδες ανθρώπινα θύματα και τις ανυπολόγιστες υλικές καταστροφές.

Πολλοί, μάλιστα, εξέφραζαν αρχικά φόβους για τον ισχυρό κλονισμό διεθνών ασφαλιστικών και αντασφαλιστικών εταιριών από αυτήν την κρίση. Τίτλοι δημοσιευμάτων που κυκλοφόρησαν στα ξένα ειδησεογραφικά πρακτορεία και στον ξένο Τύπο ήταν χαρακτηριστικοί του όλου κλίματος: “Παραπαύουν οι ασφαλιστικές εταιρίες υπό την απειλή των τεράστιων απαιτήσεων”, του Lloyd’s List “Η ασφαλιστική βιομηχανία αντιμετωπίζει την πιο επιζήμια καταστροφή όλων των εποχών”, των Financial Times “Οι ασφαλιστικές εταιρίες ζωής σε “λίστα κινδύνου” ενώ οι μετοχές τους “καταποντίζονται””, των Independent News “Το κόστος για τους ασφαλιστές ανυπολόγιστο”, του BBC News, κ.λπ.

Μέσα σε αυτόν τον κυκεώνα των πληροφοριών, των εκτιμήσεων και των υποθέσεων αναζητήσαμε κάποιες έγκυρες πηγές για να κάνουμε το δικό μας ρεπορτάζ.

Οι εκτιμήσεις των αποζημιώσεων αυξάνονται συνεχώς. Όλα δείχνουν ότι είναι πολύ δύσκολο να κάνει κανείς ασφαλείς εκτιμήσεις για το ύψος των αποζημιώσεων που θα επωμιστούν οι ασφαλιστικές εταιρίες, διότι μέσα σε λίγες μέρες παρουσιάζουν αποκλίσεις κάποιων δεκάτομμυριών δολαρίων.

Είναι χαρακτηριστικό ότι από τα \$15 δεκάτομμυρια που υπολογιζόταν το συνολικό ποσό ασφαλιστικών αποζημιώσεων στις 13/9 (BBC News), έφτασε τα \$30 δεκάτομμυρια στις 20/9. Ανάλογες αποκλίσεις ενδέχεται να υπάρξουν και το επόμενο διάστημα, όσο θα βρίσκεται σε εξέλιξη η αποτίμηση των ζημιών και η καταγραφή των θυμάτων.

### **Οι “κρίσιμοι” κλάδοι ασφάλισης :**

Η εκτίμηση των ζημιών που προκάλεσε το τρομοκρατικό χτύπημα στις ΗΠΑ αποδεικνύεται εξαιρετικά δύσκολη για τους ασφαλιστές, όχι μόνο λόγω του μεγέθους της καταστροφής αλλά και γιατί “εμπλέκονται” σε αυτό πολλοί διαφορετικοί ασφαλιστικοί κίνδυνοι (όπως απώλεια ζωής, περιουσίας, αστική ευθύνη έναντι τρίτων, πτώση αεροσκαφών, διακοπή εργασιών).

Αναλυτές εκτιμούν ότι το κόστος για τον κλάδο ζωής (συμπεριλαμβανομένων των συμβολαίων των εργοδοτών για τους εργαζομένους τους) θα ξεπεράσει κάθε προηγούμενο στην ασφαλιστική βιομηχανία. Ήδη στις 22/9 οι νεκροί μαζί με τους αγνοούμενους έφταναν τους 7.000, ωστόσο και αυτές οι εκτιμήσεις βρίσκονται σε εξέλιξη.

Άλλο ένα σημείο που περιπλέκει αρκετά τα πράγματα (BBC News) είναι το ενδεχόμενο να βασιστούν οι ασφαλιστικές και αντασφαλιστικές εταιρίες στη δήλωση του Προέδρου Μπους, ότι το χτύπημα συνιστά “πράξη πολέμου”, αφού είναι γνωστό ότι σε περίπτωση πολέμου δεν μπορεί να ισχύσει καμία ασφαλιστική κάλυψη. Ωστόσο, οι εταιρίες δεν δείχνουν διατεθειμένες να χρησιμοποιήσουν ως νομικό “έρεισμα” έναν τέτοιο ισχυρισμό.

Ένα ακόμη σοβαρό θέμα που προκύπτει για την εκτίμηση των ζημιών από τους αντασφαλιστές —σύμφωνα με δημοσίευμα του Andrew Bolger των Financial Times— είναι εάν οι επιθέσεις θα χαρακτηριστούν σαν ένα περιστατικό. Ως προς αυτό underwriters πιστεύουν ότι οι επιθέσεις στη Νέα Υόρκη θα αντιμετωπιστούν σαν ένα περιστατικό —αυτό σημαίνει ότι οι πρωτασφαλιστές θα έχουν διπλή συμμετοχή στη ζημιά—, αλλά όσον αφορά την επίθεση στο Πεντάγωνο η κάλυψη θα εξαρτηθεί από τα μεμονωμένα συμβόλαια (ζωής, κ.λπ.).

Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις ειδικών, σχεδόν καμία μεγάλη ασφαλιστική ή αντασφαλιστική εταιρία δεν θα αποφύγει το οικονομικό κόστος της καταστροφής στην Αμερική.

Μεταξύ αυτών που θα επωμιστούν το μεγαλύτερο βάρος είναι οι δύο μεγαλύτερες αντασφαλιστικές, **Munich Re** (η οποία αποτελεί το μεγαλύτερο αντασφαλιστή της Εθνικής Ασφαλιστικής) και **Swiss Re**, οι οποίες καλούνται να καταβάλουν αποζημιώσεις \$1,95 και \$1,25 δισεκατομμυρίων, αντίστοιχα. Οι επικεφαλές των δύο συγκροτημάτων δήλωσαν ότι οι αποζημιώσεις αυτές αναμένεται να επηρεάσουν την κερδοφορία τους για το 2001, όχι όμως την οικονομική τους σταθερότητα.

Σοβαρό πλήγμα από αυτήν την καταστροφή, θα υποστούν οι Lloyd's of London, ωστόσο η εκτίμηση της ευθύνης τους ήταν δύσκολο να προσδιοριστεί την πρώτη εβδομάδα μετά το συμβάν, λόγω του μεγάλου αριθμού των συνδικάτων τους (πάνω από 100), από τα οποία πρέπει να γίνει η συλλογή των πληροφοριών. Σύμφωνα με δήλωση του Προέδρου τους, κ. Sax Riley, οι **Lloyd's του Λονδίνου** (αποτελεί τη μεγαλύτερη αντασφαλιστική εταιρία παγκοσμίως) έχουν ουσιαστική συμμετοχή στην ασφάλιση των δύο αεροπορικών εταιριών (United Airlines και American Airlines) και του World Trade Center, ωστόσο μπορούν να αντεπεξέλθουν στις οικονομικές επιπτώσεις της επίθεσης στις ΗΠΑ, μέσω ενός συστήματος οικονομικής ασφάλειας που διαθέτουν, το οποίο έχει ενεργητικό \$27 δισεκατομμυρίων. Παρ' όλα αυτά, είναι βέβαιο ότι οι τεράστιες αποζημιώσεις που θα πρέπει να καταβάλουν αναιρούν κάθε προοπτική επιστροφής τους στην κερδοφορία.

## 8. Οι συνέπειες του παγκόσμιου κινδύνου στην Εθνική Ασφαλιστική.

Όπως έχει προαναφερθεί, η Εθνική Ασφαλιστική έχει χρέη και αντασφαλιστή. Παρ' όλα αυτά, σαν εταιρία είναι «ασφαλισμένη» σε μια μεγαλύτερη από αυτήν εταιρία και συγκεκριμένα στη **Lloyd's του Λονδίνου** και τη **Munich Re**.

Σε ενδεχόμενη καταστροφή ή απειλή, που να έχει παγκόσμιο αντίκτυπο, οι αντασφαλιστές καλούνται να δώσουν «τη λύση των αποζημιώσεων». Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, το κόστος των αποζημιώσεων να είναι υψηλό και κατά συνέπεια να οδηγήσει τους αντασφαλιστές, στην αύξηση των κομίστρων στις ασφαλιζόμενες “ασφαλιστικές εταιρίες”, ώστε να μπορέσουν να αντεπεξέλθουν στις απαιτήσεις των αποζημιώσεων.

Αυτό, οδηγεί τις ασφαλιζόμενες εταιρίες στην αύξηση των κομίστρων τους, στην εγχώρια οικονομία, ώστε να μπορέσουν και οι ίδιες να αντεπεξέλθουν στο ύψος των περιστάσεων και της οικονομικής κρίσης που ήρθε. Κατά αυτό τον τρόπο, λειτουργεί και το σύστημα της Εθνικής Ασφαλιστικής.

Φυσικά δεν αποτελούν χρηματοοικονομικό κίνδυνο μόνο οι τρομοκρατικές ενέργειες, αλλά και οι φυσικές καταστροφές, ακόμα και το ύψος ατυχημάτων τροχαίων ή άλλων, είναι τα στοιχεία εκείνα τα οποία επιρραεύζουν την οικονομική πολιτική της εταιρίας, αλλά και προκαλούν το ενδιαφέρον για το μέγεθος της αβεβαιότητάς της σχετικά με τον τρόπο αντιμετώπισης των κινδύνων της.

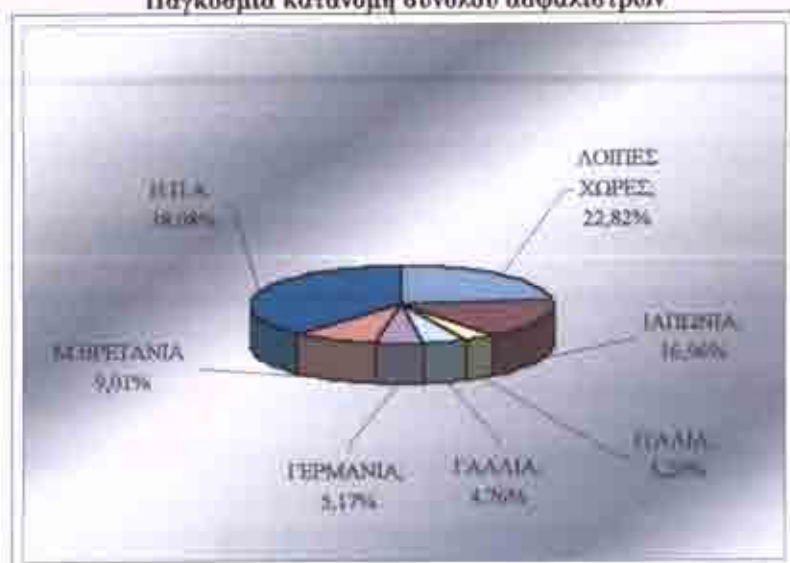
## 9. Σε πορεία ανάκαμψης η ασφαλιστική αγορά.

Από τη πλευρά των διεθνών αναλυτών, υπάρχει αισιοδοξία για την πορεία της ασφαλιστικής βιομηχανίας το 2004, παγκοσμίως, ενώ είναι ιδιαίτερα θετικές οι προβλέψεις για την ανάκαμψη της ευρωπαϊκής ασφαλιστικής αγοράς την τρέχουσα χρονιά.

Ειδικότερα για τους ασφαλιστές ζημιών, το 2004 φέρνει θετικές προσδοκίες, ως συνέπεια τόσο της αύξησης του όγκου εργασιών όσο και της βελτίωσης των τιμολογίων που επικράτησαν το 2003. Όμως και οι ασφαλίσεις Ζωής προβλέπεται να ανακαμφθούν το 2004, μετά από τρία χρόνια συνεχόμενης ύφεσης, αλλά οι ρυθμοί ανάπτυξης θα παραμείνουν χαμηλότεροι των ασφαλίσεων Ζημιών.

Το 2003, οι ασφαλίσεις ζημιών ωφελήθηκαν ιδιαίτερα από τις σημαντικές βελτιώσεις στα τιμολόγια των ασφαλιστικών εταιριών, κυρίως στους βιομηχανικούς κινδύνους και τις καταστροφικές καλύψεις. Κατά το μεγαλύτερο μέρος τους, οι αυξήσεις αυτές ήρθαν να καλύψουν την ανεπαρκή τιμολόγηση των κινδύνων τις προηγούμενες χρονιές, ενώ πολλές εταιρίες στην Ευρώπη φαίνεται ότι είχαν υποεκτιμήσει την αποθεματοποίηση για τις εργασίες αστικής ευθύνης τα τελευταία χρόνια. Επομένως, τα βελτιωμένα αποτελέσματα εκμετάλευσης που καταγράφηκαν στο τέλος του 2003, θα έχουν θετικές επιδράσεις στη δραστηριότητα των εταιριών το 2004.

Πίνακας 1.  
Παγκόσμια κατανομή συνόλου ασφαλιστρών



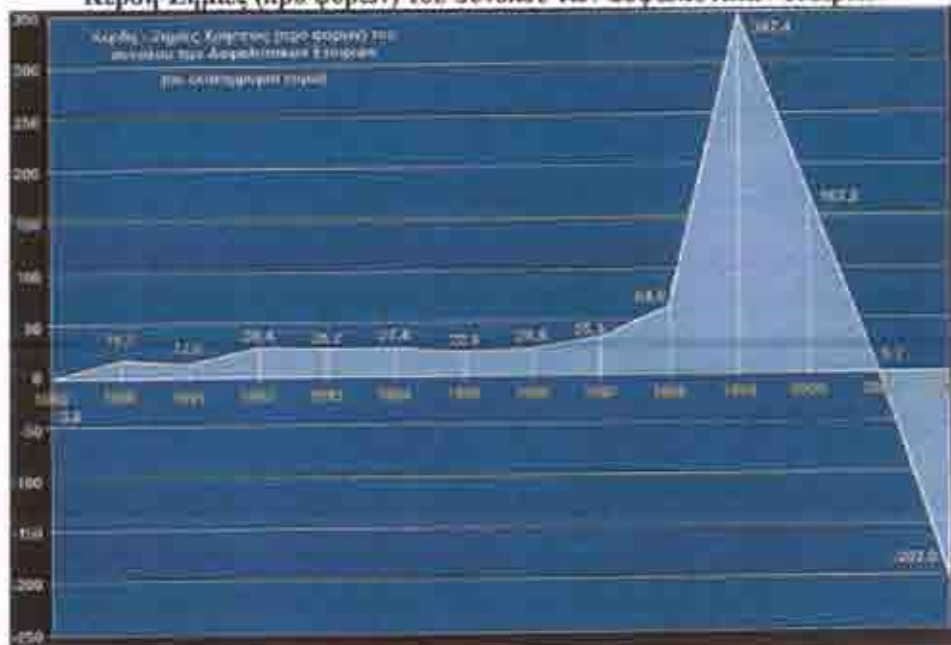
Αντίθετα, η βελτίωση του κλίματος στις ασφαλίσειες ζωής θα χρειαστεί περισσότερο χρόνο για να ολοκληρωθεί. Παρόλο ότι ο όγκος εργασιών ζωής αυξήθηκε ελαφρά το 2003, οι ασφαλιστικές εταιρίες έχουν ακόμη να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις της διεθνούς οικονομικής συγκυρίας. Η βελτίωση των αποδόσεων των επενδύσεων, σε συνδυασμό με τις επιτυχείς προσπάθειες συμπίεσης του κόστους, έχουν ήδη παρουσιάσει αποτελέσματα όμως θα χρειαστεί αρκετός καιρός ακόμη ώστε να μπορέσουν οι ασφαλιστικές εταιρίες ζωής να επιστρέψουν στα προηγούμενα επίπεδα κερδοφορίας. Και αυτό διότι, σε αντίθεση με τις ασφαλιστικές εταιρίες ζημιών, οι εταιρίες ζωής αναλαμβάνουν μακροχρόνιες υποχρεώσεις, που δε μπορούν να μεταβάλουν από χρόνο σε χρόνο.

Ωστόσο, στη προσπάθειά της η ευρωπαϊκή ασφαλιστική βιομηχανία να βγει από δύσκολη περίοδο, κατά την οποία δέχτηκε ισχυρά πλήγματα, έχει να αντιμετωπίσει και σημαντικές διαρθρωτικές μεταβολές, όσον αφορά κυρίως τη κεφαλαιακή της επάρκεια και φερεγγυότητα. Αυτές οι συνθήκες δημιουργούν αβεβαιότητα τόσο μεταξύ των εταιριών, όσο και μεταξύ των καταναλωτών, γεγονός που θα πρέπει να αντιμετωπισθεί είτε με την αύξηση των κεφαλαίων τους είτε με συγχωνεύσεις, ιδίως μεταξύ των μικρότερων εταιριών.

Γίνεται επομένως αντιληπτό, ότι η πρόκληση για την ασφαλιστική βιομηχανία είναι να στρέψει τις ανάγκες των καταναλωτών σε καταναλωτική ζήτηση για ασφαλιστικές υπηρεσίες. Ιδιαίτερος οι ασφαλιστικές εταιρίες ζωής χρειάζεται να επανοικοδομήσουν τις σχέσεις εμπιστοσύνης με το κοινό, ενώ ταυτόχρονα να προσφέρουν επαρκή, κατανοητά και προπάντων, προσιτά σε τιμές τα ασφαλιστικά προϊόντα. Μόνο έτσι θα μπορέσουν και οι καταναλωτές να πάρουν θέση στη προσπάθεια εξασφάλισης μιας υγιώς αναπτυσσόμενης ασφαλιστικής αγοράς.

Σχεδιάγραμμα 2.

Κέρδη-Ζημιές (προ φόρων) του συνόλου των ασφαλιστικών εταιριών





Πίνακας 3.  
Βασικοί δείκτες της ασφαλιστικής αγοράς.

<b>ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ</b> (Ανόνημες ασφαλιστικές & υποκαταστήματα αλλοδαπών)		
	2001	2002
Ασφαλιστικών Ζωνών	26	26
Ασφαλιστικών Ζημιών	74	69
Μικτές Ασφαλίσεις	13	13
<b>Σύνολα</b>	<b>107</b>	<b>102</b>
<b>ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΥ ΚΛΑΔΟΥ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ</b>		
	2001	2002
Συμμετοχή Ασφαλιστρών επί του Ακαθάριστου Έγγ. Προϊόντος	2,03%	2,05%
Συμμετοχή Επενδύσεων επί του Ακαθάριστου Έγγ. Προϊόντος	4,37%	4,12%
<b>ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗΝ ΑΣΦΑΛΙΣΤΡΑ</b>		
	2001	2002
Ασφαλιστικών Ζωνών (σε ευρώ)	117,79	118,91
Ασφαλιστικών Ζημιών (σε ευρώ)	123,17	141,84
<b>Σύνολα (σε ευρώ)</b>	<b>240,96</b>	<b>262,77</b>

## 10. Προοπτικές Ιδιωτικής Ασφάλισης στην Ελλάδα

Η διεθνής εμπειρία, δείχνει ότι η ιδιωτική ασφάλιση στην Ελλάδα, έχει σημαντικές προοπτικές ανάπτυξης. Ένας από τους κυριότερους προσδιοριστικούς παράγοντες της ανάπτυξης της ιδιωτικής ασφάλισης, είναι η οικονομική μεγέθυνση, καθώς η συσχέτιση μεταξύ του επιπέδου οικονομικής ανάπτυξης και της διείσδυσης της ιδιωτικής ασφάλισης, είναι θετική και ιδιαίτερας ισχυρή. Επομένως, στο βαθμό που η ελληνική οικονομία συγκλίνει με τις περισσότερο ανεπτυγμένες οικονομίες, αναμένεται ότι η ιδιωτική ασφάλιση θα αναπτυχθεί ακόμη περισσότερο. Επίσης, θα πρέπει να σημειωθεί, ότι οι προοπτικές της ιδιωτικής ασφάλισης στην Ελλάδα, παρά τις δυσμενείς συνθήκες της τελευταίας τριετίας, παραμένουν θετικές, αν ληφθούν υπόψη μια σειρά δεικτών ανάπτυξης της ελληνικής ασφαλιστικής αγοράς, σε σχέση με τις αντίστοιχες ευρωπαϊκές.

Άλλοι παράγοντες, που αναμένεται να συμβάλουν θετικά στην επέκταση του θεσμού της ιδιωτικής ασφάλισης στην Ελλάδα, στο άμεσο μέλλον, είναι:

- Η μεταρρύθμιση του ασφαλιστικού συστήματος
- Η διεύρυνση των προσφερόμενων υπηρεσιών στο χώρο του συνταξιοδοτικού συστήματος
- Η παροχή από τη πολιτεία φορολογικών κινήτρων
- Η αύξηση της ασφαλιστικής συνείδησης των Ελλήνων
- Η διαμόρφωση καθεστώτος υποχρωτικής ασφάλισης κατοικίας
- Οι συγχωνεύσεις, απορροφήσεις ή/και αποχωρήσεις εταιριών που θα διαμορφώσουν ισχυρότερα επιχειρηματικά σχήματα στην αγορά
- Οι ισχυρότεροι και αποτελεσματικότεροι μηχανισμοί εποπτείας και η θεσμοθέτηση όρων και προϋποθέσεων, για την απόκτηση άδειας ασκήσεως επαγγέλματος και διαμεσολαβητή ασφαλίσεων.

## ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ 2<sup>ο</sup>

### ΚΑΛΛΟΣ ΜΕΤΑΠΟΙΗΤΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

#### 1. Εισαγωγή

Τα χρηματοοικονομικά δεδομένα των επιχειρήσεων αποτελούν ένα πολύτιμο εργαλείο για την ανάλυση της συγκυρίας στη μεταποίηση, ιδίως όταν συνδυάζονται με άλλα μεγέθη, όπως οι εξελίξεις στις τιμές, στις εξαγωγές, στο κόστος παραγωγής, στην απασχόληση, κ.ά.

Η έρευνα έχει τρεις στόχους: πρώτον, να διατυπωθούν εκτιμήσεις για την εξέλιξη βασικών μεγεθών της ελληνικής μεταποίησης κατά το 2002· δεύτερον, να καταγραφούν οι προσδοκίες που είχαν και οι στόχοι που έθεσαν οι εκπρόσωποι της για το 2003 και, τρίτον, να διερευνηθεί η στάση τους έναντι ορισμένων σημαντικών οικονομικών θεμάτων της αντίστοιχης χρονικής περιόδου. Τα θέματα που εξετάστηκαν ήταν οι επιπτώσεις της επιβράδυνσης της παγκόσμιας οικονομικής ανάπτυξης στην πορεία των βιομηχανιών, καθώς και η αξιολόγηση των ευκαιριών και των κινδύνων που συνεπάγεται η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Έπιπλέον, μέρος της έρευνας αφορά αποκλειστικά τις εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αθηνών εταιρίες, για τις επιπτώσεις των νόμων 3016/2002 και 3091/2002, για την εταιρική διακυβέρνηση, αλλά και για τον βαθμό προσαρμογής των λογιστικών τους πρακτικών προς τα διεθνή λογιστικά πρότυπα.

Το 2002 υπήρξε χρόνος χαμηλών επιδόσεων για την ελληνική βιομηχανία, όπως άλλωστε συνέβη και στις περισσότερες βιομηχανικές χώρες. Εκτιμάται ότι συνεχίστηκε η επιβράδυνση του ρυθμού ανόδου των πωλήσεων, στασιμότητα ή και μικρή μείωση της απασχόλησης και σημαντική κάμψη της επενδυτικής δραστηριότητας.

Παρ' ότι ως σημαντικότερο οικονομικό γεγονός του 2002 θεωρήθηκε η εισαγωγή του ευρώ στις συναλλαγές, οι ίδιες οι βιομηχανίες θεώρησαν ότι οι χαμηλοί ρυθμοί ανάπτυξης της παγκόσμιας οικονομίας και η επιβράδυνση των οικονομιών της ζώνης του ευρώ τις επηρέασαν περισσότερο. Τα δύο τρίτα θεωρούν ότι επηρεάστηκαν αρνητικά από την δυσμενή αυτή συγκυρία· κυρίως λόγω περιορισμού της εσωτερικής ζήτησης (33,8% των βιομηχανιών), των εξαγωγών (17,2%) και αναβολής επενδύσεων (9,5%). Συμπεραίνεται επίσης ότι οι αρνητικές επιπτώσεις από την επιβράδυνση έγιναν περισσότερο αισθητές το 2002 από ό,τι το προηγούμενο έτος. Το ποσοστό των βιομηχανιών που είχαν δηλώσει ότι είχαν επηρεασθεί αρνητικά από την παγκόσμια επιβράδυνση το 2001 ήταν 51,7%.

Οι μεγάλες μεταβολές των τιμών του πετρελαίου που συνέβησαν το 2002 επηρέασαν τα αποτελέσματα της βιομηχανίας· ιδιαίτερα δε των εταιριών του κλάδου του πετρελαίου.

Η αύξηση των πωλήσεων κατά το 2002 ήταν λίγο μόνο υψηλότερη από την αύξηση των τιμών (4,4% στο σύνολο και 6,1% χωρίς τις πετρελαϊκές). Το γεγονός αυτό συμβάδιζε με την εκτίμηση της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδας για χαμηλή αύξηση του όγκου παραγωγής της μεταποίησης. Οι ελληνικές βιομηχανίες κατάφεραν να διατηρήσουν θετικό ρυθμό πωλήσεων αφιερώνοντας

ιδιαίτερα αυξημένους πόρους στην προώθηση των πωλήσεών τους. Σύμφωνα με ενδείξεις, οι δαπάνες πωλήσεων φαίνεται να αυξήθηκαν μεταξύ 10% και 15% το 2002.

Εάν εξαιρεθεί ο κλάδος επεξεργασίας πετρελαίου προκύπτει ότι τα κέρδη προ φόρου αυξήθηκαν λιγότερο από τις πωλήσεις (4,8%). Ως αποτέλεσμα, το περιθώριο καθαρού κέρδους παρέμεινε στάσιμο. Αντίθετα, στις πετρελαϊκές, τα προ φόρου κέρδη διευρύνθηκαν με ρυθμό ταχύτερο των πωλήσεων και το περιθώριο καθαρού κέρδους αυξήθηκε. Πιθανότατα, τόσο οι χρηματοοικονομικές δαπάνες, όσο και οι αποσβέσεις περιορίστηκαν ως ποσοστά των πωλήσεων, δημιουργώντας ευκαιρίες για αύξηση του περιθωρίου καθαρού κέρδους. Το γεγονός ότι κάτι τέτοιο δεν κατέστη δυνατό, αποτέλεσε σημαντική ένδειξη των αυξημένων ανταγωνιστικών πιέσεων που δέχεται η ελληνική μεταποίηση. Άλλος σημαντικός παράγοντας που επηρέασε την κερδοφορία πρέπει να ήταν η καθοδική πορεία του χρηματιστηρίου.

Παρά την ισχνή αύξηση των πωλήσεων, τα μικτά κέρδη ήταν αυξημένα (κατά 9,5% για το σύνολο και κατά 8,8% χωρίς τον κλάδο επεξεργασίας πετρελαίου) ως αποτέλεσμα της συγκράτησης της ανόδου του συνολικού κόστους πωληθέντων. Οι βιομηχανίες κατόρθωσαν να περιορίσουν την αύξηση του κόστους πωληθέντων σε επίπεδο χαμηλότερο από την αύξηση των πωλήσεων (5,4% για το κόστος πωληθέντων έναντι 6,1% για τις πωλήσεις των μη πετρελαϊκών βιομηχανιών). Η διαφορά αυτή μεταξύ των ρυθμών, είναι δυνατόν να αποδοθεί σε μια σειρά παραγόντων:

- ✓ **Πρώτον**, στην άνοδο της παραγωγικότητας που ήταν αποτέλεσμα της αυξημένης επενδυτικής δραστηριότητας κατά τα προηγούμενα έτη.
- ✓ **Δεύτερον**, στις χαμηλότερες τιμές πετρελαίου κατά τους πρώτους εννέα μήνες του 2002.
- ✓ **Τρίτον**, στην στασιμότητα των τιμών των άλλων πρώτων υλών, στην οποία συντέλεσε και η άνοδος του ευρώ έναντι του δολαρίου.

Πρέπει να υπογραμμισθεί ότι η συγκράτηση της ανόδου του κόστους πωληθέντων επιτεύχθηκε χωρίς να περιοριστεί το εργατικό κόστος, το οποίο αυξήθηκε συνολικά με ρυθμό υψηλότερο του ρυθμού των πωλήσεων (6,4% για τις μη πετρελαϊκές εταιρίες). Μάλιστα, σε συνδυασμό με την εκτίμηση ότι η απασχόληση στη βιομηχανία περιορίστηκε ελαφρά το 2002, η μέση αμοιβή των εργαζομένων στη μεταποίηση αυξήθηκε με ρυθμό που υπερβαίνει το 7,0%.

Παρά τις δυσκολίες που δημιούργησε η διεθνής συγκυρία, οι ελληνικές βιομηχανίες κατάφεραν να διατηρήσουν θετικό ρυθμό μεταβολής των εξαγωγών τους (6,8% εξαιρουμένου του κλάδου επεξεργασίας πετρελαίου). Η εξαγωγική προσπάθεια φάνηκε να αποδίδει περισσότερο για τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις, οι οποίες είχαν μεγαλύτερα περιθώρια για να κερδίσουν μερίδια στις αγορές του εξωτερικού, στις οποίες είχαν αρχίσει να εισέρχονται. Αντίθετα, η αξία των εξαγωγών των μεγάλων βιομηχανιών ήταν μειωμένη. Το αποτέλεσμα των έντονων αυτών προσπαθειών είναι ότι σήμερα ένα τμήμα των πωλήσεων, που ανέρχεται σε περίπου 20% για τις μικρότερες και 25% για τις μεγαλύτερες βιομηχανίες, εξάγεται από τη χώρα. Στην υποστήριξη της εξαγωγικής προσπάθειας κατευθύνθηκε μεγάλο μέρος των αυξημένων δαπανών προώθησης των πωλήσεων, με αρνητικές όμως επιπτώσεις στην καθαρή κερδοφορία.

Η μεγαλύτερη επίπτωση από τις αρνητικές εξελίξεις κατά το 2002 παρατηρήθηκε στις νέες επενδύσεις παγίου κεφαλαίου. Σε σχέση με τις ιδιαίτερα αυξημένες επενδύσεις του προηγούμενου έτους, παρουσίασαν μεγάλη μείωση που ξεπέρασε το 30%. Η μείωση των επενδύσεων αντανάκλασε την αυξημένη αβεβαιότητα από την διεθνή γεωπολιτική αστάθεια και οικονομική επιβράδυνση.

καθώς και τις κακές επιδόσεις των κεφαλαιαγορών. Αρνητική ήταν επίσης για τις επενδύσεις η συρρίκνωση των κερδών που υπήρξε το 2001. Πολλές βιομηχανίες είχαν ολοκληρώσει ή κόντευαν να ολοκληρώσουν τα επενδυτικά τους προγράμματα, με αποτέλεσμα οι βιομηχανικές επενδύσεις να έχουν εισέλθει σε μια φάση αποκλιμάκωσης. Εντούτοις, ακόμη και μετά από αυτή τη μείωση, δεν θα πρέπει να παραγνωρίζεται το γεγονός που προκύπτει από την ανάλυση των αποτελεσμάτων της έρευνας: οι επενδύσεις που πραγματοποίησαν οι ελληνικές βιομηχανίες το 2002 ήταν περίπου ίσες με τα καθαρά προ φόρου κέρδη τους.

Οι προσδοκίες και οι στόχοι των βιομηχανιών για το 2003 χαρακτηρίστηκαν από την συνήθη στις έρευνες αυτές αισιοδοξία. Ωστόσο, σε σύγκριση με τις προσδοκίες που είχαν καταγραφεί κατά την έρευνα του 2002, επικράτησε λιγότερη αισιοδοξία για μια σειρά κρίσιμων μεταβλητών. Συγκεκριμένα, οι στόχοι για τις πωλήσεις, τις εξαγωγές και τα μικτά κέρδη ήταν λιγότερο φιλόδοξοι από τους αντίστοιχους του 2002. Αντίθετα, μεγαλύτερη αισιοδοξία επικράτησε όσον αφορά τα προ φόρου κέρδη. Τούτο όμως οφείλεται περισσότερο στο γεγονός ότι μεγάλες ζημιωγόνες εταιρίες ανέμεναν ότι θα περιορίσουν το αρνητικό τους αποτέλεσμα το 2003. Τέλος, σχεδιάστηκε αύξηση της απασχόλησης, η οποία όμως τελέστηκε υπό την μάλλον μη ρεαλιστική υπόθεση για χαμηλή άνοδο του εργατικού κόστους.

Η σχετική πλειονότητα των βιομηχανιών θεώρησε ότι η διεύρυνση της ΕΕ θα ήτο επωφελής για αυτές. Η πεποίθηση αυτή στηρίχτηκε κυρίως στην εκτίμηση ότι θα διευρύνονταν οι εξαγωγικές δυνατότητες. Υπήρξε όμως και ένα περιορισμένο τμήμα που θεώρησε ότι η διεύρυνση θα το επηρέαζε αρνητικά: κυρίως λόγω αυξημένων ανταγωνιστικών πιέσεων, δεδομένου ότι οι εν λόγω χώρες είχαν χαμηλότερο εργατικό κόστος.

Οι περισσότερες εισηγμένες εταιρίες θεώρησαν ότι η εφαρμογή των νέων προτύπων εταιρικής διακυβέρνησης θα ήταν προς όφελος όλων των εμπλεκόμενων μερών, ήτοι των ιδίων των επιχειρήσεων, των μετόχων, των εργαζομένων, των πελατών, κ.ά. Τέλος, όσον αφορά την προετοιμασία για την εισαγωγή των διεθνών λογιστικών προτύπων, το 20,0% των βιομηχανιών δήλωσαν ότι είχε ήδη προετοιμασθεί: η δε πλειονότητα προετοιμαζόταν.

## 2. Η Γενική Εικόνα

Από την παρούσα έρευνα προκύπτει ότι οι ελληνικές βιομηχανίες θεώρησαν την επίσημη ένταξη της χώρας στη ζώνη του ευρώ ως το σημαντικότερο οικονομικό γεγονός του 2001. Πίστευαν μάλιστα ότι οι μεσομακροπρόθεσμες επιδράσεις θα ήταν θετικές. Τα τραγικά συμβάντα της 11<sup>ης</sup> Σεπτεμβρίου ήταν το δεύτερο σε σημασία γεγονός, το οποίο αύξησε την **αβεβαιότητα**. Η επιβράδυνση της ανάπτυξης της παγκόσμιας οικονομίας κατά το 2001 θεωρήθηκε ότι είχε δυσμενείς επιδράσεις σε άνω του 50,0% των βιομηχανιών. Τα κύρια αποτελέσματά της, έγιναν αισθητά από τις βιομηχανίες τόσο στην εγχώρια αγορά, όσο και στις αγορές του εξωτερικού στις οποίες δραστηριοποιούνταν.

Όσον αφορά τα βασικά μεγέθη των αποτελεσμάτων χρήσης του 2001, υπήρξε κάμψη του ρυθμού άνοδου των πωλήσεων, στασιμότητα των μικτών και συμπίεση των καθαρών κερδών. Επίσης, υπήρξε σχετική στασιμότητα στις εξαγωγές, αύξηση στο εργατικό κόστος ελαφρώς υψηλότερη του ρυθμού άνοδου των

πωλήσεων, και αύξηση της απασχόλησης. Εάν πάντως εξαιρεθεί ο κλάδος επεξεργασίας πετρελαίου η εικόνα βελτιωνόταν εμφανώς.

Παρά τις ανησυχητικές ενδείξεις για το 2001, οι προσδοκίες των βιομηχανιών για το 2002 ήταν αισιόδοξες. Οι επιχειρήσεις στόχευαν σε σημαντικές αυξήσεις των πωλήσεων, των εξαγωγών, των μικτών και καθαρών κερδών. Εκ παραλλήλου, σχεδίαζαν να προχωρήσουν σε αύξηση της απασχόλησης. Οι προβλέψεις τους όμως για τον ρυθμό ανόδου του κόστους της απασχόλησης φάνηκαν υπέρμετρα αισιόδοξες.

Φαίνεται, συνελώς, ότι οι όποιες δυσκολίες υπήρξαν το 2001, είτε αυτές συνδέονταν με την παγκόσμια επιβράδυνση, την αύξηση της οικονομικής αβεβαιότητας, είτε την κακή πορεία του ΧΑΑ, θεωρήθηκαν παροδικές και ότι θα μπορούσαν να περιορισθούν ή να εκλείψουν το 2002.

Στην έρευνα αυτή διερευνήθηκε, τέλος, η στάση των βιομηχανιών για τις οικονομικές συνέπειες, που είχε το μεταναστευτικό ρεύμα προς την χώρα τα τελευταία χρόνια. Η εκτίμηση της πλειονότητας ήταν ότι τα αποτελέσματά του ήταν ευεργετικά, επειδή αυξήθηκε η προσφορά εργατικού δυναμικού. Υπήρξε ωστόσο και ένα όχι ασήμαντο ποσοστό που θεώρησε, ότι οι οικονομικές επιπτώσεις της μετανάστευσης ήταν αρνητικές, κυρίως επειδή συνοδεύτηκαν από φαινόμενα παραοικονομικής δραστηριότητας.

Πίνακας 2.1  
Ο Πληθυσμός των Βιομηχανικών Επιχειρήσεων

Κλάδος	Μικρές-Μεσαίες	Μεγάλες	Σύνολο
Τρόφιμα-Καπνός	1.082	30	1.142
Ποτά	165	10	175
Κλωστοϋφαντουργία	355	16	371
Ένδυση-Υπόδηση	384	2	386
Ξύλο-Χαρτί	268	12	280
Εκδόσεις-Εκτυπώσεις	521	13	534
Επεξεργασία Πετρελαίου	37	5	42
Χημικά-Πλαστικά	525	35	560
Μη Μεταλλικά Ορυκτά	534	17	551
Βασική Μεταλλουργία	36	22	108
Μεταλλικά Προϊόντα-Μηχανές	793	18	811
Η/Υ Υλικό και Συσκευές	227	8	235
Μεταφορικά Μέσα	125	7	132
Διάφορα Προϊόντα	340	5	345
Σύνολο	5.542	230	5.772

Από τα 28 σύνολα εταιριών που προέκυψαν, καθορίστηκε βάσει της μεθόδου Neyman-Chatterjee ο αριθμός των εταιριών που έπρεπε να επιλεγεί από το κάθε σύνολο στο δείγμα. Για την αριστοποίηση του δείγματος, έγιναν επανειλημμένες τυχαίες πειραματικές επαναληπτικές δειγματοληψίες τύπου Monte Carlo, ούτως ώστε να επιλεγεί το άριστο δείγμα, ήτοι εκείνο το οποίο περιορίζει σε σημαντικό βαθμό τις αποκλίσεις των εκτιμώμενων από τα πραγματικά μεγέθη κατά τα προηγούμενα έτη. Στο δείγμα που τελικά επιλέχθηκε, λόγω της φύσης της δειγματοληψίας, αντιπροσωπεύονται σε μεγαλύτερο βαθμό οι μεγάλες βιομηχανίες.

Πίνακας 2.2  
Το Δείγμα Neyman-Chatterjee των Βιομηχανικών Επιχειρήσεων

Κλάδος	Μικρές-Μεσαίες	Μεγάλες	Σύνολο
Τρόφιμα-Καπνός	39	29	68
Ποτά	5	10	15
Κλωστοϋφαντουργία	9	7	16
Ενδυση-Υπόδηση	11	2	13
Ξύλο-Χαρτί	9	4	13
Εκδόσεις-Εκτυπώσεις	15	4	19
Επεξεργασία Πετρελαίου	2	5	7
Χημικά-Πλαστικά	22	15	37
Μη Μεταλλικά Ορυκτά	17	17	34
Βασική Μεταλλουργία	4	20	24
Μεταλλικά Προϊόντα-Μηχανές	18	9	27
Η/Υ Υλικά και Συσκευές	7	8	15
Μεταφορικά Μέσα	3	5	8
Διάφορα Προϊόντα	5	1	6
Σύνολο	166	136	302

Τα επαγωγικά συμπεράσματα της παρούσας έρευνας αναφέρονται:

- πρώτον στο σύνολο της μεταποίησης,
- δεύτερον στο σύνολο των μεγάλων βιομηχανιών και
- τρίτον στο σύνολο των μικρών-μεσαίων.

Λόγω του μικρού μεγέθους του δείγματος δεν επιχειρήθηκαν επαγωγικά συμπεράσματα για τους επιμέρους κλάδους.

Τα συμπεράσματα βασίσθηκαν σε τρία διανύσματα συντελεστών στάθμισης. Το διάνυσμα το οποίο χρησιμοποιήθηκε για το σύνολο ήταν αυτό των μεριδίων του πλήθους των επιχειρήσεων κάθε μίας από τις 28 ομάδες στις οποίες υποδιαιρέθηκε ο πληθυσμός του αρχείου του ΣΕΒ. Αντίστοιχα ήταν και τα διανύσματα για μικρές-μεσαίες και τις μεγάλες μονάδες. Δηλαδή, οι συντελεστές στάθμισης για τις μικρές-μεσαίες ήταν τα μερίδια του πλήθους τους σε κάθε κλάδο επί του συνόλου των μικρών-μεσαίων επιχειρήσεων· με τον ίδιο τρόπο υπολογίστηκαν και οι συντελεστές των μεγάλων βιομηχανιών.

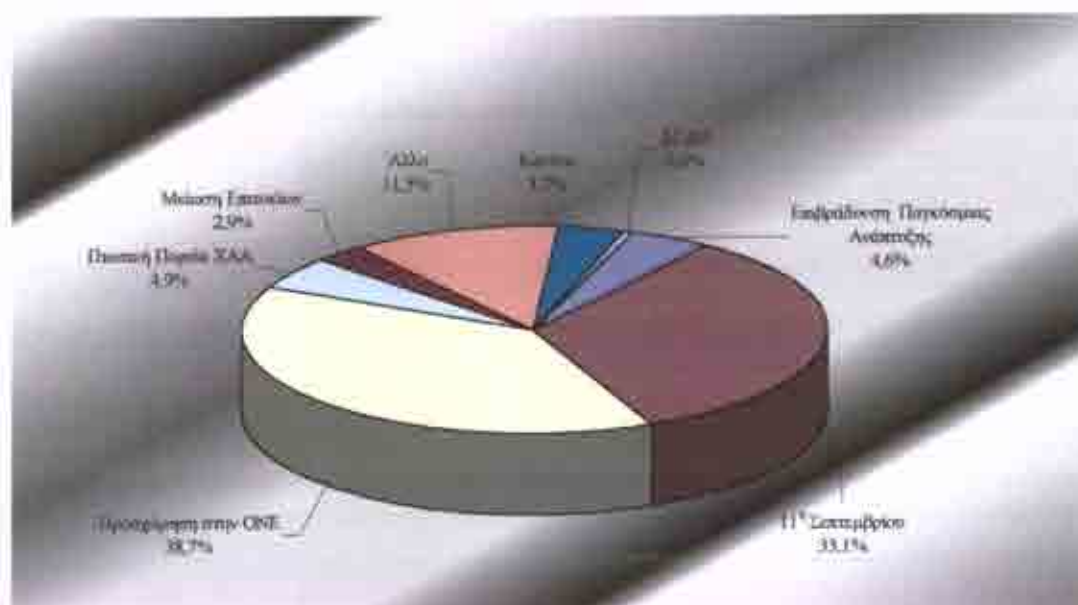
### 3. Οι Εξελίξεις στην Ελληνική Βιομηχανία το 2001, 2002 και το 2003.

Το 2001 ήταν έτος σταθμός για την ελληνική οικονομία. Η χώρα εισήλθε επίσημα στην ΟΝΕ, ενώ παρά την επιβράδυνση του ρυθμού ανάπτυξης στις ανεπτυγμένες οικονομίες και τα γεγονότα της 11<sup>ης</sup> Σεπτεμβρίου, συνεχίστηκε η άνοδος της οικονομικής δραστηριότητας και η Ελλάδα δεν εισήλθε σε ύφεση. Εκ παραλλήλου, συνεχίσθηκαν οι εισροές από την Ευρωπαϊκή Ένωση, υπήρξαν ευεργετικές επιδράσεις από τη μείωση των τιμών του πετρελαίου και την περαιτέρω αποκλιμάκωση των επιτοκίων. Συνεχίστηκε, ωστόσο, η καθοδική πορεία του Χρηματιστηρίου Αξιών Αθηνών.

Η ελληνική βιομηχανία σε ποσοστό 38,7% αξιολόγησε ως το σημαντικότερο οικονομικό γεγονός του περασμένου έτους την είσοδο στην ΟΝΕ. Σε μέσο-

μακροπρόθεσμη προοπτική τα αποτελέσματα της ένταξης αναμένεται ότι θα είναι θετικά για την μεταποίηση. Η τρομοκρατική επίθεση θεωρήθηκε από το 33,1% των εταιριών ως το σημαντικότερο οικονομικό γεγονός του 2001. Οι απόψεις για τις επιδράσεις του όμως διχάζονται. Το 46,9% όσων θεώρησαν το γεγονός αυτό ως το σημαντικότερο του 2001, πιστεύουν ότι είχε άμεσα αρνητικά αποτελέσματα για τις επιχειρήσεις τους. Υπάρχει όμως και ένα σχεδόν εξ ίσου σημαντικό τμήμα, το οποίο παρ' ότι θεωρεί το γεγονός αυτό ως το σημαντικότερο του 2001, δήλωσε ότι δεν υπήρξε άμεση επίδραση στις επιχειρήσεις τους. Φαίνεται ότι το κύριο αποτέλεσμα της τρομοκρατικής επίθεσης ήταν η αύξηση της αβεβαιότητας. Το 41,3% όσων θεώρησαν την 11<sup>η</sup> Σεπτεμβρίου ως το πλέον σημαντικό γεγονός του 2001, πίστεψαν ότι τα αποτελέσματά του σε μέσο-μακροπρόθεσμο ορίζοντα ήταν αβέβαια. Σε μεγάλη απόσταση από τα δύο προηγούμενα, αναφέρθηκαν επίσης η πτωτική πορεία του ΧΑΑ, η επιβράδυνση της ανάπτυξης παγκοσμίως και η συνεχιζόμενη μείωση των ελληνικών επιτοκίων.

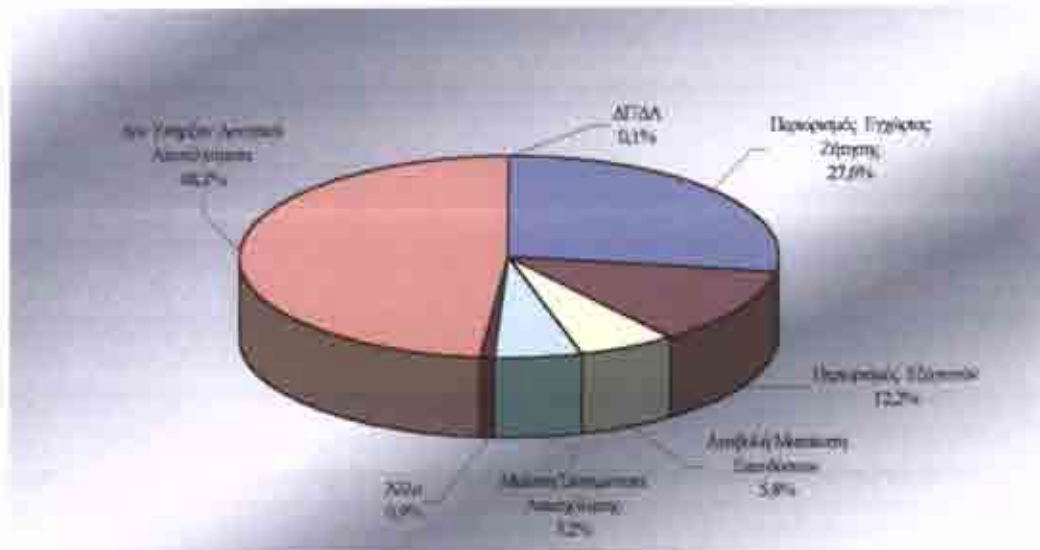
Διάγραμμα 3.1  
Το σημαντικότερο Οικονομικό Γεγονός του 2001



Παρ' ότι η επιβράδυνση της ανάπτυξης της διεθνούς οικονομίας και ειδικότερα των χωρών της ευραζώνης δεν προκρίθηκε ως το σημαντικότερο γεγονός του έτους 2001, το 51,7% των βιομηχανιών θεώρησαν ότι η επιβράδυνση αυτή τις επηρέασε αρνητικά. Η αίσθηση αυτή ήταν εντονότερη μεταξύ των μεγάλων βιομηχανιών. Ο κύριος λόγος γι' αυτό ήταν ο περιορισμός της εγχώριας ζήτησης. Το γεγονός αυτό δεν είναι παράδοξο. Δεδομένων των αλληλοσυνδέσεων, οι οποίες υφίσταντο μεταξύ των επιχειρήσεων, η μείωση των παραγγελιών από το εξωτερικό για μερικούς εξαγωγικούς κλάδους, βιώθηκε ως περιορισμός της εγχώριας ζήτησης για τους προμηθευτές τους. Επιπλέον, η αύξηση της αβεβαιότητας οδήγησε σε περικοπές παραγγελιών και επενδυτικών σχεδίων, οι οποίες περιόριζαν την ζήτηση για εγχώρια προϊόντα. Ως δεύτερο σημαντικότερο αρνητικό αποτέλεσμα θεωρήθηκε

η μείωση των εξαγωγών. Είναι δε ενδιαφέρον το ότι ο λόγος αυτός τονίσθηκε ιδιαίτερα από τις μεγάλων μεγέθους μονάδες, οι οποίες είχαν εντονότερο εξαγωγικό προσανατολισμό. Υπήρξε και ένα εξ ίσου σημαντικό τμήμα της βιομηχανίας, το οποίο δήλωσε ότι δεν επηρεάστηκε από τις δυσμενείς διεθνείς εξελίξεις.

**Διάγραμμα 3.2**  
**Τα Αποτελέσματα της Επιβράδυνσης της Παγκόσμιας Οικονομίας το 2001**



Το 2001 δεν υπήρξαν θεαματικές μεταβολές στα βασικά μεγέθη της ελληνικής βιομηχανίας. Υπήρξε ωστόσο σημαντική επιβράδυνση της αύξησης των πωλήσεων. Συγκεκριμένα, η ονομαστική αξία των πωλήσεων του συνόλου της μεταποίησης διευρύνθηκε κατά 5,1%, έναντι μεταβολής 22,1% το 2000. Πρέπει να σημειωθεί όμως ότι η εξέλιξη αυτή αντανακλά σε μεγάλο βαθμό τη μείωση των τιμών του πετρελαίου εξαιρουμένου του κλάδου αυτού, η εκτίμηση για τον ρυθμό ανόδου των πωλήσεων ανερχόταν σε 8,9%. Από την έρευνα προέκυψε επίσης ότι, εάν δεν ληφθεί υπ' όψιν ο κλάδος επεξεργασίας πετρελαίου, η αύξηση των πωλήσεων ήταν περίπου ίδια για τις μικρές-μεσαίες, όσο και για τις μεγάλες μονάδες. Οι εκτιμήσεις αυτές συνάδουν με την επιβράδυνση της ανόδου του όγκου της βιομηχανικής παραγωγής, τη μείωση του βαθμού χρησιμοποίησης των παραγωγικού δυναμικού και την επιδείνωση του Δείκτη Επιχειρηματικών Προσδοκιών.

Η επιβράδυνση αυτή είναι δυνατόν να αποδοθεί σε μία σειρά παραγόντων, ορισμένοι εκ των οποίων έχουν συγκυριακό χαρακτήρα:

- Κατ' αρχήν, όπως αναφέρθηκε, η μείωση των διεθνών τιμών του πετρελαίου επηρέασε αρνητικά τη συνολική αξία των πωλήσεων, δεδομένου ότι οι πωλήσεις του κλάδου επεξεργασίας πετρελαίου αποτελούν σημαντικό τμήμα αυτών του συνόλου της μεταποίησης.
- Δεύτερον, τα γεγονότα της 11<sup>ης</sup> Σεπτεμβρίου αύξησαν την αβεβαιότητα και κλόνησαν προσωρινά την επιχειρηματική εμπιστοσύνη.
- Τρίτον, η επιβράδυνση του ρυθμού ανάπτυξης της οικονομίας των ανεπτυγμένων χωρών και δη αυτών της ευρωζώνης, είχε κάποιες αρνητικές συνέπειες για την ελληνική βιομηχανία.

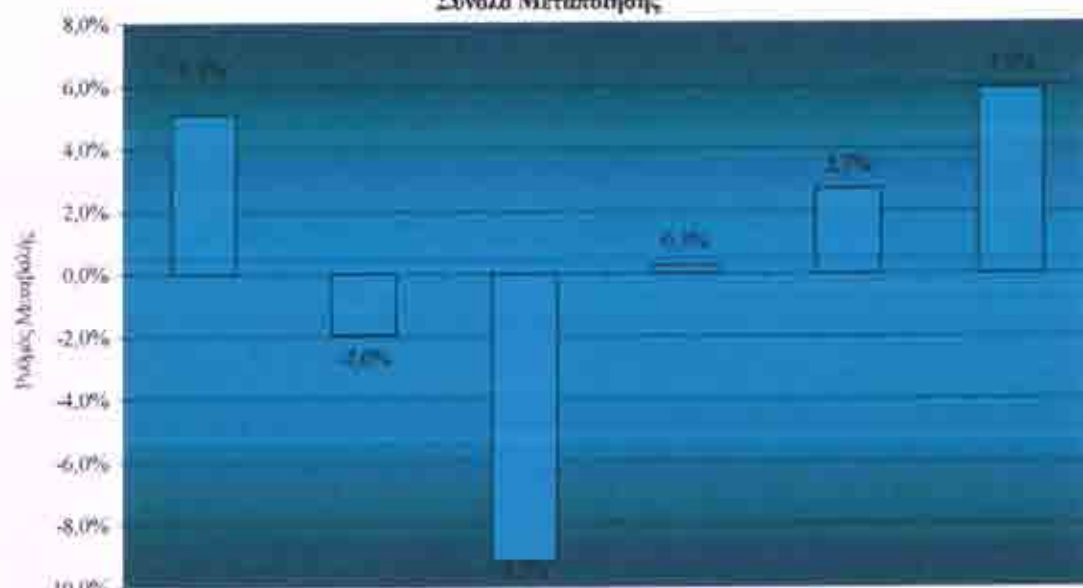


Επιπλέον, το 2001 καταγράφηκε σημαντική επιβράδυνση της ανόδου των τιμών χονδρικής, η οποία όμως οφειλόταν κυρίως στη μείωση των τιμών του πετρελαίου. Σημαντική όμως ήταν η χαμηλότερη έναντι του 2001 άνοδος των δραγματικών τιμών των εξαγομένων προϊόντων. Η περιορισμένη άνοδος των τιμών φαίνεται ότι αποτέλεσε ένα νέο, δομικής φύσης δεδομένο, το οποίο αντανάκλασε την όξυνση των ανταγωνιστικών πιέσεων μετά την είσοδο στην ΟΝΕ.

Παράλληλα με την επιβράδυνση της ανόδου των πωλήσεων, η έρευνα κατέγραψε σχετική στασιμότητα των μικτών κερδών. Το 2001 σημειώθηκε νέα μείωση του περιθωρίου μικτού κέρδους, ήτοι του λόγου μικτών κερδών προς πωλήσεις. Η εξέλιξη αυτή αντανάκλασε κατ' αρχήν τις συγκρατημένες αυξήσεις τιμών, τις οποίες επέβαλαν οι εντονότερες ανταγωνιστικές πιέσεις. Οι πιέσεις αυτές φαίνεται ότι έγιναν περισσότερο αισθητές από τις μικρές-μεσαίες βιομηχανίες. Συγκεκριμένα, τα μικτά κέρδη του τμήματος αυτού της μεταποίησης περιορίστηκαν κατά 2,1%, ενώ αυτά των μεγάλων διευρύνθηκαν με ρυθμό 6,8%.

Ένας άλλος παράγοντας, ο οποίος επηρέασε τα μικτά κέρδη, ήταν το κόστος παραγωγής. Είναι ίσως σημαντικό ότι η αύξηση του κόστους στις μικρές-μεσαίες ήταν υψηλότερη από ότι στις μεγάλες βιομηχανίες. Το αυξημένο εργατικό κόστος αντανάκλα την άνοδο των μισθών αλλά και της απασχόλησης. Βεβαίως η τελευταία συνδέεται με την αύξηση της βιομηχανικής παραγωγής, είναι και απόρροια των θεσμικών αλλαγών του 2001, δηλαδή του νόμου 2874/2000 και της επίσημης ένταξης πολλών οικονομικών μεταναστών στο εργατικό δυναμικό της χώρας. Εντούτοις, τόσο οι χαμηλές αυξήσεις των τιμών, όσο και η άνοδος του εργατικού κόστους δεν επαρκούν για να εξηγήσουν πλήρως την διαφαινόμενη ως βέβαιη μείωση του ποσοστού μικτού κέρδους. Ένας επιπρόσθετος λόγος ήταν η άνοδος των αποσβέσεων, λόγω των επενδύσεων, οι οποίες είχαν πραγματοποιηθεί τα τελευταία έτη.

**Διάγραμμα 3.3**  
Εκτιμήσεις για τα Βασικά Μεγέθη της Μεταποίησης το 2001  
Σύνολο Μεταποίησης



Η ελληνική βιομηχανία άρχισε να λειτουργεί πλέον σε ένα εντόνως ανταγωνιστικό περιβάλλον και η ανάπτυξή της εξαρτιόταν από τον εκσυγχρονισμό και την βελτίωση της ανταγωνιστικότητάς της. Έτσι, οι επενδύσεις σε πάγιο και ανθρώπινο κεφάλαιο και, βεβαίως, η προσαρμογή προς τα τεκταινόμενα διεθνώς ήταν

θεμελιώδους σημασίας. Τα τελευταία χρόνια υπήρξε βελτίωση της ανταγωνιστικότητας. Το 2001, ωστόσο, οι εξελίξεις δεν ήταν απολύτως ικανοποιητικές, δεδομένου ότι η ανταγωνιστικότητα παρέμεινε σχεδόν στάσιμη.

Καθρέφτης της ανταγωνιστικότητας είναι οι εξαγωγικές επιδόσεις. Για τον σκοπό αυτό έγινε προσπάθεια καταγραφής της αξίας των εξαγωγών. Από την επεξεργασία των απαντήσεων των επιχειρήσεων προέκυψε ότι οι εξαγωγές της ελληνικής βιομηχανίας, εξαιρουμένων των πετρελαιοειδών, σημείωσαν ονομαστική αύξηση 5,2%. Πρέπει να υπογραμμισθεί δε ότι οι εξαγωγικές επιδόσεις των μικρών-μεσαίων μονάδων ήταν καλύτερες από αυτές των μεγάλων.

Όσον αφορά το καθαρό αποτέλεσμα της μεταποίησης το 2001, σημειώθηκε κάμψη. Συγκεκριμένα, τα προ φόρου κέρδη μειώθηκαν κατά 9,2%. Η μείωση αυτή οφειλόταν αποκλειστικά στις μεγάλες μονάδες. Αντιθέτως, οι μικρού-μεσαίου μεγέθους βιομηχανίες πέτυχαν διεύρυνση της κερδοφορίας τους. Εντούτοις, οι εκτιμήσεις διαφοροποιούνται σημαντικά εάν δεν ληφθεί υπ' όψιν ο κλάδος επεξεργασίας πετρελαίου. Στην περίπτωση αυτή, τα συνολικά κέρδη εκτιμώνται αυξημένα κατά 2,2%.

Η επιδείνωση του καθαρού αποτελέσματος των μεγάλων επιχειρήσεων οφειλόταν εν μέρει στην καθοδική πορεία του Χρηματιστηρίου Λξιών Αθηνών. Οι επιχειρήσεις αυτές είχαν συμμετοχές σε άλλες εισηγμένες και συνεπώς επηρεάστηκαν αρνητικά από την πορεία των μετοχών αυτών. Αντιθέτως, η κερδοφορία των μικρού-μεσαίου μεγέθους μονάδων επηρεάστηκε θετικά από την περαιτέρω πτώση των επιτοκίων, η οποία έγινε το 2001, ενώ οι μεγάλες βιομηχανίες είχαν επωφεληθεί ήδη τα προηγούμενα έτη από την αποκλιμάκωση των επιτοκίων.

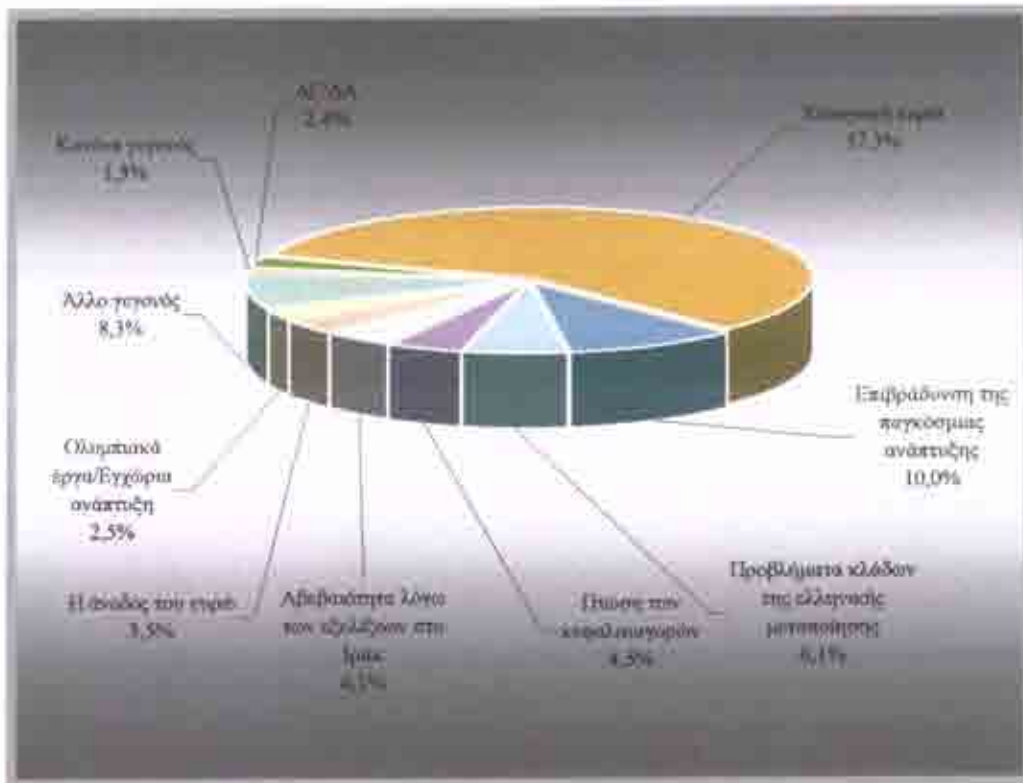
Το 2002 ήταν το έτος κατά το οποίο έγινε η εισαγωγή των χαρτονομισμάτων και κερμάτων του ευρώ σε αντικατάσταση των εθνικών νομισμάτων δώδεκα χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ). Η οικονομία της ζώνης του ευρώ συνέχισε να βρίσκεται σε «χαμηλή πτήση» καθώς υπήρξε νέα επιβράδυνση της οικονομικής δραστηριότητας που συνοδεύτηκε από χαμηλό πληθωρισμό, μείωση των επενδύσεων και μικρή αύξηση του ποσοστού ανεργίας. Επιπλέον, η επιχειρηματική και καταναλωτική εμπιστοσύνη κλονίσθηκαν τόσο από τις κακές επιδόσεις των κεφαλαιαγορών όσο και από την προοπτική πολέμου στο Ιράκ.

Η ελληνική οικονομία αναπτύχθηκε με αισθητά ταχύτερο ρυθμό έναντι του ρυθμού ανάπτυξης των οικονομιών της ευρωζώνης, επωφελομένη από την εισροή πόρων από την ΕΕ, τα χαμηλά επιτόκια και την αυξημένη εγχώρια ζήτηση λόγω της προετοιμασίας για τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004. Υπήρξε επίσης μικρή κάμψη του ποσοστού ανεργίας. Ωστόσο, ο πληθωρισμός, παρ' ότι χαμηλός, διαμορφώθηκε σε υψηλότερα επίπεδα σε σχέση με τον μέσο ευρωπαϊκό και το χρηματιστήριο συνέχισε την απογοητευτική πορεία του.

Η πλειονότητα των εκπροσώπων της βιομηχανίας θεώρησαν σαν σημαντικότερο οικονομικό γεγονός του 2002 την εισαγωγή σε κυκλοφορία των χαρτονομισμάτων και κερμάτων του ευρώ. Πίστευαν ότι παρ' ότι υπήρξε για τις ίδιες κάποιο βραχυπρόθεσμο κόστος, οι επιπτώσεις του νέου νομίσματος σε μακροπρόθεσμη βάση θα ήταν ευεργετικές. Μετά από την εισαγωγή του ευρώ, σημαντικότερο γεγονός του 2002 θεωρήθηκε η συνέχιση της επιβράδυνσης της παγκόσμιας οικονομίας και ιδιαίτερα των οικονομιών της ευρωζώνης.

### Διάγραμμα 3.4

#### Το Σημαντικότερο Οικονομικό Γεγονός του 2002



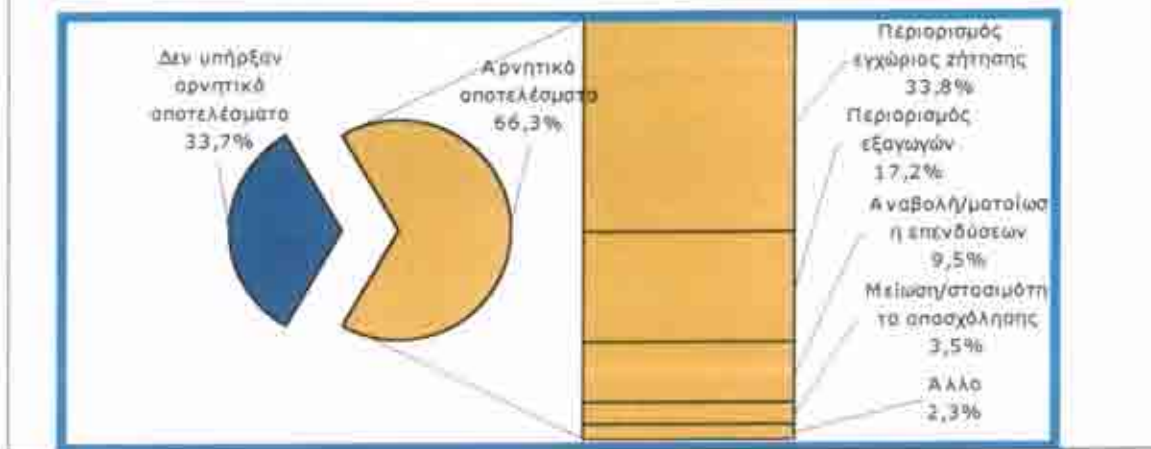
Τα μηνύματα της παρούσας έρευνας για την πορεία των βασικών μεγεθών της βιομηχανίας το 2002 δεν δικαιολογούν εφησυχασμό· ούτε όμως και πανικό.

Η αξία των πωλήσεων ήταν αυξημένη μόνο κατά 4,4% έναντι του 2001. Φαίνεται λοιπόν ότι μετά το 2000 οι πωλήσεις αυξήθηκαν με σημαντικά ασθενέστερο ρυθμό σε σχέση με προηγούμενα έτη. Στην επιβράδυνση αυτή συντέλεσε και η μείωση της τιμής των καυσίμων τόσο το 2001, όσο και το 2002, καθώς ο κλάδος επεξεργασίας πετρελαίου κατέχει σημαντικό μερίδιο επί της συνολικής αξίας των πωλήσεων της μεταποίησης. Επίσης, η συνεχιζόμενη ασθενής ανάπτυξη στην ευρωζώνη ασφαλώς επηρέασε αρνητικά την δυνατότητα επέκτασης των εξαγωγών.

Είναι χαρακτηριστικό ότι τα δύο τρίτα των βιομηχανιών (66,3%) δήλωσαν ότι επηρεάστηκαν αρνητικά από τη διεθνή συγκυρία. Ενδεικτικό ότι η επιβράδυνση έγινε περισσότερο αισθητή το 2002 είναι ότι στην αντίστοιχη ερώτηση που είχε γίνει κατά την έρευνα του 2001, το ποσοστό των εταιριών που είχαν δηλώσει ότι είχαν επηρεαστεί το έτος αυτό ήταν αισθητά μικρότερο, 51,7%. Για το ένα τρίτο των βιομηχανιών τα αποτελέσματα της επιβράδυνσης έγιναν έμμεσα αισθητά αφού είχαν σαν τελικό αποτέλεσμα να περιορισθεί η ζήτηση για τα προϊόντα τους στην εγχώρια αγορά. Το 17,2% των εταιριών επηρεάστηκε άμεσα, αφού δήλωσε ότι λόγω των συνθηκών αυτών πραγματοποίησε λιγότερες εξαγωγές· τέλος, ένα ποσοστό που πλησιάζει το 10,0% δήλωσε ότι ματαιώσε ή ανέβαλε τα επενδυτικά του σχέδια.

Διάγραμμα 3.5

Ανάλυση των Αποτελεσμάτων από την Επιβράδυνση της Παγκόσμιας Οικονομίας το 2002



Όμως, παρά την δυσμενή διεθνή συγκυρία, οι ελληνικές βιομηχανίες πέτυχαν κατά το 2002 να αυξήσουν τις εξαγωγές τους. Χωρίς τον κλάδο επεξεργασίας πετρελαίου, η αύξηση της αξίας των εξαγωγών ήταν 6,8%. Από περαιτέρω επεξεργασία των αποτελεσμάτων της έρευνας προκύπτει μάλιστα ότι η άνοδος των εξαγωγών οφείλεται αποκλειστικά στις επιδόσεις των μεσαίων και μικρών βιομηχανιών. Αντίθετα, οι εξαγωγές των εταιριών με ενεργητικό υψηλότερο των €30 εκ. φαίνεται ότι ήταν μειωμένες έναντι του 2001. Υπάρχουν συνεπώς ενθαρρυντικές ενδείξεις για την ύπαρξη ενός μεγάλου αριθμού ελληνικών μεταποιητικών μονάδων μεσαίου και μικρού μεγέθους που έχουν την δυνατότητα να ανταποκριθούν με επιτυχία στις απαιτήσεις των αγορών του εξωτερικού. Η εξαγωγική προσπάθεια πολλών από αυτές έχει ξεκινήσει πρόσφατα με αποτέλεσμα να μπορούν, ξεκινώντας από χαμηλή βάση, να επιτυγχάνουν ιδιαίτερα ικανοποιητικούς ρυθμούς αύξησης των πωλήσεών τους στο εξωτερικό.

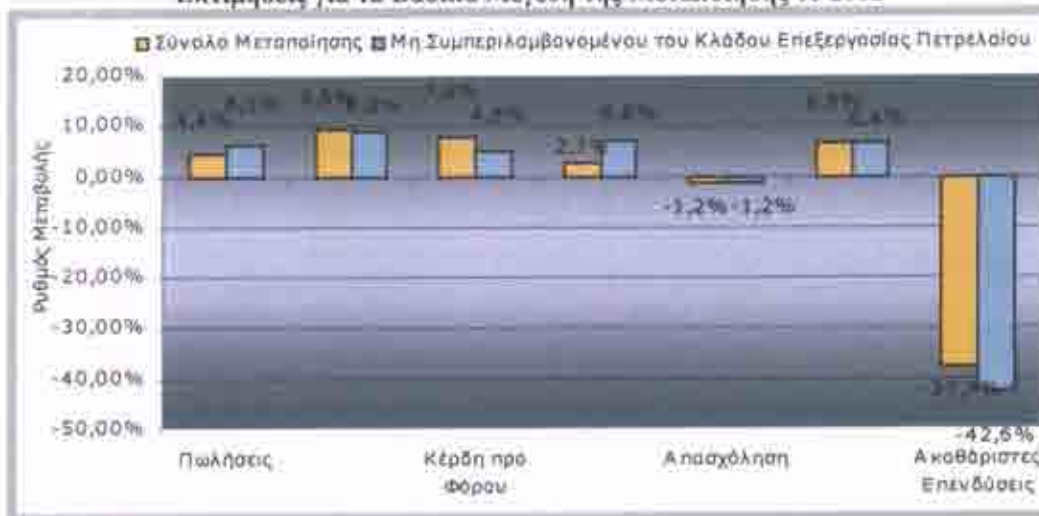
Το 2002 τα μικτά κέρδη της βιομηχανίας αυξήθηκαν με ταχύτερο ρυθμό σε σχέση με τις πωλήσεις (9,5% για το σύνολο της μεταποίησης ή 8,8% χωρίς τον κλάδο επεξεργασίας πετρελαίου). Ως εκ τούτου υπήρξε μια ιδιαίτερα συγκρατημένη αύξηση του κόστους πωληθέντων (κατά 3,1% ή 5,4% ανάλογα με το εάν συμπεριληφθεί ή όχι ο εν λόγω κλάδος). Η ικανοποιητική συμπεριφορά των μικτών κερδών δεν ήταν απόρροια περιορισμού ή συγκράτησης του κόστους της εργασίας. Από την έρευνα προκύπτει ότι, παρά την μείωση της απασχόλησης κατά 1,2%, το συνολικό εργατικό κόστος ήταν αυξημένο κατά 6,5%. Η εκτίμηση αυτή σχεδόν συμπίπτει με παρόμοιες εκτιμήσεις της Τράπεζας της Ελλάδος και της ΕΣΥΕ. Συνεπώς, η αύξηση στο εργατικό κόστος ανά απασχολούμενο στην μεταποίηση θα πρέπει να ξεπέρασε το 7,0% και ασφαλώς δεν συνέβαλε στην αύξηση των μικτών κερδών.

Η συγκράτηση του ρυθμού αύξησης του κόστους, αποδίδεται σε παράγοντες της συγκυρίας του 2002, όπως οι μειωμένες τιμές των καυσίμων (ιδιαίτερα κατά τους πρώτους εννέα μήνες του έτους) και των πρώτων υλών. Στις μειώσεις αυτές σημαντικό ρόλο έπαιξε και η ισχυροποίηση του ευρώ έναντι του δολαρίου που συνεχίστηκε εντονότερα και το 2003. Φαίνεται συνεπώς ότι το ισχυρό ευρώ λειτουργεί ως παράγοντας συγκράτησης του κόστους παραγωγής της μεταποίησης, παρ' ότι δυσκολεύει τις εκτός της ευρωζώνης εξαγωγές.

Η κύρια όμως αιτία της διαφανόμενης συγκράτησης της άνοδου του κόστους πωληθέντων, ήταν η βελτίωση της παραγωγικότητας στην μεταποίηση που είναι

αποτέλεσμα των επενδύσεων που έχουν πραγματοποιηθεί τα τελευταία χρόνια. Η συνέχιση των επενδύσεων και η ενσωμάτωση στην ελληνική βιομηχανία ζωτικών τεχνολογικών καινοτομιών, αποτελεί το βασικό μέσο με το οποίο θα συνεχισθεί η αύξηση της παραγωγικότητας.

**Διάγραμμα 3.6**  
**Εκτιμήσεις για τα Βασικά Μεγέθη της Μεταποίησης το 2002**



Όμως, οι βιομηχανικές επενδύσεις υπέστησαν το 2002 σοβαρή καθίζηση που ξεπέρασε και το 30,0%. Η συρρίκνωση των επενδύσεων να αντανάκλασε την αυξημένη αβεβαιότητα που πηγάζει από την γεωπολιτική αστάθεια, αλλά και από απαισιόδοξες προβλέψεις για την πορεία της ευρωπαϊκής οικονομίας. Επίσης, η κακή πορεία του ελληνικού χρηματιστηρίου είχε σχεδόν εκμηδενίσει την δυνατότητα χρηματοδότησης επενδύσεων μέσω της κεφαλαιαγοράς. Δεν θα πρέπει να παραγνωρίζεται επίσης ότι η κερδοφορία της βιομηχανίας είχε υποστεί σημαντική κάμψη το 2001, γεγονός που ασφαλώς περιορίσει τις δυνατότητες αυτοχρηματοδότησης. Επιπλέον, πολλές εταιρίες, κυρίως μεγάλου μεγέθους, ολοκλήρωσαν τον κύκλο των επενδυτικών προγραμμάτων τα οποία είχαν αναλάβει.

Οι μεγάλες βιομηχανίες περιορίσαν τις επενδύσεις τους κατά ποσοστό που ξεπέρασε το 40,0%. Από τα παραπάνω συνάγεται ότι θα πρέπει να εξετασθεί η βαρύτητα των παραπάνω παραγόντων καθώς και το αν οι λόγοι που προκάλεσαν την μείωση των επενδύσεων είναι μόνιμοι ή παροδικοί. Αυτό θα βοηθήσει να ληφθούν όλα τα απαραίτητα μέτρα για την ταχεία ανάκαμψη των επενδύσεων. Πάντως, όσον αφορά την επίπτωση των μειωμένων επενδύσεων το 2002 στο κόστος πωληθέντων αυτή ήταν ευεργετική, επειδή οι μειωμένες επενδύσεις συνετέλεσαν στην συγκράτηση της ανόδου των ενσωματωμένων στο κόστος πωληθέντων αποσβέσεων της χρήσης.

Φαίνεται ωστόσο ότι δεν υπήρξε το 2002 και νέα μείωση των κερδών όπως αυτή που είχε καταγραφεί το 2001. Εάν δεν ληφθεί υπ' όψιν ο κλάδος του πετρελαίου, ο οποίος πέτυχε μεγάλη αύξηση κερδών, καταγράφεται ισχνή αύξηση κερδών και συνεπώς μικρότερη των πωλήσεων. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα να μην

υπάρξει ουσιαστικής μεταβολής στο ποσοστό καθαρού κέρδους, δηλαδή στον λόγο των καθαρών κερδών προς τις πωλήσεις. Η στασιμότητα του ποσοστού καθαρού κέρδους, δεν είναι δυνατόν να οφείλεται στην αύξηση του κόστους πωληθέντων που όπως προαναφέρθηκε ήταν συγκρατημένη. Επιπλέον, τα χαμηλά επιτόκια συγκράτησαν ή και μείωσαν ελαφρά τις χρηματοοικονομικές δαπάνες. Συνεπώς, οφείλεται στην αύξηση των δαπανών προώθησης και διάθεσης των προϊόντων και στην κακή πορεία του χρηματιστηρίου που επηρέασε αρνητικά το μη λειτουργικό αποτέλεσμα. Είναι φυσιολογικό να αναμένει κανένας ότι σε ένα περιβάλλον εντεινόμενου ανταγωνισμού και διεθνούς επιβράδυνσης, οι ελληνικές βιομηχανίες δαπάνησαν περισσότερα προκειμένου να διατηρήσουν θετικό τον ρυθμό μεταβολής των πωλήσεών τους. Η πραγματοποίηση ζημιών από την μείωση των τιμών των μετοχών στο χρηματιστήριο κατά το 2002 επηρέασε αρνητικά την κερδοφορία. Αυτό έγινε ιδιαίτερα αισθητό από τις μεγάλες βιομηχανίες των οποίων τα κέρδη ήταν και πάλι μειωμένα.

Η σχετική πλειονότητα των μεταποιητικών επιχειρήσεων θεώρησε ότι το κυριότερο οικονομικό γεγονός που χαρακτήρισε το 2003 ήταν η ανατίμηση του ευρώ και ακολούθησε με σημαντική διαφορά ο πόλεμος του Ιράκ, ενώ οι Ολυμπιακοί Αγώνες και η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης βρέθηκαν σε πολύ χαμηλές θέσεις.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι οι γνώμες δίστανται όσον αφορά τις επιδράσεις από την ανατίμηση του ευρώ. Το 29,2% του συνόλου θεώρησε ότι τα αποτελέσματα ήταν αρνητικά, κυρίως λόγω μείωσης της ανταγωνιστικότητας των εξαγωγών. Στην ομάδα αυτή περιλαμβάνεται και η πλειονότητα των «μεγάλων» μεγέθους μονάδων.

Από την άλλη πλευρά, το 27,3% εκτιμά ότι η ανατίμηση ήταν θετική, κυρίως διότι συνέβαλε στη συγκράτηση του κόστους των εισαγόμενων αλλά και εγχώριων πρώτων υλών. Υπάρχει, τέλος, ένα τμήμα της μεταποίησης, 23,8%, σε μεγαλύτερο βαθμό «μικρού-μεσαίου» μεγέθους μονάδες, το οποίο θεωρεί ότι οι επιδράσεις δεν ήταν σημαντικές.

Από την έρευνα προέκυψε ότι οι πωλήσεις αυξήθηκαν με ρυθμό 4,4%. Παρατηρήθηκε επίσης ότι δεν υπήρξαν ουσιαστικές διαφορές «μεγάλων» και «μεσαίων-μικρών» μονάδων. Στην αύξηση των πωλήσεων συνέβαλε και η άνοδος των εξαγωγών.

Οι συνολικές εξαγωγές διευρύνθηκαν κατά 4,5%. Η εξέλιξη όμως αυτή, εν πολλοίς, οφείλεται στις αυξημένες εξαγωγές των επιχειρήσεων του κλάδου επεξεργασίας πετρελαίου. Εξαιρουμένου αυτού, οι εξαγωγές σημείωσαν ελαφρά κάμψη 1,3%. Το μικτό αποτέλεσμα της μεταποίησης βελτιώθηκε κατά 6,9% το 2003, μετά τη σημαντική άνοδο του 2002. Σε μεγάλο βαθμό η βελτίωση αυτή προήλθε από τις «μικρού-μεσαίου» μεγέθους μονάδες. Όσον αφορά το κόστος εργασίας και την απασχόληση εκτιμάται ότι η συνολική απασχόληση παρέμεινε στάσιμη.

Πρέπει όμως να τονισθεί ότι οι «μεγάλες» επιχειρήσεις μείωσαν αρκετά την απασχόλησή τους. Τα συνολικά προ φόρου κέρδη της μεταποίησης σημείωσαν σημαντική αύξηση το 2003. Την ίδια χρονική περίοδο συνεχίστηκε η καθοδική πορεία της επενδυτικής δραστηριότητας, την οποία είχε καταγράψει και η έρευνα που έγινε για το 2002. Συγκεκριμένα προέκυψε ότι υπήρξε μείωση κατά 5,3%, η κάμψη ήταν μάλιστα πολύ μεγαλύτερη, 20,7%, εάν εξαιρεθεί ο κλάδος επεξεργασίας πετρελαίου.

**Πίνακας**  
**Τα Εμπόδια στις Σχέσεις των Επιχειρήσεων με το Δημόσιο ( % )**

Εμπόδια	Επιχειρησιακό		Σύνολο
	<30 εκατ. ευρώ	≥30 εκατ. ευρώ	
Κόστος ίδρυσης μιας επιχείρησης	1,2	0,0	1,1
Κόστος διακοπής μιας επιχείρησης	1,0	0,6	1,0
Ανελαστικότητα της αγοράς εργασίας	6,6	10,9	6,8
Υψηλή φορολόγηση των εταιριών	22,0	22,7	22,0
Υψηλό κόστος κοινωνικής ασφάλισης	21,9	15,4	21,6
Ανεπάρκεια υποδομών που παρέχει το κράτος	14,9	13,8	14,9
Διαφθορά στο Δημόσιο	11,5	11,0	11,5
Γραφειοκρατία	18,7	24,2	18,9
Άλλο	1,1	0,9	1,1
Κανένα εμπόδιο	0,5	0,0	0,5
ΔΓ/ΔΔ	0,6	0,5	0,6
<b>ΣΥΝΟΛΟ</b>	<b>100,0</b>	<b>100</b>	<b>100,0</b>

#### 4. Οι Προβλέψεις της Βιομηχανίας που έγιναν για τα έτη 2002-2003

##### 2002

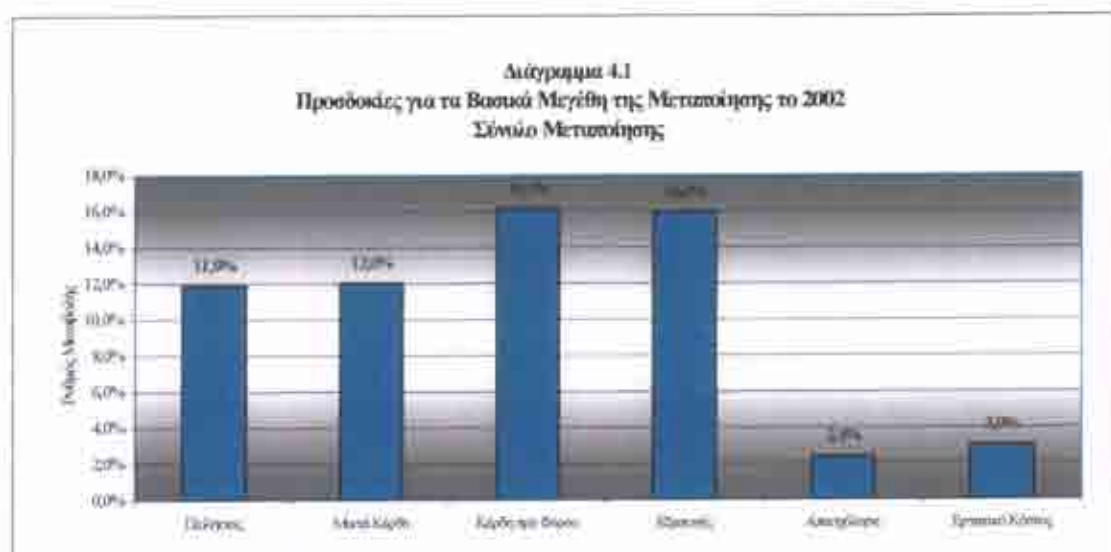
Η έρευνα κατέγραψε αισιοδοξία για την εξέλιξη των βασικών μεγεθών της βιομηχανίας. Το γεγονός αυτό συμβάδιζε με τη βελτίωση που είχε καταγραφεί στον Δείκτη Επιχειρηματικών Προσδοκιών κατά το πρώτο τρίμηνο του έτους. Η αισιοδοξία αυτή μάλιστα ήταν ανεξάρτητη του εάν συμπεριληφθεί ή όχι ο κλάδος επεξεργασίας πετρελαίου· ήταν δε περισσότερο έντονη μεταξύ των βιομηχανιών με ενεργητικό μικρότερο από €30 εκ.

Η αισιοδοξία οφειλόταν σε πολλούς παράγοντες. Κατ' αρχήν στην ήδη διαφανόμενη βελτίωση του διεθνούς οικονομικού περιβάλλοντος, η οποία σηματοδοτείτο από την ταχεία ανάκαμψη της οικονομίας των ΗΠΑ. Κατά δεύτερο λόγο στο γεγονός ότι η επιβράδυνση της διεθνούς οικονομίας το 2001 αφ' ενός μεν δεν έλαβε δραματικές διαστάσεις, αφ' ετέρου δε, δεν επηρέασε σε σημαντικό βαθμό την Ελλάδα. Αναμενόταν δε συνέχεια στην ταχεία αύξηση του πραγματικού ΑΕΠ. Επιπλέον, τα ολυμπιακά έργα και η είσοδος στην ΟΝΕ δημιούργησαν συνθήκες οικονομικής ανάκαμψης.

Όσον αφορά τις πωλήσεις οι προβλέψεις για το σύνολο της βιομηχανίας προδίκαζαν σημαντική αύξηση της αξίας τους, σχεδόν κατά 12%. Οι δε μικρού-μεσαίου μεγέθους μονάδες προσδοκούσαν ακόμα υψηλότερη άνοδο των πωλήσεών τους. Η αισιοδοξία δε για τις πωλήσεις συμβάδιζε με αυτήν για τις εξαγωγές, η οποία πιθανόν να οφειλόταν στην αναμενόμενη ανάκαμψη της παγκόσμιας οικονομίας και στην εξάλειψη των συναλλαγματικών κινδύνων μετά την είσοδο στην ΟΝΕ.

Επιπλέον, προβλεπόταν σημαντική ανάκαμψη της κερδοφορίας μετά την ύφεση, η οποία κατεγράφη το 2001. Συγκεκριμένα, η βιομηχανία προσδοκούσε διεύρυνση των μικτών κερδών με τον υψηλό ρυθμό του 12,0%, εξέλιξη, η οποία αντανάκλουσε και τις προσδοκίες για χαμηλή αύξηση του εργατικού κόστους. Ακόμα

μεγαλύτερη ήταν η αισιοδοξία, η οποία επικρατούσε, όσον αφορά τα καθαρά κέρδη, δεδομένων της βελτίωσης του μικτού αποτελέσματος, της διατήρησης των επιτοκίων σε χαμηλά επίπεδα και του ότι δεν αναμενόταν να υπάρξει νέα δραματική πτώση των τιμών στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών.



Εάν οι προβλέψεις αυτές αποδεικνύονταν ρεαλιστικές, το 2002 θα ήταν πολύ σημαντικό έτος για την ελληνική βιομηχανία. Τίθεται όμως ευλόγως το ερώτημα κατά πόσον η αισιοδοξία αυτή ήταν ρεαλιστική, κατά πόσον αντικατόπτριζε δηλαδή τις πραγματικές διαθέσεις των βιομηχανιών και κατά πόσον ήταν συμβατή με τις τρέχουσες τότε οικονομικές εξελίξεις. Οι έρευνες, οι οποίες διεξήχθησαν στην αρχή του έτους ενείχαν τον κίνδυνο να καταγράψουν έντονη αισιοδοξία, η οποία όμως αποδεικνύεται ανεδαφική εκ των υστέρων. Πρέπει λοιπόν να υπογραμμισθεί ότι, όταν έγινε η καταγραφή των προσδοκιών της βιομηχανίας δεν ήταν ακόμα γνωστή η κατάληξη των διαπραγματεύσεων για τη νέα συλλογική σύμβαση εργασίας. Πέραν αυτού, στις αρχές του έτους υπήρχαν και εξακολουθούσαν να υπάρχουν σημαντικές αβεβαιότητες, οι οποίες εσχετίζοντο με την προγραμματιζόμενη αλλαγή του φορολογικού καθεστώτος, τις ιδιωτικοποιήσεις, την αλλαγή του αναπτυξιακού νόμου 2601/98, κ.ά. Πρέπει τέλος να υπογραμμισθεί, ότι το 2002 δεν ξεκίνησε με τους καλύτερους οiwονούς. Κατά τους δύο πρώτους μήνες του έτους η βιομηχανική παραγωγή υπέστη σημαντική μείωση. Το γεγονός αυτό βεβαίως δεν προδίκαιζε την πορεία της το υπόλοιπο έτος, αλλά αποτελούσε οπωσδήποτε μία αρνητική εξέλιξη.

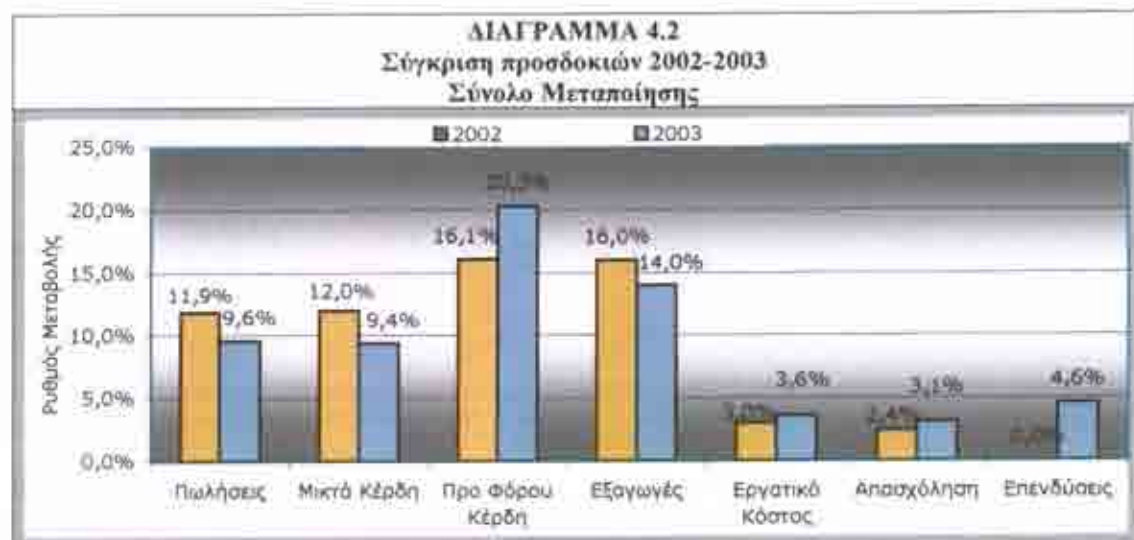
Εν κατακλείδι, το κατά πόσον οι προσδοκίες, οι οποίες παρουσιάστηκαν ανωτέρω θα αποδεικνύονταν ρεαλιστικές, θα εξαρτιόταν από τις εξελίξεις στην ανταγωνιστικότητα. Η ανταγωνιστικότητα αποτελεί παράγοντα υψίστης σημασίας για την αειφόρο ανάπτυξη της βιομηχανίας. Δεδομένης της συμμετοχής της Ελλάδος στην ΟΝΕ, η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας ήταν δυνατόν να επιτευχθεί μέσω συγκράτησης του κόστους και πραγματοποίησης επενδύσεων, ιδίως αυτών, οι οποίες εισάγουν νέες τεχνολογίες και εκσυγχρονίζουν την παραγωγική βάση.

### 2003

Οι βιομηχανίες φαίνεται ότι αισιοδοξούσαν για το 2003 και ανέμεναν βελτίωση των αποτελεσμάτων τους. Ωστόσο, η αισιοδοξία ήταν μετριασμένη, έναντι



του 2002. Συγκεκριμένα, οι στόχοι για τις πωλήσεις, τις εξαγωγές και τα μικτά κέρδη ήταν λιγότερο φιλόδοξοι από εκείνους του 2002. Οι παρατηρήσεις αυτές ισχύουν ανεξαρτήτως του εάν συμπεριληφθεί ή εξαιρεθεί ο κλάδος επεξεργασίας πετρελαίου. Πρέπει επίσης να υπογραμμισθεί ότι η αισιοδοξία ήταν περισσότερο έντονη μεταξύ των μονάδων μικρού-μεσαίου μεγέθους. Οι προσδοκίες όμως για τα προ φόρου κέρδη ήταν περισσότερο ευοίωνες από τις αντίστοιχες του 2002. Τούτο πρωτίστως οφειλόταν στο γεγονός ότι μεγάλες ζημιωγόνες εταιρίες ήλπιζαν σε σημαντικές μειώσεις των ζημιών τους και όχι τόσο σε αναμενόμενες εντυπωσιακές αυξήσεις κερδών μεγάλων κερδοφόρων.



Οι κυριότεροι παράγοντες, οι οποίοι είναι δυνατόν να επηρέασαν ευνοϊκά τις απόψεις της βιομηχανίας είναι προφανώς ο ταχύς ρυθμός μεγέθυνσης του ΑΕΠ, τα Ολυμπιακά έργα και οι εισροές πόρων από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Επιπλέον, με την έναρξη των πολεμικών επιχειρήσεων στο Ιράκ, τελείωσε μία μακρά περίοδος αβεβαιότητας. Πρέπει ωστόσο να τονισθεί ότι σε έρευνες, που διεξάγονται στις αρχές κάθε έτους, υπάρχει ο κίνδυνος να καταγραφεί αισιοδοξία που δεν συμβαδίζει με τα πραγματικά οικονομικά δεδομένα με αποτέλεσμα να διαψεύδεται στη συνέχεια. Δεδομένου δε ότι το 2003, το ποσοστό ανταπόκρισης της έρευνας ήταν χαμηλότερο του αντίστοιχου του προηγούμενου έτους, υπήρχε μεγαλύτερος κίνδυνος οι εκτιμήσεις που προέκυπταν να ήταν λιγότερο αντιπροσωπευτικές.

Όπως προκύπτει, οι πωλήσεις του συνόλου της μεταποίησης αναμενόταν να αυξηθούν με ρυθμό σημαντικά υψηλότερο αυτού που επετεύχθη το 2002. Πρέπει να σημειωθεί ότι, όπως είχε καταγραφεί και από την έρευνα του 2002, οι μικρού-μεσαίου μεγέθους μονάδες ήταν περισσότερο αισιόδοξες. Αντίστοιχη ήταν και η εικόνα, η οποία προκύπτει για τις εξαγωγές.

Η αναμενόμενη αύξηση των μικτών κερδών ήταν αντίστοιχη αυτής των πωλήσεων. Η βελτίωση αυτή συμβαδίζει με τις προσδοκίες για μικρότερη αύξηση του εργατικού κόστους, μετά την επιτάχυνσή της το 2002, την συνεχιζόμενη άνοδο του ευρώ και την πτώση των τιμών του πετρελαίου.

Όπως αναφέρθηκε ήδη, ιδιαίτερα έντονη αισιοδοξία επικρατούσε, όσον αφορά τα προ φόρου κέρδη. Συγκεκριμένα, προβλεπόταν απότομη αύξησή τους κατά περισσότερο από 20%. Η προβλεπόμενη αύξηση στα κέρδη των μεγάλων βιομηχανιών ήταν ακόμη μεγαλύτερη. Αυτό εν πολλοίς οφειλόταν στο γεγονός ότι

σημαντικές ζημιογόνες επιχειρήσεις δήλωσαν ότι θα περιορίσουν το αρνητικό τους αποτέλεσμα το 2003.

Επιπλέον, αναμενόταν μικρή ανάκαμψη των επενδύσεων το 2003, μετά την μείωση την οποία υπέστησαν το προηγούμενο έτος. Η εκτίμηση αυτή βεβαίως πιθανόν να αποδεικνυόταν πολύ αισιόδοξη, δεδομένου ότι η ομάδα των μεγάλων βιομηχανιών προέβλεπε νέα μείωση επενδύσεων· οι μικρές-μεσαίες μονάδες ωστόσο προτίθονταν να αυξήσουν τις επενδύσεις τους. Τέλος, οι βιομηχανίες, ιδιαίτερα οι μεσαίες και μικρές, σχεδίαζαν να αυξήσουν το προσωπικό τους. Φαίνεται λοιπόν ότι οι επενδύσεις που προγραμματίζαν, συνδέονταν με την δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.

## **5. Οι προσδοκίες της Βιομηχανίας για το 2004**

Η αισιοδοξία των βιομηχανιών για την πορεία των κερδών και της απασχόλησης είναι μετριασμένη σε σχέση με την περυσινή, ενώ παραμένει αμετάβλητη όσον αφορά τις πωλήσεις. Στον αντίποδα, βελτιωμένες είναι οι προσδοκίες, όσον αφορά τις εξαγωγές και τις επενδύσεις. Οι περικοπές στην απασχόληση, ιδίως εκείνες που προγραμματίζονται από «μικρές και μεσαίες» επιχειρήσεις, φαίνεται ότι είναι το αντίδοτο, το οποίο θα χρησιμοποιήσουν προκειμένου να αναχαιτίσουν την αύξηση του κόστους πωληθέντων.

Το 2003 υπήρξε βελτίωση των συνθηκών χρηματοδότησης των επιχειρήσεων, καθώς το 36,8% των βιομηχανιών θεωρούν ότι η χρηματοδότησή τους είναι ευχερέστερη, έναντι μόνο 10% που εκτιμά ότι οι συνθήκες χειροτέρευαν. Η αίσθηση βελτίωσης είναι ακόμη εμφανέστερη στις μεγάλες επιχειρήσεις, αφού 44,6% θεώρησαν τις συνθήκες ευχερέστερες και μόνο το 8,8% δήλωσαν ότι επιδεινώθηκαν.

Αξίζει να σημειωθεί ότι, σύμφωνα με την έρευνα το επιτόκιο χορηγήσεων, συμπεριλαμβανομένων όλων των επιβαρύνσεων, ήταν το 2003 περίπου 7%, ωστόσο μεγάλες είναι οι διαφορές των επιτοκίων μεταξύ «μεγάλων» και «μικρών-μεσαίων» επιχειρήσεων. Οι πρώτες καταβάλλουν σημαντικά χαμηλότερο επιτόκιο, ενέχουν χαμηλότερο πιστωτικό κίνδυνο και διαθέτουν περισσότερες εναλλακτικές δυνατότητες δανεισμού.

Οι δύο μεγαλύτεροι ανασχετικοί παράγοντες που θεωρήθηκε ότι διαθέτει το Δημόσιο στην επιχειρηματική δράση, είναι η υψηλή φορολογία των κερδών και το μεγάλο κόστος της κοινωνικής ασφάλισης. Το δεύτερο επισημάνθηκε ιδιαίτερα από τις «μικρές-μεσαίες» μονάδες.

Η γραφειοκρατία και η διαφθορά που επικρατεί στο Δημόσιο, εάν συνδυασθούν, γίνονται το σημαντικότερο εμπόδιο στην επιχειρηματική ανάπτυξη με ποσοστό 30,4%. Η γραφειοκρατία μάλιστα δυσχεραίνει περισσότερο τις «μεγάλες» μονάδες. Η ανεπάρκεια των υποδομών που παρέχει το κράτος επισημάνθηκε από το 15% περίπου των εταιριών. Τέλος, οι δυσκαμψίες της αγοράς εργασίας, δε φαίνεται να προβληματίζουν ιδιαίτερα τις βιομηχανίες, κυρίως τις «μικρές».

Πίνακας 5.3  
Οι Επιδράσεις από την Ανατίμηση του EURO το 2003 ( % )

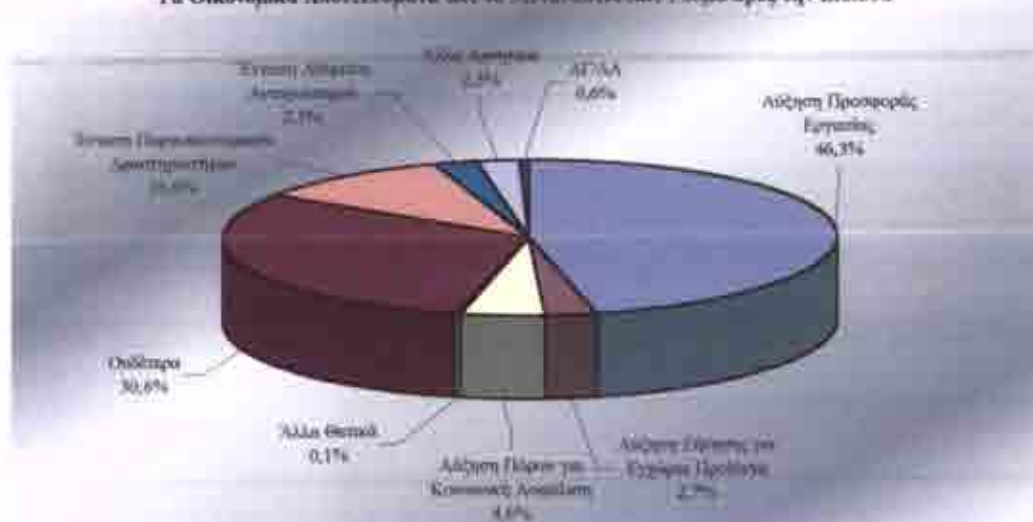
Επιδράσεις	Ενεργητικό		Σύνολο
	<30 ευρώ	≥30 ευρώ	
Θετικές	27,5	23,9	27,3
Καμία επίδραση	24,2	14,5	23,8
Αρνητικές	28,2	50,4	29,2
Δύσκολη η στάθμιση των υπέρ και κατά	16,8	8,0	16,4
ΔΓ/ΔΑ	3,3	3,2	3,3
Σύνολο	100,0	100,0	100,0

### 6. Οι Απόψεις της Ελληνικής Βιομηχανίας για τα Αποτελέσματα του Μεταναστευτικού Ρεύματος προς την Ελλάδα

Η εισροή οικονομικών μεταναστών κατά την παρελθούσα, αλλά και κατά την τρέχουσα δεκαετία, είχε σημαντικά οικονομικά αποτελέσματα, τα οποία έγιναν αισθητά σε όλους τους τομείς οικονομικής δραστηριότητας.

Η ελληνική βιομηχανία δεν έμεινε ανεπηρέαστη από την εξέλιξη αυτή. Η πλειονότητα των εκπροσώπων της, ποσοστό 53,7%, θεωρεί ότι η εισροή οικονομικών μεταναστών είχε θετικά αποτελέσματα. Το ποσοστό δε αυτό ήταν υψηλότερο μεταξύ των μεγάλων μονάδων. Οι κυριότερες ευνοϊκές επιδράσεις εντοπίζονται στην αύξηση της προσφοράς εργασίας, και μάλιστα ανειδίκευτης. Άλλα θετικά αποτελέσματα θεωρήθηκαν, η αύξηση των πόρων για την κοινωνική ασφάλιση, μετά την ένταξη των μεταναστών στο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης, καθώς και η διεύρυνση της ζήτησης για εγχωρίως παραγόμενα προϊόντα, τα οποία κατά τεκμήριο καταναλώνουν κυρίως οι οικονομικοί μετανάστες.

Διάγραμμα 6.1  
Τα Οικονομικά Αποτελέσματα από το Μεταναστευτικό Ρεύμα προς την Ελλάδα

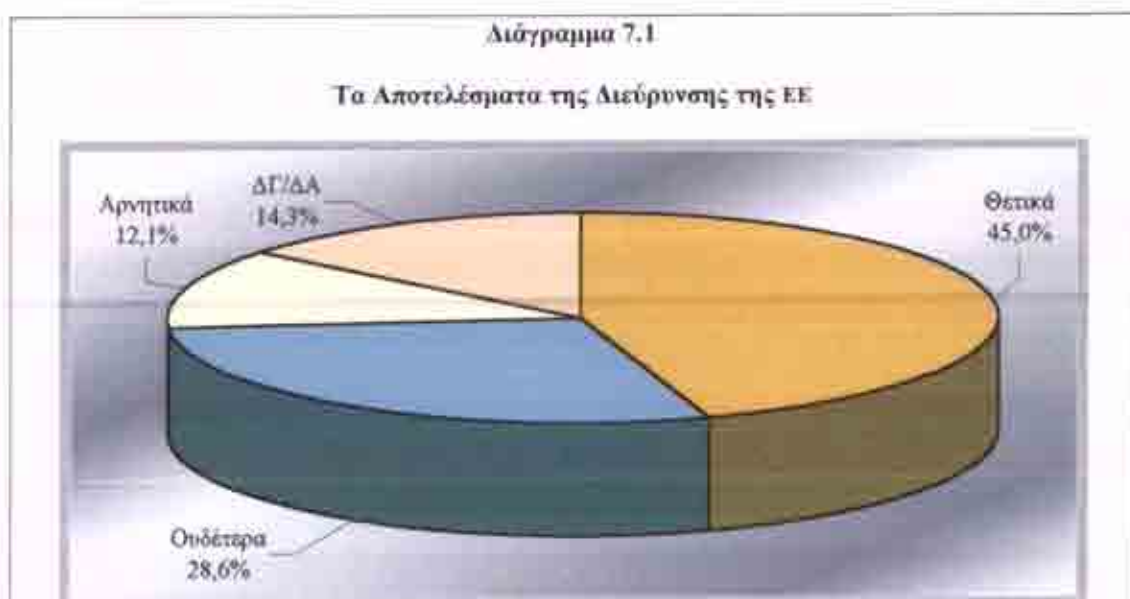


Υπάρχει όμως και ένα σημαντικό τμήμα της βιομηχανίας, 15,1%, το οποίο θεωρεί ότι το μεταναστευτικό ρεύμα επέδρασε αρνητικά. Πρόκειται κυρίως για μικρού-μεσαίου μεγέθους μονάδες, οι οποίες ανησυχούν από την ένταση των παραοικονομικών δραστηριοτήτων και την όξυνση του αθέμιτου ανταγωνισμού. Προφανώς, θεωρείται ότι η απασχόληση οικονομικών μεταναστών εντείνει τα φαινόμενα αυτά και δεν επηρεάζει συμμετρικά όλες τις επιχειρήσεις.

## 7. Οι Απόψεις των Εκπροσώπων της Μεταποίησης για τη Διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) με την είσοδο 10 νέων χωρών είναι μία από τις σημαντικότερες πολιτικές και οικονομικές εξελίξεις και αναμφιβόλως θα επηρεάσει τις τύχες της ελληνικής οικονομίας. Οι απόψεις, συνεπώς, των εκπροσώπων της μεταποίησης παρουσιάζουν εξαιρετικό ενδιαφέρον, ιδιαίτερα μάλιστα καθώς δεν έχει γίνει άλλη προσπάθεια συστηματικής καταγραφής τους.

Η σχετική πλειονότητα των επιχειρήσεων κείται ευμενώς προς τη διεύρυνση· ιδιαίτερα δε οι μεγάλοι μεγέθους, όπου το σχετικό ποσοστό προσεγγίζει το 60%. Ως σημαντικότερα θετικά αποτελέσματα θεωρούνται η δημιουργία ευκαιριών για εξαγωγές και ο περιορισμός της συναλλαγματικής αβεβαιότητας. Πρέπει να υπογραμμισθεί ότι το ποσοστό που ανέφερε ότι θα δημιουργηθούν νέες επενδυτικές ευκαιρίες είναι εξαιρετικά χαμηλό, μόλις 1,6%. Τούτο πιθανόν να σημαίνει ότι οι βιομηχανίες δεν θεωρούν ότι οι προς ένταξη χώρες διαθέτουν συγκριτικά πλεονεκτήματα, αντίστοιχα αυτών των γειτονικών βαλκανικών χωρών, στις οποίες έγιναν ελληνικές επενδύσεις.



Υπάρχει όμως και ένα τμήμα της βιομηχανίας, το οποίο θεωρεί ότι η διεύρυνση θα έχει αρνητικές επιπτώσεις. Οι επιχειρήσεις αυτές ανησυχούν κυρίως για την όξυνση του ανταγωνισμού, λόγω του χαμηλότερου εργατικού κόστους στις εν λόγω χώρες.

Τέλος, περισσότερο από το ένα τέταρτο της βιομηχανίας εκτιμά ότι η διεύρυνση δεν θα έχει αξιοσημείωτες επιπτώσεις. Πέραν αυτού, υπάρχουν και αρκετές άλλες επιχειρήσεις, αποκλειστικώς δε μικρού-μεσαίου μεγέθους, οι οποίες είναι αβέβαιες για τα αποτελέσματα της διεύρυνσης.

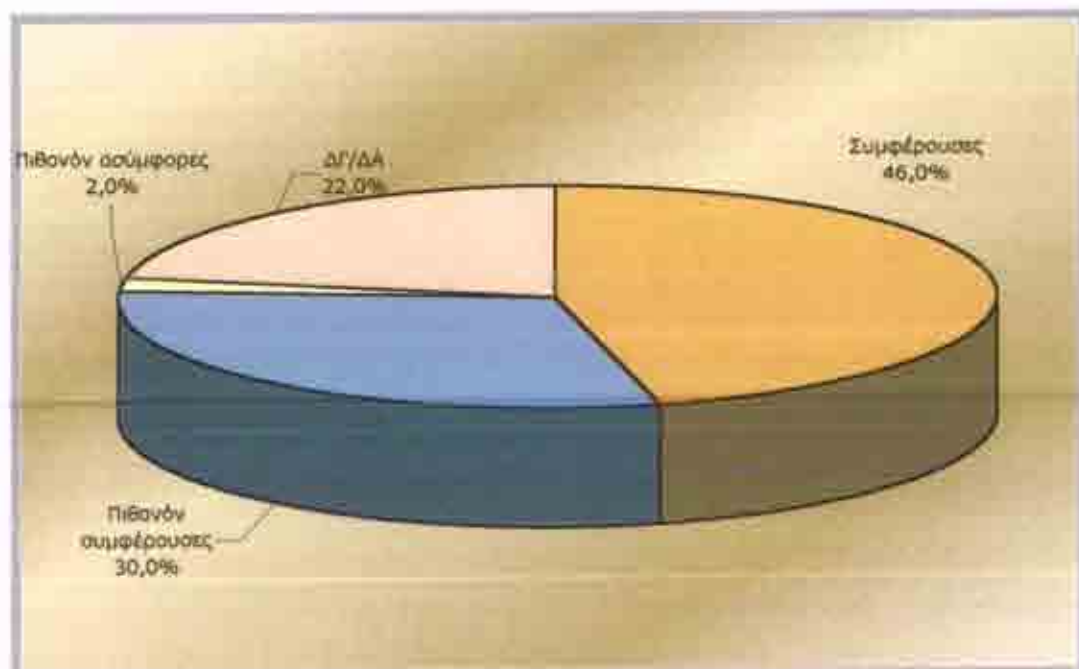
## 8. Οι Απόψεις των Εισηγμένων Βιομηχανιών για την Εφαρμογή των Νέων Προτύπων Εταιρικής Διακυβέρνησης και των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων

Η εισαγωγή των νέων αρχών εταιρικής διακυβέρνησης και των διεθνών λογιστικών προτύπων δημιουργεί νέες συνθήκες λειτουργίας και ελέγχου των επιχειρήσεων και εκσυγχρονίζει την ελληνική νομοθεσία και πρακτική σύμφωνα με τα διεθνώς κείμενα.

Η πλειονότητα των εισηγμένων βιομηχανιών θεωρεί ότι, η εισαγωγή των νέων προτύπων διακυβέρνησης, είναι προς το συμφέρον τόσο των εταιριών, όσο και των υπολοίπων ενδιαφερομένων μερών, όπως οι εργαζόμενοι σε αυτές, οι πελάτες, οι προμηθευτές και, εν τέλει, ολόκληρη η κοινωνία.

Διάγραμμα 8.1

Οι Αναμενόμενες Επιπτώσεις από την Εφαρμογή των Νέων Προτύπων Εταιρικής Διακυβέρνησης

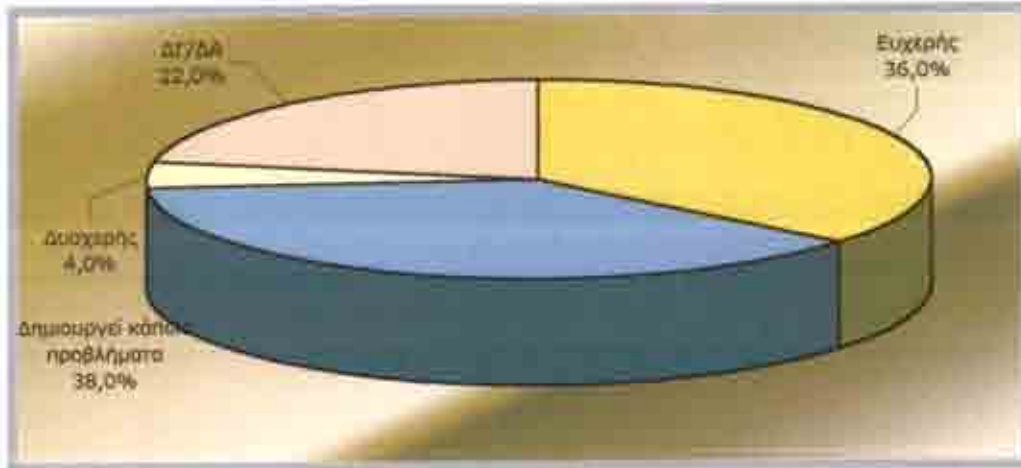


Οι απόψεις όμως δίστανται, όσον αφορά την ευχέρεια εφαρμογής των διατάξεων των νόμων 3016/2002 και 3091/2002, με τους οποίους επιχειρείται η εισαγωγή συγχρόνων κανόνων διακυβέρνησης. Συγκεκριμένα, ποσοστό 36,0% θεωρεί ότι η εφαρμογή των διατάξεων των εν λόγω νόμων είναι ευχερής. Υψηλότερο όμως είναι το μερίδιο εκείνων που θεωρούν ότι υπάρχουν κάποια προβλήματα.

Υπάρχει τέλος και ένα μικρό τμήμα, στο οποίο η εισαγωγή των νέων κανόνων δημιουργεί δυσχέρειες. Επισημαίνεται πάντως ότι περισσότερες από το 20% των εταιριών αρνήθηκαν ή δεν μπόρεσαν να απαντήσουν.

Διάγραμμα 8.2

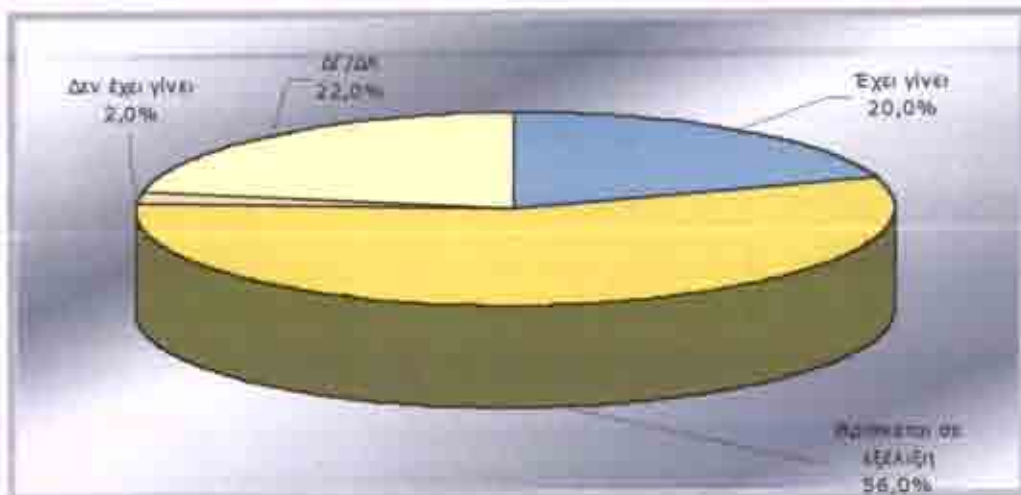
Οι Απώψεις για την Ευχέρεια Εφαρμογής των Νέων Προτύπων Εταιρικής Διακυβέρνησης



Επιπλέον, όσον αφορά την προετοιμασία για την εισαγωγή των διεθνών λογιστικών προτύπων, το ένα πέμπτο των επιχειρήσεων του δείγματος δήλωσαν ότι είναι ήδη έτοιμες, ενώ περισσότερες από τις μισές βρίσκονται ακόμα στο στάδιο της προετοιμασίας.

Διάγραμμα 8.3

Η Προετοιμασία για την Εισαγωγή των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων



## 9. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η χρηματοοικονομική ανάλυση των επιδόσεων των Μεταποιητικών Επιχειρήσεων ανέδειξε ως σημαντικότερο πρόβλημα τη δανειακή επιβάρυνσή τους και συγκεκριμένα την εξάρτησή τους από το βραχυπρόθεσμο δανεισμό για την κάλυψη των υποχρεώσεών τους, με δυσμενείς επιπτώσεις στη χρηματοοικονομική τους κατάσταση.

Οι Μεταποιητικές Επιχειρήσεις προκειμένου να επιβιώσουν και να διαδραματίσουν το ζωτικό ρόλο τους στην ανάπτυξη θα πρέπει να τύχουν της στήριξης του κράτους, όχι μόνο αναφορικά με τη χρηματοδότηση, αλλά και με τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος μέσα στο οποίο δραστηριοποιούνται.

Παράλληλα, θα πρέπει να εκμεταλλευτούν τις ευκαιρίες που τους παρέχονται μέσω των νέων τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών, της προώθησης της καινοτομίας, της δικτύωσης και επέκτασης σε νέες αγορές, προκειμένου να δημιουργηθεί μια κρίσιμη μάζα, πρωτοπόρων, υψηλής ανάπτυξης και βελτιωμένης ανταγωνιστικότητας Μεταποιητικών Επιχειρήσεων.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον για μελλοντική έρευνα θα είχε η σύγκριση των επιδόσεων των Μεταποιητικών Επιχειρήσεων ανάλογα με το βαθμό εκμετάλλευσης αυτών των ευκαιριών.

Εν κατακλείδι, πρέπει να υπογραμμισθεί ότι η μεταποίηση είναι από τους πλέον ανοικτούς τομείς της ελληνικής οικονομίας στα ρεύματα του διεθνούς οικονομικού ανταγωνισμού και ιδιαίτερα σε εκείνα που κυριαρχούν στην ενοποιημένη ευρωπαϊκή αγορά. Ένα μεγάλο ποσοστό της παραγωγής της εξάγεται, αλλά και στην εγχώρια αγορά ο ανταγωνισμός από τις εισαγωγές είναι ιδιαίτερα οξύς.

Το ενιαίο νόμισμα αναμφίβολα εξασφαλίζει ένα σταθερό νομισματικό πλαίσιο και, στην παρούσα συγκυρία, χαμηλά επιτόκια. Παράλληλα όμως αποκλείει παρεμβάσεις που είχαν χρησιμοποιηθεί κατά καιρούς στο παρελθόν και οι οποίες είναι ούτως ή άλλως αμφίβολης αποτελεσματικότητας σε μεσοπρόθεσμο ορίζοντα.

**Το κλειδί για την επιτυχία είναι πλέον η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας** προκειμένου δε αυτή να ενισχυθεί απαιτείται η ταχεία βελτίωση της παραγωγικότητας που εξασφαλίζεται μέσα από επιτυχείς επενδυτικές επιλογές που εκσυγχρονίζουν την παραγωγική βάση τόσο με νέες τεχνολογικές μεθόδους όσο και με ανθρώπινο δυναμικό υψηλών προδιαγραφών.

## ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ 3<sup>ο</sup>

### ΚΛΑΔΟΣ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

#### ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ



#### 1. Ιστορικό – Εισαγωγή

Η ζωή της Εμπορικής Τράπεζας αρχίζει ουσιαστικά το 1886, χρόνο κατά τον οποίο ο ιδρυτής της, Γρηγ. Εμπεδοκλής, προχωρεί στην ίδρυση του Τραπεζικού Γραφείου "Γρ. Εμπεδοκλής". Το γραφείο "Γρ. Εμπεδοκλής", μετονομάστηκε σε «Εμπορική Τράπεζα της Ελλάδος» και η τυπική πλέον ίδρυσή της έγινε το 1907. Από τότε η Τράπεζα πέρασε από πολλές φάσεις για να καταλήξει σήμερα να είναι ένα από τα μεγαλύτερα τραπεζικά ιδρύματα στην Ελλάδα και να έχει συνεχή, γόνιμη και ενεργό συμμετοχή στην ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας και στον εκσυγχρονισμό της τραπεζικής αγοράς στη χώρα μας.

Είναι εισηγμένη στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών από το 1909 και έχει σήμερα περίπου 67.000 μετόχους. Στο μετοχικό κεφάλαιο της Τράπεζας, με ποσοστό κοντά στο 10%, μετέχει η μεγαλύτερη γαλλική τράπεζα, η Crédit Agricole (CA).

Η συμμαχία της Εμπορικής Τράπεζας με την Crédit Agricole (CA) υπεγράφη το 2000 και δεν αποτελεί μόνο μια απλή συμμετοχή της CA στο μετοχικό κεφάλαιο της Εμπορικής, αλλά μια μακροχρόνια συνεργασία που αποβλέπει στην ανταλλαγή τεχνογνωσίας μεταξύ των δύο τραπεζών. Η συνεργασία προχωρά τόσο σε επίπεδο Τράπεζας όσο και σε επίπεδο Ομίλου με την από κοινού συμμετοχή σε νέες και υπάρχουσες θυγατρικές εταιρείες στους χώρους των τραπεζασφαλειών (bancassurance), της διαχείρισης επενδυτικών κεφαλαίων θεσμικών επενδυτών, της διαχείρισης αμοιβαίων κεφαλαίων, της επενδυτικής τραπεζικής και της καταναλωτικής πίστης.

Σήμερα ο Όμιλος της Εμπορικής Τράπεζας της Ελλάδος, αποτελείται από (40) εταιρίες, οι περισσότερες του χρηματοπιστωτικού τομέα και έχει παρουσία στις αγορές της Βουλγαρίας, Αλβανίας, Γεωργίας, Αρμενίας, Ρουμανίας, Κύπρου και της Γερμανίας. Στις 31/12/2003 ο Όμιλος της Εμπορικής Τράπεζας, διέθετε:

Σύνολο ενεργητικού: 16.888,0 εκατομμύρια ευρώ.

Ίδια κεφάλαια: 1.199,7 εκατομμύρια ευρώ.

Αριθμό απασχολούμενων: 7.682 άτομα.

Το 2003 η Ταράπεζα εισήγαγε τη νέα εταιρική ταυτότητα. Σύμφωνα με το νέο άρθρο 1 του καταστατικού της, η επωνυμία της είναι «Εμπορική Τράπεζα της Ελλάδος Α.Ε.». Στόχος της Τράπεζας είναι να διευρύνει το μερίδιό της στην αγορά, να ενισχύσει την ανταγωνιστικότητά της και τέλος να διαδραματίζει ρόλο ισχυρής περιφερειακής δύναμης.

Ο Όμιλος της Εμπορικής Τράπεζας δραστηριοποιείται μεταξύ άλλων στο χώρο των τραπεζικών υπηρεσιών (λιανική τραπεζική, δάνεια προς επιχειρήσεις), της επενδυτικής τραπεζικής (Τράπεζα Επενδύσεων ΑΕ), της διαχείρισης διαθέσιμων θεσμικών και μη επενδυτών, της διαχείρισης χαρτοφυλακίου κινητών αξιών (Ερμής ΑΕΔΑΚ, Εμπορική Asset Management ΑΕΠΕΥ, Εμπορική Επενδυτική ΑΕΕΧ), στο



χώρο των ασφαλειών και τραπεζασφαλειών (Φοίνιξ-Metrolife Εμπορική ΑΕΑΕ, Εμπορική Ζωής ΑΑΕΖ), των εταιρικών κεφαλαίων επιχειρηματικών συμμετοχών (Όμιλος Εμπορικής Κεφαλαίου ΑΕ), των χρηματοδοτικών μισθώσεων (Εμπορική Leasing ΑΕ, Εμπορική Rent ΑΕΕ), στον κλάδο της πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων (Εμπορική Factoring ΑΕ), στο χώρο της αξιοποίησης ακινήτων (Εμπορική Ακίνητης Περιουσίας ΑΕ). Έτσι ο Όμιλος προσφέρει ευρύ φάσμα παραδοσιακών και σύγχρονων χρηματοοικονομικών προϊόντων και υπηρεσιών, καλύπτοντας τις αποταμιευτικές, χρηματοδοτικές και επενδυτικές ανάγκες ιδιωτών και επιχειρήσεων.

## 2. Στόχοι

Στόχος μας είναι η δημιουργία μιας βιώσιμης εταιρικής αξίας με έμφαση στην αυτόνομη οργανική ανάπτυξη. Μέσω του αφοσιωμένου και ικανού προσωπικού της Τράπεζας, του εκτενούς δικτύου της, της συμμαχίας με την Crédit Agricole και των συστηματικών προσπαθειών εκσυγχρονισμού που έχουν ήδη γίνει, η Εμπορική Τράπεζα μπορεί να πετύχει τους στόχους που έχει θέσει:

- ✓ Δημιουργία μιας βιώσιμης εταιρικής αξίας με έμφαση στην αυτόνομη οργανική ανάπτυξη.
- ✓ Αύξηση του μεριδίου των χορηγήσεων στην καταναλωτική πίστη, στη στεγαστική πίστη και στα δάνεια προς τις Μ.Μ.Ε. κατά δύο (2) εκατοστιαίες μονάδες στο τέλος του 2004 σε σύγκριση με το τέλος του 2000.
- ✓ Διεύρυνση και βελτίωση της ποιότητας των παρεχομένων προϊόντων και υπηρεσιών.
- ✓ Διπλασιασμός των αποδόσεων, κατάλληλα προσαρμοσμένων για τα χρηματοοικονομικά έσοδα, των ιδίων κεφαλαίων της Τράπεζας μετά από φόρους το 2004, σε σύγκριση με το 2000.

## 3. Διαχείριση κινδύνων και κρίσεων

Το 2003 η Εμπρική Τράπεζα, ενίσχυσε τα συστήματα παρακολούθησης και διαχείρισης των κινδύνων που απορρέουν από την ανάπτυξη των εργασιών της. Η Τράπεζα αναπτύσσει τα συστήματα αυτά, μέσα στο ρυθμιστικό και εποπτικό πλαίσιο που επιβάλλεται από την Επιτροπή της Βασιλείας και την Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι νέες μεθοδολογίες και προσεγγίσεις αποτελούν τους βασικούς άξονες στους οποίους θα στηριχθεί η διαχείριση κινδύνων σε επίπεδο Ομίλου. Η Τράπεζα έχει ήδη προχωρήσει στην απαιτούμενη προετοιμασία προκειμένου να παρακολουθούνται ημερησίως η απόδοση και ο κίνδυνος σε όλο το εύρος των εμπορικών χαρτοφυλακίων των θυγατρικών. Εξάλλου, το 2001 αποφασίστηκε η δημιουργία του θεσμού του **Group Treasury** και της Διαχείρισης Κινδύνων Ομίλου (**Group Risk Management**), ώστε να υπάρχει αποτελεσματικότητα της ακολουθούμενης πολιτικής σε επίπεδο Ομίλου ως προς τη διαχείριση διαθεσίμων και την αποφυγή συγκέντρωσης υπερβολικών κινδύνων. Παράλληλα προσφέρει μέσω της Τράπεζας Επενδύσεων (εταιρεία του Ομίλου) εξειδικευμένα προϊόντα στις

επιχειρήσεις για κάλυψη των κινδύνων στους οποίους έχουν εκτεθεί (επιτοκιακούς – συναλλάγματος – τιμών).

### i) Κίνδυνος αγοράς

Η διαχείριση των κινδύνων αγοράς πραγματοποιείται μέσω συστήματος καθορισμού ορίων, βάσει της Μέγιστης Δυνητικής Ζημιάς τα οποία εγκρίνονται από την Επιτροπή Ενεργητικού-Παθητικού. Η Μέγιστη Δυνητική Ζημιά (VAR) του χαρτοφυλακίου συναλλαγών εκτιμάται σε ημερήσια βάση, κυρίως με τη μεθοδολογία της ιστορικής προσομοίωσης και συμπληρωματικά τη μεθοδολογία Monte-Carlo.

Ειδικότερα, παρακολουθείται ο συνολικός και ανά παράγοντα (επιτοκιακός, συναλλαγματικός, τιμών μετοχών) ημερήσιος κίνδυνος του εμπορικού χαρτοφυλακίου, πλην του χαρτοφυλακίου των εταιρικών ομολόγων, της Τράπεζας σε διάστημα εμπιστοσύνης 99%. Ο επιτοκιακός κίνδυνος της τράπεζας, ήταν ιδιαίτερα χαμηλός για το έτος 2003, αποτέλεσμα που οφείλεται στην αντιστάθμιση του επιτοκιακού κινδύνου του εμπορικού χαρτοφυλακίου με τη χρήση παραγώγων. Η Τράπεζα για να επιβεβαιώσει την ακρίβεια του υποδείγματος VAR, χρησιμοποιεί «εκ των υστέρων έλεγχο» (**backtesting**), οποίος συνίσταται στη σύγκριση των ημερήσιων μεταβολών των αποτελεσμάτων μιας θέσης με την ημερήσια εκτίμηση του VAR. Παράλληλα, εφαρμόζει Ανάλυση Σεναρίων για την εκτίμηση του κινδύνου υπό «ακραίες συνθήκες αγοράς» (**stress testing**), όπως αυτές προσδιορίζονται είτε από πραγματικές μεταβολές σε καταστάσεις οικονομικών κρίσεων, είτε σύμφωνα με τις προτάσεις του **Derivatives Policy Group**.

Το 2003 η Εμπορική Τράπεζα συνέχισε τη στρατηγική επένδυσης σε διεθνή εταιρικά ομόλογα υψηλής πιστοληπτικής διαβάθμισης. Η μέση πιστοληπτική διαβάθμιση του χαρτοφυλακίου κατά το τέλος του 2003, διαμορφώθηκε σε Α-βάσει της αξιολόγησης του διεθνούς οίκου **Standard & Poor's**.

### ii) Πιστωτικός κίνδυνος

Στα πλαίσια της έμφασης που δίνει η διαχείριση του πιστωτικού κινδύνου, η Τράπεζα έχει αναπτύξει συστήματα εσωτερικής βαθμολόγησης στα χαρτοφυλάκια των επιχειρήσεων, των καταναλωτικών δανείων, των προσωπικών δανείων και των πιστωτικών καρτών.

Για την ανάλυση του επιχειρηματικού χαρτοφυλακίου χρησιμοποιείται 10βάθμιο υπόδειγμα αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας το οποίο έχει ήδη εφαρμοσθεί πιλοτικά, παράλληλα με το υφιστάμενο σύστημα ταξινόμησης. Το υπόδειγμα αυτό πρόκειται να ενταχθεί στο πλαίσιο πολιτικής διαδικασιών και παρακολούθησης της συμπεριφοράς του αντισυμβαλλόμενου έτσι ώστε η Τράπεζα να μπορεί να μεγιστοποιήσει το όφελος από τη χρήση του.

Η ανάπτυξη του προτύπου συμπεριφοράς των επιχειρήσεων έγινε βάσει ιστορικών στοιχείων της Τράπεζας για πέντε βασικούς τομείς της οικονομίας. Για κάθε εσωτερική διαβάθμιση του συστήματος βαθμολόγησης εκτιμάται η πιθανότητα ο αντισυμβαλλόμενος να αθετήσει τις υποχρεώσεις του σε χρονικό ορίζοντα ενός έτους.

Αναφορικά με τα χαρτοφυλάκια των ιδιωτών και των μικρών επιχειρήσεων, η Τράπεζα χρησιμοποιεί κεντρικά συστήματα βαθμολόγησης (**scoring**) τα οποία στηρίζονται σε αναλύσεις συμπεριφοράς (**performance**), σταθερότητας πληθυσμού

και ισχύος των συστημάτων scoring. Παράλληλα, παρακολουθείται μέσω συστημάτων e-collect ο ρυθμός είσπραξης των καθυστερημένων λογαριασμών.

Η Τράπεζα έχει αναπτύξει επίσης, σύστημα κατανομής προβλέψεων στα χαρτοφυλάκια των χορηγήσεων, το οποίο παρέχει στατιστική εκτίμηση της αναμενόμενης ζημιάς για το επόμενο έτος βάσει των ιστορικών επιδόσεων των υφισταμένων χαρτοφυλακίων και χρησιμοποιείται για αποτύπωση της ποιότητας του πιστωτικού χαρτοφυλακίου. Οι υφιστάμενες προβλέψεις της Τράπεζας, υπερκαλύπτουν την εκτίμηση της πιθανής ζημιάς, όπως αυτή προκύπτει από το σύστημα κατανομής προβλέψεων.

### iii) Διαχείριση Ενεργητικού-Παθητικού

Κατά το 2003 ολοκληρώθηκε η εγκατάσταση και λειτουργία του συστήματος διαχείρισης ενεργητικού-παθητικού. Το σύστημα αποτελεί ευέλικτο εργαλείο για τη μέτρηση του επιτοκιακού κινδύνου και του κινδύνου ρευστότητας, που πηγάζουν από τη δομή του ισολογισμού της Τράπεζας και για τη λήψη ορθολογικών αποφάσεων που επηρεάζουν τα μελλοντικά έσοδα από καθαρούς τόκους.

Στο πλαίσιο αυτό, η Τράπεζα καταρτίζει εναλλακτικά σενάρια με σκοπό τη μέτρηση των μεταβολών στα καθαρά έσοδα τόκων (**Net Interest Income**), που συνδέονται με αλλαγές στο οικονομικό περιβάλλον καθώς και μεταβολές στα μέσα υλοποίησης των στόχων της που είναι ενταγμένοι στο στρατηγικό της σχέδιο. Παράλληλα, γίνεται ανάλυση ευαισθησίας των εσόδων και των επιμέρους στοιχείων του ενεργητικού και παθητικού από τις εν λόγω μεταβολές. Με το σύστημα αυτό η Τράπεζα, μέσω της Εξιτροπής Διαχείρισης Ενεργητικού-Παθητικού, επιτυγχάνει την αποτελεσματικότερη διαχείριση των στοιχείων του ενεργητικού και παθητικού του Ομίλου.

Το 2003, η Τράπεζα προχώρησε στην εγκατάσταση και παραμετροποίηση Συστήματος Εσωτερικής Τιμολόγησης (**Funds Transfer Pricing**) του οποίου η ολοκλήρωση εκτιμάται ότι θα έχει επιτευχθεί στα μέσα του τρέχοντος έτους. Η ενεργοποίηση του εργαλείου αυτού, θα συμβάλει στη συστηματοποίηση των μεθόδων και διαδικασιών εσωτερικής τομολόγησης κεφαλαίων, τον ακριβέστερο επιμερισμό του οικονομικού αποτελέσματος από τα κέντρα κόστους και κερδοφορίας της Τράπεζας, την πιο αξιόπιστη ανάλυση της αποδοτικότητας σε επίπεδο προϊόντος και λειτουργικού τομέα, καθώς και την ορθολογικότερη κατανομή του οικονομικού κεφαλαίου.

### iv) Λειτουργικός κίνδυνος

Αν και δεν έχουν οριστικοποιηθεί οι προτάσεις της Επιτροπής της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία αναφορικά με τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι του λειτουργικού κινδύνου, η Τράπεζα έχει προχωρήσει σε μια σειρά από δράσεις που αποσκοπούν στη μείωση του λειτουργικού της κινδύνου.

Προς τη κατεύθυνση αυτή, θα συμβάλει θετικά η δημιουργία Εναλλακτικού Μηχανογραφικού Κέντρου και η λειτουργική ετοιμότητα του Σχεδίου Συνέχειας Επιχειρηματικών Λειτουργιών. Στο βαθμό που στη σύγχρονη τραπεζική πρακτική, όλες οι εργασίες εξαρτώνται από την απρόσκοπτη λειτουργία ηλεκτρονικών συστημάτων, η Τράπεζα υλοποιεί σύγχρονο Εναλλακτικό Μηχανογραφικό Κέντρο, το οποίο διαθέτει την υπολογιστική ισχύ για να υποστηρίξει το δίκτυο των

καταστημάτων, αλλά και τις κεντρικές υπηρεσίες, στην περίπτωση όπου το Κύριο Μηχανογραφικό Κέντρο, τεθεί εκτός λειτουργίας. Για την αντιμετώπιση ακραίων περιπτώσεων, υπάρχει σχέδιο Συνέχειας Επιχειρηματικών Λειτουργιών, το οποίο ανανεώνεται σε τακτά χρονικά διαστήματα. Επιπλέον, με σκοπό τον μετριασμό του λειτουργικού της κινδύνου, η Τράπεζα ασφαλίζει βασικές κατηγορίες λειτουργικού της κινδύνου. Τέλος, η Τράπεζα έχει δημιουργήσει εσωτερικές διαδικασίες, προκειμένου να εξασφαλίζεται η πιστή εφαρμογή του θεσμικού πλαισίου για το ζέπλυμα χρήματος (money laundering).

#### ν) Κεφαλαιακή Επάρκεια

Ο δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας σε επίπεδο Τράπεζας και Ομίλου, υποχώρησε το 2003, γεγονός που οφείλεται κυρίως στην πιστωτική επέκταση. Συγκεκριμένα, η μείωση των κεφαλαιακών δεσμεύσεων, έναντι των κινδύνων αγοράς σε επίπεδο Τράπεζας και Ομίλου, κατά 15,47% και 16,47% αντίστοιχα, δεν ήταν ικανή να καλύψει την αύξηση του σταθμισμένου ενεργητικού έναντι πιστωτικού κινδύνου που διαμορφώθηκε σε 17,94% για την Τράπεζα και εκτιμάται σε 18,48% για τον Όμιλο.

#### ΔΕΙΚΤΗΣ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΗΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ

ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	(ποσά σε εκατ. Ευρώ)			
	31/12/2000	31/12/2001	31/12/2002	31/12/2003
Εποπτικό ίδια κεφάλαια	1.812,30	1.921,50	1.215,50	1.220,10
Σταθμισμένο ενεργητικό πιστωτικού κινδύνου	7.286,50	9.665,80	10.319,10	12.169,80
Σταθμισμένο ενεργητικό κινδύνου αγοράς	2.056,00	1.172,90	920,2	777,8
Συνολικό σταθμισμένο ενεργητικό	9.342,50	10.838,60	11.239,20	12947,6
Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας	19,40%	17,73%	10,81%	9,42%

ΟΜΙΛΟΣ ΕΜΠΟΡΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ	(ποσά σε εκατ. Ευρώ)			
	31/12/2000	31/12/2001	31/12/2002	31/12/2003
Εποπτικό ίδια κεφάλαια	2.026,50	1.868,30	1.167,80	1.159,10
Σταθμισμένο ενεργητικό πιστωτικού κινδύνου	7.100,30	9.665,80	9.992,90	11.839,40
Σταθμισμένο ενεργητικό κινδύνου αγοράς	2.231,70	1.404,30	1.159,00	968
Συνολικό σταθμισμένο ενεργητικό	9.332,00	10.929,10	11.151,90	12.807,40
Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας	21,72%	17,09%	10,47%	9,05%

#### 4. Το Τραπεζικό Σύστημα Διεθνώς

Η ανάκαμψη της παγκόσμιας οικονομίας το 2003 επιτρέπει στο διεθνές τραπεζικό σύστημα να εισέλθει σε μια νέα φάση δραστηριοποίησης η οποία θα στηριχτεί σε περισσότερο προσεκτικές κινήσεις με άξονα τη μειωμένη έκθεση σε κινδύνους. Ειδικότερα οι τράπεζες στον Ευρωπαϊκό χώρο, αλλά και οι μεγάλοι χρηματοπιστωτικοί όμιλοι των Η.Π.Α. και άλλων χωρών με διεθνή παρουσία,

εναρμονίζονται με το νέο θεσμικό πλαίσιο όπως αυτό υπαγορεύεται από την Επιτροπή Τραπεζικής Εποπτείας της Βασιλείας.

Μετά από μια περίοδο έντονων εξελίξεων σε όλα τα επίπεδα της τραπεζικής δραστηριότητας, η οποία είχε ως αποτέλεσμα την υιοθέτηση «επιθετικής» τακτικής για την κεφαλαιακή τους ενίσχυση, την αύξηση της κερδοφορίας και τον έλεγχο του κόστους, ακολούθησε μια περίοδος κατά την οποία η κρίση στις περισσότερες οικονομίες ανάγκασε τις τράπεζες να αναδιπλωθούν και να προχωρήσουν σε εσωτερική αναδιάρθρωση στρέφοντας τις προσπάθειές τους στην αύξηση της δραστηριότητας στις παραδοσιακές εργασίες και τη μείωση του λειτουργικού κόστους. Παράλληλα, η επένδυση σε νέες τεχνολογίες και σε ανθρώπινο δυναμικό αποτελεί προτεραιότητα για τους επικεφαλής του τραπεζικού κλάδου παγκοσμίως, δεδομένου ότι τα περιθώρια διαφοροποίησης της τιμολογιακής πολιτικής και της ποιότητας των προϊόντων και υπηρεσιών είναι περιορισμένα.

Η αβεβαιότητα λόγω των γεοπολιτικών κινδύνων είναι υπαρκτή αποτελώντας τροχοπέδη για επενδύσεις υψηλού ρίσκου, τόσο σε ό,τι αφορά τις ίδιες τις τράπεζες, όσο και σε σχέση με την υποστήριξη μεγάλων εταιριών με παρουσία σε πολλές περιοχές του πλανήτη. Όμως η σχετική σταθερότητα που επικρατεί στις μεγάλες οικονομίες (Η.Π.Α., Ζώνη του Ευρώ, Ιαπωνία) και το περιβάλλον των χαμηλών επιτοκίων που έχει διαμορφωθεί επιτρέπουν -παρά τα επιμέρους μακροοικονομικά προβλήματα- τη χάραξη πολιτικής και στρατηγικής βασισμένων στη νέα πραγματικότητα.

Εξετάζοντας τα βασικά σημεία της στρατηγικής των μεγάλων διεθνών τραπεζικών ομίλων, διαπιστώνεται ότι η λυγική τραπεζική αποτελεί το κύριο πεδίο ανταγωνισμού με στόχο τη προσέλκυση των νοικοκυριών και την παροχή πλήθους προϊόντων στη καταναλωτική και στεγαστική πίστη. Η αύξηση των εργασιών στο **corporate banking**, συνεχίζει να βρίσκεται στις επιδιώξεις των τραπεζών. Όμως λόγω των πολλών πτωχεύσεων εταιριών, τα τελευταία χρόνια οι όροι συνεργασίας έχουν γίνει αυστηρότεροι από τη πλευρά των τραπεζών, προκειμένου να βελτιωθεί η ποιότητα του χαρτοφυλακίου των επιχειρήσεων-πελατών. Σημαντικό ενδιαφέρον, επίσης, έχει για τις τράπεζες, η συμμετοχή σε κοινοπρακτικά δάνεια με εταιρίες από χώρες με χαμηλή υποδομή που βρίσκονται στο στάδιο της ανάπτυξης.

Στο τομέα των συγχωνεύσεων και εξαγορών, παρατηρείται δικαιολογημένη στασιμότητα σε ό,τι αφορά μεγάλες συμφωνίες, καθώς οι κινήσεις στο χώρο αυτό τη τελευταία δεκαετία ήταν πολλές και σημαντικές, ενώ οι περισσότερες από αυτές δεν έχουν ακόμα αποδώσει τα αρχικώς αναμενόμενα αποτελέσματα. Πάντως, γίνονται διεργασίες οι οποίες στο προσεχές μέλλον ενδέχεται να καρποφορήσουν και να ανακοινωθούν νέες συμφωνίες, ειδικότερα όσο οι τιμές των τραπεζικών μετοχών θα βρίσκονται σε επίπεδα ικανά να προκαλέσουν τα ενδιαφέρον των μεγάλων ομίλων. Οι μεγάλοι τραπεζικοί όμιλοι των Η.Π.Α., εκτός από την εξαγορά μικρών εγχώριων τραπεζικών ιδρυμάτων, δείχνουν έντονο ενδιαφέρον για επέκταση των δραστηριοτήτων του στην Ευρώπη και ειδικότερα στις αγορές της Γερμανίας, Γαλλίας, Ισπανίας και Ιταλίας. Στη Γερμανία, δεν αποκλείεται να αναωπυρωθούν τα σενάρια που εμφανίζουν αρκετές γερμανικές τράπεζες (Deutsche Bank, Hypo Vereinsbank, Commerzbank, Dresdner Bank) ως στόχους εξαγοράς. Αντίθετα, μεγάλες ευρωπαϊκές τράπεζες στοχεύουν σε είσοδο στην αγορά των Η.Π.Α. μέσω της εξαγοράς μικρών τραπεζών με τελευταίο παράδειγμα την BNP Paribas η οποία προχώρησε σε εξαγορά της Community First Bankshares.

Οι επιλεγμένες συνεργασίες και στρατηγικές συμμαχίες σε διάφορες χώρες, ειδικότερα δε στις νέες χώρες-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά και την Κίνα με χαμηλότερο κόστος λειτουργίας και υψηλό περιθώριο ανάπτυξης των τραπεζικών

δραστηριοτήτων, αποτελούν προοπτική που εξετάζεται διαρκώς από τους διεθνείς χρηματοπιστωτικούς ομίλους, οι οποίοι διαθέτουν έτοιμες πλατφόρμες για τη διείσδυση σε νέες αγορές με περιορισμό του κινδύνου.

Συμπερασματικά διαφαίνεται ότι οι τράπεζες διεθνώς προχωρούν σε προσεκτικές ελεγκτατικές κινήσεις βασισμένες στις ισχυρές κεφαλαιακές τους βάσεις, στη μείωση του λειτουργικού κόστους που επιτυγχάνεται από την υιοθέτηση των τεχνολογικών καινοτομιών στις σχέσεις τους με τους πελάτες και στη βελτίωση των συνθηκών στη διεθνή οικονομία. Τα νοικοκυριά αποτελούν τη βασική αγορά στόχο και το κυριότερο πεδίο ανταγωνισμού κατά την παρούσα χρονική περίοδο, καθώς παρέχουν μεγαλύτερη ασφάλεια και προσφέρουν ικανοποιητικό περιθώριο κέρδους.

##### 5. Το οικονομικό πρόβλημα των Τραπεζών σε σχέση με τις Ασφαλιστικές Εταιρίες που έχουν στην κατοχή τους.

Όλες οι μεγάλες τράπεζες διαθέτουν τις δικές τους ασφαλιστικές εταιρίες. Άλλες τις είχαν από χρόνια (όπως η Εθνική, Εμπορική, Αγροτική, Τράπεζα Κύπρου) και άλλες αγόρασαν υφιστάμενες ασφαλιστικές εταιρίες (όπως Αίφα, Λαϊκή Τράπεζα, Ελληνική, κ.λ.π.). Ορισμένες από αυτές είχαν τις δικές τους θυγατρικές εταιρίες και αγόρασαν επιπρόσθετες (όπως Εμπορική-Metrolife-ΦΟΙΝΙΞ, Λαϊκή-Πανευρωπαϊκή).

Ακολούθησε ένας οξύς ανταγωνισμός μεταξύ των τραπεζών, μετρώντας όχι την κερδοφορία αλλά το μέγεθος της ασφαλιστικής τους εταιρίας. Αυτό ήταν το πρώτο λάθος, γιατί στην προσπάθεια να μεγαλώσουν δεν εφάρμοσαν σωστούς τρόπους πώλησης. Η ασφάλεια και ιδιαίτερα η ασφάλεια ζωής είναι θέμα ανάγκης. Οι τράπεζες είχαν έτοιμο πελατολόγιο, το οποίο τις είχε ανάγκη και απλώς δεχόταν ό,τι του παρουσίαζαν και το υπέγραφε στην προσπάθειά του να εξασφαλίσει τις τραπεζικές υπηρεσίες που ζητούσε. Είναι πάρα πολλοί οι πελάτες που ανακάλυπταν εκ των υστέρων πως αυτό που αγόραζαν δεν ήταν ακριβώς αυτό που είχαν ανάγκη. Το αποτέλεσμα ήταν να δημιουργηθούν πάρα πολλοί δυσαρεστημένοι πελάτες, που αποτέλεσαν τη χειρότερη διαφήμιση για το θεσμό των ασφαλειών. Οι ασφαλιστικές εταιρίες που δεν είχαν και δεν έχουν πίσω τους τραπεζικό ίδρυμα, αντιμετώπισαν και αντιμετωπίζουν τεράστιες δυσκολίες. Δυσκολεύονται στη στρατολόγηση ασφαλιστών και δύσκολα διατηρούν τα δίκτυα τους, τα οποία σήμερα καταβάλλουν πολύ περισσότερες προσπάθειες για να κλείσουν μια ασφάλεια, γιατί οι πελάτες έχουν προσεγγιστεί από τις τράπεζές τους.

Οι ασφαλιστικές εταιρίες, στην προσπάθεια να αυξήσουν τη παραγωγή τους, είναι υποχρεωμένες να προσφέρουν επιπρόσθετα κίνητρα στα δίκτυά τους και να αυξάνουν έτσι τα κόστη κτήσεως.

Έχουν, όμως, πιο ικανοποιημένους πελάτες που δύσκολα χάνουν, διότι οι ασφαλιστές τους προσφέρουν συνέχεια εξυπηρέτηση σε προσωπικό επίπεδο. Αυτό το φαινόμενο δεν το συναντάμε στις τραπεζικές εταιρίες, με αποτέλεσμα οι πελάτες να νιώθουν παραμελημένοι και δυσαρεστημένοι.

Σίγουρα, οι τράπεζες συνέτειναν σημαντικά στην αύξηση της παραγωγής, δεν συνέβαλαν όμως θετικά στην ορθολογική αύξηση των ασφαλιστρών με βάση τις ανάγκες των ασφαλισμένων.

Στη διαχείριση των αποθεμάτων των ασφαλιστικών εταιριών και πάλι οι τράπεζες εφάρμοσαν πολιτική που να εξυπηρετεί περισσότερο τις ανάγκες του ομίλου αντί των ασφαλισμένων και των μετόχων.

Εάν δεν υπήρχε το **bancassurance**, σίγουρα θα υπήρχαν πολλοί περισσότεροι ασφαλιστές, οι εταιρίες θα εισήγαγαν περισσότερο πελατοκεντρικά σχέδια και οι δυσαρεστημένοι πελάτες θα ήταν λίγοι. Μπορούμε, συνεπώς να πούμε πως η εισαγωγή του **bancassurance**, επέδρασε αρνητικά στην σωστή εξέλιξη της ασφάλειας και δεν την άφησε να εξεληχθεί πάνω σε υγιείς ασφαλιστικές αρχές και στις ανάγκες του πελάτη.

Στον τομέα της κερδοφορίας ή μη των τραπεζών, αν κρίνουμε από τις επενδύσεις που έχουν κάνει και κάνουν οι τράπεζες, πιστεύουμε πως τα αποτελέσματάδεν είναι ενθαρρυντικά. Οι τραπεζικές ασφαλιστικές εταιρίες έχουν πολύ υψηλά διαχειριστικά έξοδα σε σχέση με τις εταιρίες του ιδιωτικού τομέα. Δεν είναι λίγες οι φορές που οι τράπεζες αναγκάστηκαν να αυξήσουν σημαντικά τα κεφάλαια των θυγατρικών ασφαλιστικών τους εταιριών για να καλύψουν τις ζημιές.

Αν υπολογίσει κανείς το ύψος της επένδυσης της τράπεζας στην ασφαλιστική εταιρία και τα κέρδη που είχε, πιστεύουμε πως το αποτέλεσμα δεν θα είναι πολύ ικανοποιητικό για τις τράπεζες.

Τι θα συνέβαινε αν δεν είχαν τις δικές τους ασφαλιστικές εταιρίες. Θα μπορούσαν να έχουν ένα πρακτορείο, να αντιπροσωπεύουν ένα μεγάλο αριθμό ασφαλιστικών εταιριών, να τις έχουν όλες πελάτες τους και η προμήθεια που θα έπαιρναν θα ήταν το καθαρό κέρδος.

## 6. Το πλαίσιο της νέας αναπτυξιακής στρατηγικής του Ομίλου της Εμπορικής Τράπεζας.

Κεντρική επιδίωξη της Εμπορικής Τράπεζας, είναι η διαρκής ενίσχυση της ανταγωνιστικής της θέσης, ώστε να διαδραματίζει ρόλο ισχυρής περιφερειακής δύναμης, ως σύγχρονος και δυναμικός Όμιλος χρηματοοικονομικών υπηρεσιών.

Η νέα στρατηγική του Ομίλου στηρίζεται στους ακόλουθους άξονες:

- **Επίτευξη υψηλών ρυθμών ανάπτυξης των λειτουργικών εσόδων** στους κύριους τομείς εργασιών: Λιανική Τραπεζική και Wholesale Banking.
- **Αποτελεσματική διαχείριση του λειτουργικού κόστους**, ώστε να εξασφαλιστεί η επιθυμητή σχέση κόστους-οφέλους στις επιμέρους δραστηριότητες.
- **Βελτισποίηση της κατανομής των κεφαλαίων του Ομίλου** με γνώμονα τη μεσοπρόθεσμη επίτευξη αποδοτικότητας των ίδιων κεφαλαίων (Return on Equity) που θα υπερβαίνει το 10-12%.
- **Άμεση εξυγίανση του ισολογισμού**. Έχουν ήδη αναληφθεί πρωτοβουλίες για την υλοποίηση αυτής της στρατηγικής.

Για την υλοποίηση αυτής της νέας αναπτυξιακής στρατηγικής έχουν ήδη αναληφθεί πρωτοβουλίες. Σε αυτές εντάσσεται και η ταυτόχρονη **συγχώνευση με απορρόφηση θυγατρικών εταιριών του Ομίλου από την Εμπορική Τράπεζα**. Πρόκειται για τις **Εμπορική Επενδυτική ΑΕΕΧ, Εμπορική Τράπεζα Επενδύσεων, Εμπορική Κεφαλαίων και Συμμετοχών** (η οποία έχει 7 θυγατρικές) και **Εμπορική Factoring**. Η διαδικασία συγχώνευσής τους αναμένεται να ολοκληρωθεί εντός του 2004 και θα έχει πολλαπλά οφέλη για τον Όμιλο, αφού θα σημαίνει:

- ❖ **Αύξηση των ιδίων κεφαλαίων της Τράπεζας** κατά περίπου €50 εκατ.,
- ❖ **Φορολογικές ωφέλειες** της τάξης των €4,5 εκατ.
- ❖ **Σημαντική εξοικονόμηση κόστους** από οικονομίες που προέρχονται από το κόστος συμμόρφωσης με νομοθεσία και καταστατικό πλαίσιο της τάξης των €5 εκατ. Και
- ❖ **Αύξηση εσόδων από αξιοποίηση συνεργειών** που προκύπτουν από τις σταυροειδείς πωλήσεις προϊόντων επενδυτικής τραπεζικής προς εταιρικούς πελάτες της Τράπεζας, την αύξηση της αποτελεσματικότητας από τη διαχείριση χαρτοφυλακίων σε ενιαία βάση και τη βελτίωση της παραγωγικότητας της υποδομής και των ανθρώπινων πόρων.

## 7. Ανάπτυξη και γρήση λειτουργικών συστημάτων

Τόσο το 2001 όσο και τους πρώτους μήνες του 2002, οι χορηγήσεις και οι καταθέσεις αυξήθηκαν με ψηλούς ρυθμούς. Η αναδιάρθρωση των καταστημάτων, η οποία ξεκίνησε πέρσι με στόχο να γίνουν πιο πελατοκεντρικά, έχει αρχίσει να αποδίδει καρπούς.

Παρά το γεγονός ότι τόσο ο συνολικός ρυθμός αύξησης των χορηγήσεων της Εμπορικής Τράπεζας όσο και ο ρυθμός μεταβολής ορισμένων κατηγοριών χορηγήσεων (πχ των στεγαστικών δανείων) ήταν υψηλότερος από ό,τι στο σύνολο του συστήματος, η αύξηση των μεριδίων, εκτός από εκείνη στα στεγαστικά δάνεια και στα δάνεια προς τη βιομηχανία, ήταν μικρή. Πέρσι είχε τεθεί ως στόχος η αύξηση του μεριδίου της Τράπεζας στις χορηγήσεις προς τις μικρο-μεσαίες επιχειρήσεις, στην καταναλωτική και στη στεγαστική πίστη κατά 2 εκατοστιαίες μονάδες, από το τέλος του 2000 μέχρι το τέλος του 2004. Στη στεγαστική πίστη, όπου τα δάνεια της Τράπεζας το 2001 αυξήθηκαν με ρυθμό κοντά στο 45%, το μερίδιο της στο σύνολο του εγχώριου τραπεζικού συστήματος αυξήθηκε κατά περίπου μισή εκατοστιαία μονάδα από 8,8% στο τέλος του 2000 στο 9,3% στο τέλος του 2001 (στοιχεία Νοεμβρίου και για τα 2 έτη, γιατί τα στοιχεία του Δεκεμβρίου για το 2001 δεν έχουν ακόμα δημοσιευτεί).

Αυτό σημαίνει ότι στα επόμενα 3 έτη χρειάζεται η Τράπεζα να αυξήσει το μερίδιό της κατά 1,5 εκατοστιαία μονάδα για να φτάσει το στόχο που έχει θέσει. Ο στόχος είναι εφικτός αν υπάρξει κατάλληλος σχεδιασμός και προσπάθεια. Στα καταναλωτικά δάνεια ο ρυθμός αύξησης των δανείων ήταν υψηλότερος φέτος συγκριτικά με την περασμένη χρονιά, αλλά το μερίδιο της Εμπορικής μειώθηκε. Αυτό σημαίνει ότι τη στιγμή αυτή πρέπει το μερίδιο της να αυξηθεί πάνω από 2 εκατοστιαίες μονάδες για να επιτευχθεί ο στόχος. Στα δάνεια προς το εμπόριο το μερίδιο της Τράπεζας αυξήθηκε κατά περίπου 1,3 εκατοστιαίες μονάδες, ενώ στα δάνεια προς τη βιομηχανία το μερίδιο της στο τέλος του 2001 είναι πάνω από 2 εκατοστιαίες μονάδες υψηλότερο από ότι στο τέλος του 2000.

Η εισαγωγή νέων πληροφοριακών συστημάτων όπως το SIGLO, η υιοθέτηση ενιαίου λειτουργικού συστήματος στην Τράπεζα, η διασύνδεση των υποκαταστημάτων και των διευθύνσεων μέσω Intranet, η ανάπτυξη εναλλακτικών δικτύων (πχ e-banking, τηλεφωνική τραπεζική) η επέκταση του credit scoring και σε άλλες χορηγήσεις εκτός των χορηγήσεων μέσω πιστωτικών καρτών, η ενίσχυση των συστημάτων διαχείρισης κινδύνων θα επιτρέψουν την επέκταση των χορηγήσεων της Τράπεζας.



Η αύξηση των χορηγήσεων αποτελεί τη στιγμή αυτή τον πρωταρχικό σκοπό για την Τράπεζα. Η Τράπεζα δεν μπορεί να στηρίζεται πλέον ούτε στα κεφαλαιακά κέρδη των ομολόγων ούτε στα έσοδα από χρηματοοικονομικές πράξεις. Με την είσοδο μας στην Ευρωζώνη οι αποδόσεις των ελληνικών κυβερνητικών ομολόγων έχουν εν πολλοίς συγκλίνει με εκείνες στις άλλες χώρες της Ευρωζώνης. Η διαφορά ανάμεσα στις αποδόσεις των γερμανικών και των ελληνικών κυβερνητικών ομολόγων έχει μειωθεί σήμερα στις 30 μονάδες βάσης. Αυτό σημαίνει ότι τα περιθώρια περαιτέρω αύξησης της τιμής των ελληνικών κυβερνητικών ομολόγων είναι μικρά. Σκεπτόμενοι και πιο βραχυπρόθεσμα, οι τιμές των ομολόγων όλων των χωρών της Ευρωζώνης και των ΗΠΑ δεν προβλέπεται φέτος να αυξηθούν περαιτέρω από τα υψηλά επίπεδα στα οποία έχουν φτάσει. Τα έσοδα από χρηματοοικονομικές πράξεις στο μεγαλύτερο τους μέρος στηρίζονται στην πορεία του χρηματιστηρίου και σε πράξεις που με την υιοθέτηση των διεθνών λογιστικών προτύπων δεν θα αποτυπώνονται στα αποτελέσματα χρήσης.

Η ανάγκη για έμφαση στην οργανική ανάπτυξη ισχύει και για όλες τις θυγατρικές του Ομίλου. Τα περιθώρια για οργανική ανάπτυξη αυξάνουν σημαντικά αν εκμεταλλευτούμε τις συνέργιες ανάμεσα στις εταιρείες του Ομίλου. Η διάθεση των προϊόντων της Εμπορικής Ζωής μέσω του δικτύου της Τράπεζας πρέπει να αποτελέσει παράδειγμα για τη διάθεση και άλλων προϊόντων και υπηρεσιών του Ομίλου (όπως π.χ. των αμοιβαίων κεφαλαίων, χρηματιστηριακών υπηρεσιών) μέσω των υποκαταστημάτων. Το δίκτυο της Εμπορικής είναι ιδιαίτερα εκτενές και πρέπει να αξιοποιηθεί. Δεν δικαιολογείται να έχει η Εμπορική Τράπεζα πιο εκτενές δίκτυο από ορισμένους ανταγωνιστές της και εκείνοι να έχουν υψηλότερο ποσοστό των εσόδων τους από προμήθειες. Στην καλύτερη δυνατή απόδοση των συνεργιών ανάμεσα στις εταιρείες του Ομίλου θα συμβάλλουν και η διαχείριση κινδύνων σε επίπεδο Ομίλου, η οποία ξεκίνησε από φέτος με την εισαγωγή του θεσμού του Group Treasurer και του Group Risk Manager, την οποία ανέφερα προηγουμένως.

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η αναβάθμιση των συστημάτων μπορεί να συμβάλλει στην οργανική ανάπτυξη του Ομίλου, αρκεί τα συστήματα να είναι σε χέρια που ξέρουν να τα χειριστούν. Είναι επομένως επιτακτική ανάγκη η αναβάθμιση του απασχολούμενου προσωπικού στον Όμιλο, η οποία δεν σημαίνει απαραίτητα την απασχόληση νέου προσωπικού, αν και η είσοδος νέου, δυναμικού και αξιόλογου προσωπικού δεν μπορεί παρά να ωφελήσει τον Όμιλο. Αυτή η αναβάθμιση μπορεί να γίνει μέσω της εκπαίδευσης του υπάρχοντος προσωπικού, στρατηγική στην οποία η Διοίκηση δίνει ιδιαίτερη σημασία, και μέσω της θέσπισης κινήτρων τα οποία ήδη η Διοίκηση έχει εισάγει. Βασική προϋπόθεση για την αναβάθμιση είναι και το ίδιο το προσωπικό να μοιράζεται αυτή την επιθυμία.

## **8. Ελληνικός τραπεζικός κλάδος**

Μετά από τις σημαντικές εξελίξεις του δεύτερου μισού της δεκαετίας του '90, ο τραπεζικός τομέας στην Ελλάδα σήμερα είναι πιο ανταγωνιστικός και κεφαλαιακά ενισχυμένος και καλείται να λειτουργήσει μέσα στο νέο περιβάλλον που διαμορφώνεται από την εφαρμογή της ενιαίας νομοματικής πολιτικής στις χώρες της ζώνης του ευρώ.

Το περιβάλλον χαμηλού πληθωρισμού και επιτοκίων οδήγησε σε αύξηση των εισοδημάτων και της αγοραστικής δύναμης των καταναλωτών και ενίσχυση της

οικονομικής δραστηριότητας και επέφερε σημαντική πιστωτική επέκταση των ελληνικών τραπεζών προς τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις. Επίσης, η πραγματοποίηση μεγάλων επενδύσεων για την υποδομή της χώρας και τα έργα για την Ολυμπιάδα του 2004, καθώς και η ανάπτυξη κλάδων της οικονομίας όπως η αγορά ακινήτων οδήγησαν στην αύξηση της δραστηριότητας των ελληνικών τραπεζών και στην ισχυροποίησή τους. Εξάλλου, οι ελληνικές τράπεζες έχουν τη δυνατότητα να συνεχίσουν την επέκτασή τους στη διεθνή αγορά και ειδικότερα στην ευρύτερη γεωγραφική περιοχή των Βαλκανίων, του Εύξεινου Πόντου και της Νοτιοανατολικής Ευρώπης.

Η έντονη δραστηριότητα των τραπεζών είχε σαν αποτέλεσμα και την αύξηση του ανταγωνισμού που αποτυπώνεται, εκτός των άλλων, και στη μείωση του spread των επιτοκίων χορηγήσεων και καταθέσεων, η οποία οδηγεί τις τράπεζες στη διαφοροποίηση των πηγών των εσόδων τους και την εύρεση νέων πηγών εσόδων.

Το 2001 σημειώθηκε αύξηση της δραστηριότητας των ελληνικών τραπεζών, με τις χορηγήσεις τους να αποτελούν σχεδόν το ήμισυ της δραστηριότητάς τους και τα καθαρά έσοδα τόκων να αυξάνονται σημαντικά λόγω του υψηλού ρυθμού αύξησης των χορηγήσεων αλλά και του μειωμένου κόστους του χρήματος. Αρνητικά στην κερδοφορία των τραπεζών επέδρασε η μείωση των εσόδων από προμήθειες και των εσόδων από χρηματοοικονομικές πράξεις λόγω της αρνητικής συγκυρίας στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών. Θετική εξέλιξη κατά το 2001 ήταν η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών τραπεζών λόγω της πολύ συγκρατημένης αύξησης των λειτουργικών τους δαπανών.

Παράλληλα, οι ελληνικές τράπεζες, υιοθετώντας τις νέες εφαρμοσμένες τεχνολογίες και αναβαθμίζοντας την τηλεπικοινωνιακή τους υποδομή, καθώς και τη λειτουργική τους πλατφόρμα συνολικά, είναι σε θέση να προσφέρουν στην πελατεία τους, εκτός από τα παραδοσιακά, σύγχρονα και καινοτόμα προϊόντα υψηλής προστιθέμενης αξίας, καθώς και εξυπηρέτηση με έμφαση στην ποιότητα και την ταχύτητα των παρεχόμενων υπηρεσιών. Ιδιαίτερα σημαντικός είναι πλέον και ο ρόλος των εταιρειών των ομίλων των εγχώριων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, καθώς αξιοποιούνται σε μεγάλο βαθμό οι συνέργιες που προκύπτουν.

Το χρηματοπιστωτικό σύστημα της Ελλάδας διακρίνεται σήμερα από σημαντικό βαθμό εξωστρέφειας και χαρακτηρίζεται ως ιδιαίτερα ανταγωνιστικό με σημαντικότερα στοιχεία την αύξηση μεριδίων αγοράς και τη διαφοροποίηση στην επιχειρηματική στρατηγική. Η ολοκλήρωση σημαντικών ενεργειών στο πεδίο των εξαγορών και συγχωνεύσεων, η σύναψη στρατηγικών συμμαχιών με διεθνείς χρηματοπιστωτικούς ομίλους, η είσοδος ξένων τραπεζών, η διεθνής επέκταση και η περαιτέρω απελευθέρωση της αγοράς που προωθείται, αναμένεται να οδηγήσουν σε νέα κορύφωση του ανταγωνισμού και στην προώθηση εναλλακτικών δράσεων.

## ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ 4<sup>ο</sup>

### ΚΛΑΔΟΣ ΕΠΙΒΑΤΗΓΟΥ ΝΑΥΤΙΛΙΑΣ

#### ΝΑΥΤΙΛΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΛΕΣΒΟΥ Α.Ε. - ( N.E.L. LINES )



#### 1. Γενικές πληροφορίες - Ιστορικό

Η εταιρία ιδρύθηκε στις 5 Αυγούστου 1972 (ΦΕΚ 1550/17.8.72) με την επωνυμία ΝΑΥΤΙΛΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΛΕΣΒΟΥ Α.Ε.. Έδρα της εταιρίας είναι ο Δήμος Μυτιλήνης- Λέσβου όπου στεγάζονται τα κεντρικά της γραφεία. Η εταιρία επιπλέον διατηρεί τα δύο (2) υποκαταστήματα στον Πειραιά. Η Εταιρία είναι εγγεγραμμένη στο Μητρώο Ανωνύμων Εταιριών με αριθμό 12470/06/Β/86/44 και η διάρκεια της έχει ορισθεί σε πενήντα (50) έτη (μέχρι την 17.08.2022) με δυνατότητα παράτασης.

#### 2. Σκοπός της Εταιρίας

Σκοπός της εταιρίας, όπως αυτός ορίζεται από το καταστατικό της, είναι:

- Η απόκτηση και εκμετάλλευση πλοίων για τη μεταφορά προσώπων, οχημάτων παντός τύπου και εμπορευμάτων προς εξυπηρέτηση της ακτοπλοϊκής γραμμής Λέσβου-Πειραιώς, καθώς και άλλων γραμμών εσωτερικού και εξωτερικού.
- Η δια ναυλώσεως ή καθ' οιονδήποτε τρόπο (επί προμηθεία ή συνεργασία μετά παντός τρίτου φυσικού ή νομικού προσώπου) εκμετάλλευση πλοίων και γενικά πλωτών μέσων κάθε εθνικότητας και σημαίας.
- Η εκτέλεση παντός είδους δια θαλάσσης μεταφορά εμπορευμάτων, επιβατών ή οχημάτων δι' ιδιόκτητων ή μη πλοίων αυτής.
- Η άσκηση πάσης φύσεως και πάσης μορφής Τουριστικής Επιχειρήσεως που σχετίζεται με την δια θαλάσσης μεταφορά επιβατών.
- Η συμμετοχή σε εταιρίες που επιδιώκουν οποιονδήποτε από τους ανωτέρω σκοπούς καθώς και σύμπραξη ή κοινοπραξία με αυτές.
- Η ίδρυση θυγατρικών εταιριών με αντικείμενο την οργάνωση τουριστικών, μεταφορικών, βιομηχανικών, εμπορικών και λοιπών επιχειρήσεων.
- Η διενέργεια εν γένει πάσης επιχειρήσεως ή εργασίας που διευκολύνει την εκπλήρωση των σκοπών της εταιρίας.

### **3. Χρηματοοικονομικοί κίνδυνοι της Ναυτιλιακής Εταιρίας Λέσβου**

Υπάρχουν μερικοί κίνδυνοι /παράγοντες οι οποίοι ενδεχομένως θα μπορούσαν να επηρεάσουν τα αποτελέσματα της εταιρίας. Μερικοί από τους κινδύνους αυτούς παρατίθενται στη συνέχεια.

#### **i) Πιθανές αλλαγές στο θεσμικό πλαίσιο στο οποίο βασίζεται η λειτουργία της Εταιρίας /Ανταγωνισμός:**

Το κανονιστικό πλαίσιο της επιβατηγού ναυτιλίας δίνει το Προεδρικό Διάταγμα 364/21-7-88, όπως τροποποιήθηκε με το Π.Δ. 103/93 και σύμφωνα με τα οριζόμενα σε αυτό όλα τα επιβατικά πλοία που λειτουργούν σε γραμμές εντός Ελλάδας, συμμορφώνονται στις διατάξεις αυτές. Επιπλέον το Υπουργείο Εμπορικής Ναυτιλίας, καθορίζει το ναυτολόγιο καθώς επίσης και τις άδειες σκοπιμότητας (οι οποίες αφορούν άδειες λειτουργίας σε συγκεκριμένο πλοίο, συγκεκριμένης πλοιοκτησίας σε συγκεκριμένη γραμμή), τη σύνθεση των πληρωμάτων και τα δρομολόγια (ώρες και ημέρες αναχώρησης). Πέραν των ανωτέρω, ιδιαιτερότητες του κλάδου της Ελληνικής ακτοπλοΐας αποτελούν: η κρατικά ελεγχόμενη είσοδος των ανταγωνιστών στην αγορά, καθώς και οι κρατικά ελεγχόμενοι ναύλοι. Έτσι ο ανταγωνισμός στο κλάδο, περιορίζεται στη δυνατότητα παροχής ορισμένων μη σημαντικών εκπτώσεων, στην ποιότητα των προσφερόμενων υπηρεσιών, στην ηλικία και στην ταχύτητα των διατιθέμενων πλοίων.

Η Ναυτιλιακή Εταιρία Λέσβου Α.Ε. εξυπηρετεί σχεδόν αποκλειστικά τις θαλάσσιες συγκοινωνίες των ακριτικών νησιών του Βορειοανατολικού Αιγαίου, κατέχοντας κυρίαρχη θέση στην περιοχή της και συμβάλλοντας καθοριστικά στη γενικότερη ανάπτυξη της περιοχής. Η μακρόχρονη παρουσία της ΝΕΛ στις γραμμές του Βορείου Αιγαίου, στις οποίες έχει καθιερωθεί δυναμικά, καθώς και το επενδυτικό πρόγραμμα που έχει εκπονήσει για το άμεσο μέλλον, δημιουργεί θετικές προοπτικές για τη διαχείριση της κυρίαρχης θέσης στο Βόρειο Αιγαίο.

Επιπλέον, η χορήγηση αδειών σκοπιμότητας για τη δρομολόγηση πλοίων από το έτος 2000 στις Κυκλάδες, σε συνδυασμό με το επενδυτικό πρόγραμμα και τους μακροχρόνιους στόχους της Εταιρίας, καθώς και την απόκτηση επιπλέον τριών υπερταχύπλων τύπου Corsaire, συντελούν στην εδραίωση της ΝΕΛ, στις νέες γραμμές που δραστηριοποιείται και σε αυτές που πρόκειται να δραστηριοποιηθεί.

#### **ii) Αυξημένη εποχικότητα των εσόδων της Εταιρίας:**

Ποσοστό των εσόδων της εταιρίας, έχει άμεση σχέση με την αύξηση της τουριστικής κίνησης στην Ελλάδα, ιδιαίτερα κατά την θερινή περίοδο και κατά συνέπεια πιθανή κάμψη του τουρισμού, ενδέχεται να επηρεάσει δυσμενώς τα αποτελέσματα της εταιρίας.

#### **iii) Εξάρτηση από διευθυντικά στελέχη:**

Η διοίκηση της Εταιρίας εξαρτάται από μία ομάδα στελεχών υψηλής στάθμης, τα οποία βρίσκονται σε αρμονική συνεργασία για την επίτευξη των στόχων της

Εταιρίας. Η διατάραξη για οποιονδήποτε λόγο των σχέσεων ή η απώλειά τους, θα μπορούσε να έχει επιπτώσεις στην Εταιρία.

#### iv) Συνάλλαγμα / Κόστος καυσίμων:

Τόσο το σύνολο του δανεισμού, όσο και το κόστος καυσίμων του στόλου της Εταιρίας, είναι σε ξένο νόμισμα και ως εκ τούτου κάποια σημαντική αρνητική μεταβολή των ισοτιμιών, δύναται να επηρεάσει αντίστοιχα τα οικονομικά αποτελέσματα της Εταιρίας.

### 4. Ανάλυση των κινδύνων

#### 2000-2001

Το 2000 η Ναυτιλιακή Εταιρία Λέσβου, πέρασε από μια ισχυρή δόση κρίσης και αυτό διότι συντελέστηκαν σημαντικά γεγονότα, τα οποία καθόρισαν όχι μόνο τα αποτελέσματα χρήσης αλλά κυρίως σηματοδότησαν κατά μεγάλο μέρος το εγγύς και το απώτερο μέλλον της Εταιρίας, αφού οι αλλαγές και οι εξελίξεις στο χώρο όπως εξαγορές, συγχωνεύσεις και στρατηγικές συνεργασίες άλλαξαν τα δεδομένα του κλάδου και διαμόρφωσαν νέες δυνάμεις, νέα δεδομένα και εντελώς διαφορετικές προοπτικές σε μια ραγδαία αλλαγή του περιβάλλοντος μέσα στο οποίο κινείται η εταιρία.

Την προηγούμενη χρονιά (1999), σημάδεψε τον ακτοπλοϊκό κλάδο το γεγονός του ναυαγίου του πλοίου ΣΑΜΙΝΑ ΕΞΠΡΕΣ της εταιρίας Minoan Flying Dolphins, ο απόηχος του οποίου επηρέασε τη διαμόρφωση των καταστάσεων στο χώρο της ακτοπλοΐας. Το δυσάρεστο αυτό γεγονός είχε άμεση επίπτωση και στη Ν.Ε.Λ., εφόσον έδωσε έναυσμα για εντατικούς ελέγχους στα πλοία της, τα οποία σημειωτέον πληρούν στο έπακρο τους Ευρωπαϊκούς και Διεθνείς κανόνες ασφαλείας, οι οποίοι είχαν ως αποτέλεσμα την κακή προβολή των πλοίων της Ν.Ε.Λ. και την καθυστέρηση των δρομολογίων της. Η σημαντικότερη όμως επίπτωση του ναυαγίου ήταν ότι το ατυχές αυτό γεγονός μιας εταιρίας παρέσυρε όλες τις ακτοπλοϊκές εταιρίες και κλόνησε την εμπιστοσύνη του ταξιδιωτικού κοινού προς αυτές.

Περαιτέρω δύο σημαντικά γεγονότα εν εξελίξει είναι η διατάραξη της ισορροπίας στο θέμα της παροχής των αδειών σκοπιμότητας και η εκρηκτική ανατίμηση των τιμών των καυσίμων. Ειδικότερα οι αυξημένες τιμές των καυσίμων είχαν σημαντικότερη αρνητική επίδραση στα οικονομικά αποτελέσματα της εταιρίας, εφόσον όπως είναι γνωστό ένα σημαντικό ποσοστό του κόστους εκμετάλλευσης αφορά τις αγορές των καυσίμων. Την ίδια πτώση συνέχισε να έχει η εταιρία και το 2001, δηλαδή παρουσίασε ζημιές.

#### 2002

Το 2002, ήταν έτος καμπίς για την Ναυτιλιακή Εταιρία Λέσβου. Μετά από δύο συνεχή έτη ζημιών, η εταιρία πέρασε ξανά στη κερδοφορία, γεγονός που οφείλεται στην επιτυχή εκμετάλλευση του στόλου, στη βελτισποίηση του σχεδιασμού των δρομολογίων, στον περιορισμό των εξόδων και στην επαναδιαπραγμάτευση των δανειακών υποχρεώσεων, γεγονότα που αναλύονται διεξοδικώς στη συνέχεια.

Η σταδιακή απελευθέρωση της ακτοπλοϊκής αγοράς με βάση το νέο θεσμικό πλαίσιο, είχαν ως αποτέλεσμα την είσοδο της εταιρίας στη γραμμή Πειραιά-Κω-

Ρόδου, αλλά και την είσοδο του ανταγωνισμού στη κύρια γραμμή της N.E.L. Lines Πειραιά-Χίου-Μυτιλήνης. Η εταιρία λειτουργεί πλέον σε συνθήκες πλήρους ανταγωνισμού τόσο στις νέες γραμμές, όσο και στη κύρια γραμμή της.

Η εταιρία τελικά, επλήγη σε μικρό βαθμό από την εισαγωγή του ανταγωνισμού στην κύρια γραμμή και κυρίως στο κομμάτι που αφορά τη μεταφορά φορτηγών οχημάτων. Στη μεταφορά των επιβατών το μερίδιο αγοράς που έχει χαθεί είναι αμελητέο, γεγονός που αποδεικνύει την προσήλωση και την εμπιστοσύνη του επιβατικού κοινού της Μυτιλήνης και της Χίου στα πλοία της NEA.

Γεγονός είναι πάντως ότι η περίοδος του μονοπωλίου των γραμμών έχει παρέλθει και η NEA μαζί με τις άλλες εταιρίες του κλάδου λειτουργούν πλέον, κάτω από τις ίδιες συνθήκες αγοράς, εντελώς διαφορετικές από εκείνες που επικρατούσαν 5 χρόνια πριν.

Όσον αφορά τις τιμές των καυσίμων, κινήθηκαν και πάλι σε υψηλά επίπεδα γεγονός που είχε σημαντικότερη αρνητική επίδραση στα οικονομικά αποτελέσματα της εταιρίας. Και τούτο, διότι ένα σημαντικό ποσοστό του κόστους εκμετάλλευσης, ιδίως αυτό των ταχυπλόων αφορά τις αγορές καυσίμων.

## 2003

Το 2003, ήταν ένα έτος κερδοφορίας για την εταιρία. Μετά από δύο συνεχή έτη ζημιών (2000 και 2001) και ένα έτος οριακής κερδοφορίας (2002) η εταιρία πέρασε ξανά στα επίπεδα κερδοφορίας παλαιότερων ετών γεγονός που οφείλεται στην επιτυχή εκμετάλλευση του στόλου, στη βελτιστοποίηση του σχεδιασμού των δρομολογίων, στο περιορισμό των εξόδων και στην επαναδιαπραγμάτευση των δανειακών υποχρώσεων.

Η απελευθέρωση της ακτοπλοϊκής αγοράς με βάση το νέο θεσμικό πλαίσιο, είναι πλέον πραγματικότητα. Το γεγονός αυτό επέτρεψε την είσοδο της εταιρίας σε νέες ανταγωνιστικές γραμμές αλλά και την είσοδο του ανταγωνισμού στη κύρια γραμμή της N.E.L..

Όσον αφορά τις τιμές των καυσίμων κινήθηκαν και πάλι σε υψηλά επίπεδα γεγονός που είχε σημαντική αρνητική επίδραση στα οικονομικά αποτελέσματα της εταιρίας.

## 5. Γενικά στοιχεία κλάδου

Η Ελληνική Ναυτιλία αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους τομείς της Ελληνικής Οικονομίας. Παρέχει απασχόληση σε μεγάλο αριθμό Ελλήνων εργαζομένων, αποτελεί σταθερή πηγή εισροής συναλλάγματος, είναι ένας από τους πιο κερδοφόρους τομείς της οικονομίας και ενώνει περίπου 750 λιμάνια της χώρας, εξασφαλίζοντας την επικοινωνία με τα Ελληνικά νησιά.

Ο κλάδος της Ελληνικής ακτοπλοΐας κατά τα τελευταία χρόνια, έχει σημειώσει αλματώδη πρόοδο κυρίως μέσω της συνεχούς βελτίωσης και αναβάθμισης τόσο του στόλου, όσο και των παρεχόμενων υπηρεσιών. Επιπλέον, σημαντική βελτίωση παρατηρείται όσον αφορά την ασφάλεια και την άνεση των επιβατών, την ταχύτητα, τη συχνότητα, την ακρίβεια και την κανονικότητα των δρομολογίων.

Από πλευράς πλοιοκτησίας, οι εταιρίες της Ελληνικής ακτοπλοΐας, διακρίνονται σε δύο βασικές κατηγορίες. Αυτές είναι:

- i. Ολιγομετοχικές, ιδιωτικές εταιρίες, των οποίων η πλειοψηφία των μετόχων ανήκει σε εφοπλιστικές οικογένειες.
- ii. Ακτοπλοϊκές εταιρίες πολυμετοχικής βάσης, στις οποίες κυριαρχεί το στοιχείο της εντοπιότητας, αφού η πλειοψηφία των μετόχων προέρχεται από συγκεκριμένη νησιωτική περιοχή. Η λειτουργία των πολυμετοχικών αυτών εταιριών, έχει συμβάλει στη βελτίωση των υπηρεσιών ακτοπλοϊκής μεταφοράς στη χώρα μας.

## 6. Η θέση της Εταιρίας στον κλάδο.

Η Ναυτιλιακή Εταιρία Λέσβου Α.Ε. εξυπηρετεί σχεδόν αποκλειστικά τις θαλάσσιες συγκοινωνίες των ακριτικών νησιών του Βορειοανατολικού Αιγαίου, κατέχοντας κυρίαρχη θέση στην περιοχή της και συμβάλλοντας καθοριστικά στην γενικότερη ανάπτυξη της περιοχής. Από το 1974 που άνοιξε η πρώτη γραμμή Μυτιλήνης – Χίου, παρέχοντας υψηλού επίπεδου υπηρεσίες και διατηρώντας το στόλο σε πολύ κατάνεα κατάσταση, η ΝΕΛ έχει καθιερωθεί δυναμικά στις αγορές που δραστηριοποιείται.

Η δραστηριοποίηση των υδροπτερυγών στις γραμμές του Βορείου Αιγαίου από το 1992, δεν μπόρεσε να καλύψει τις συγκοινωνιακές ανάγκες, ούτε να υποκαταστήσει ή να ανταγωνιστεί τα παραδοσιακά επιβατηγά – οχηματαγωγά της ΝΕΛ. Από τον Ιούνιο του 2000 δραστηριοποιήθηκε στην εν λόγω γραμμή, το πλοίο Φαίδρα της ΜΦΔ εκτελώντας τέσσερα δρομολόγια εβδομαδιαίως.

Η μακρόχρονη παρουσία της ΝΕΛ στις γραμμές του Βορείου Αιγαίου, καθώς και το επενδυτικό πρόγραμμα που έχει εκπονήσει για το άμεσο μέλλον, δημιουργεί θετικές προοπτικές για τη διατήρηση της κυρίαρχης θέσης της Εταιρίας στο Βόρειο Αιγαίο.

Να σημειωθεί ότι η συμμετοχή της Εταιρίας ΑΝΕΚ Α.Ε. στο μετοχικό κεφάλαιο της ΝΕΛ ως στρατηγικού επενδυτή με ποσοστό 19%, ενδυνάμωσε περαιτέρω τη θέση της Εταιρίας στο κλάδο, καθώς και στην επίτευξη συνεργειών και οικονομιών κλίμακος, μέσα από:

- ☞ Κοινές προμήθειες (καύσιμα, λιπαντικά, ασφάλειες, ξενοδοχειακό εξοπλισμό)
- ☞ Διαφημιστική προβολή και προώθηση των παρεχόμενων υπηρεσιών
- ☞ Προώθηση κοινού συστήματος κρατήσεων θέσεων και δικτύου πωλήσεων εισιτηρίων
- ☞ Κοινή συμμετοχή σε εκθέσεις
- ☞ Προγράμματα εκπαίδευσης προσωπικού
- ☞ Δημιουργία κοινοπραξιών ή θυγατρικών εταιριών σε ισότιμη βάση για εκμετάλλευση νέων θαλάσσιων γραμμών, καθώς και είσοδος στο χώρο των αερομεταφορών.

## 7. Παράγοντες που επηρεάζουν τη ζήτηση του κλάδου

Η ζήτηση των υπηρεσιών ακτοπλοϊκής μεταφοράς, εκφράζεται κυρίως από τον αριθμό των διακινούμενων επιβατών και οχημάτων. Παράγοντες που επηρεάζουν τη ζήτηση και συνεπώς, τα έσοδα των εταιριών του κλάδου, είναι οι ακόλουθοι:

- ☞ Ο χρόνος μεταφοράς, ο οποίος εξαρτάται από τη διανυόμενη απόσταση και από την ταχύτητα του μεταφορικού μέσου. Όσο μεγαλύτερος ο χρόνος μεταφοράς, τόσο περισσότερο η ζήτηση εκτρέπεται σε άλλα μέσα μεταφοράς.
- ☞ Η ποιότητα των παρεχομένων υπηρεσιών, χαρακτηριστικά της οποίας είναι η συχνότητα, η ταχύτητα, η κανονικότητα, η ασφάλεια και η ακρίβεια των εκτελούμενων δρομολογίων, καθώς και η άνεση των επιβατών. Η ΝΕΛ θεωρεί ότι τα πλοία της ικανοποιούν αυτές τις προϋποθέσεις.
- ☞ Η γενικότερη εξέλιξη της τουριστικής κίνησης στη χώρα μας, σε συνδυασμό με την τάση μετακίνησης μέρους των τουριστών με αυτοκίνητα.
- ☞ Η εποχικότητα, σύμφωνα με την οποία η σημαντικότερη κίνηση επιβατών και οχημάτων παρατηρείται κατά τη διάρκεια των καλοκαιρινών μηνών, των αργιών και των εορτών.

## 8. Υγιής ναυτιλιακός ανταγωνισμός.

Ο νησιωτικός χαρακτήρας της χώρας μας, φαινόμενο μοναδικό στην Ευρωπαϊκή Ένωση, δημιουργεί ιδιαίτερες ανάγκες για επαρκείς και ποιοτικές συγκοινωνίες και μεγεθύνει την υποχρέωση της Πολιτείας να διασφαλίζει τον κοινωνικό χαρακτήρα της ακτοπλοΐας με σκοπό την διατήρηση της εδαφικής συνέχειας και την εξασφάλιση των προϋποθέσεων για ισότιμη οικονομική ανάπτυξη των νησιών.

Προς αυτή την κατεύθυνση είναι φανερός ο τεράστιος ρόλος της εμπορικής ναυτιλίας, που με τα επιβατηγά και επιβατηγά οχηματαγωγά ακτοπλοϊκά πλοία να λειτουργούν ως πλωτές γέφυρες και να μεταφέρουν περίπου 30 εκατομμύρια επιβάτες και 7 εκατομμύρια οχήματα το χρόνο, συνδέει την ηπειρωτική χώρα με τα νησιά ικανοποιώντας τις ανάγκες των κατοίκων των νησιών, των μεταφορέων και του τουρισμού.

Τα τελευταία χρόνια, με την επιχειρηματική πρωτοβουλία των ακτοπλοϊκών εταιρειών δρομολογήθηκαν στις θαλάσσιες ενδομεταφορές νεότευκτα ταχύπλοα πλοία που μείωσαν σημαντικά τους χρόνους πρόσβασης και κατέστησαν την ακτοπλοΐα ακόμα πιο ανταγωνιστική απέναντι στις αεροπορικές μεταφορές προς όφελος του επιβάτη.

Την 1 Νοεμβρίου 2002 ο τομέας της ακτοπλοΐας απελευθερώθηκε με σκοπό την ενίσχυση του υγιούς ανταγωνισμού και την αναβάθμιση του επιπέδου της ποιότητας των υπηρεσιών προς τον επιβάτη. Το κράτος όμως διατηρεί το θεσμικό του ρόλο να προστατεύει το δημόσιο συμφέρον παρεμβαίνοντας εκεί όπου οι δυνάμεις της αγοράς δεν επαρκούν από μόνες τους για να εξασφαλίσουν επαρκές επίπεδο εξυπηρέτησης.



## 9. Διαδικασίες για συνεργασία στον Ακτοπλοϊκό Κόσμο

Πλατφόρμα συνεργασίας, των μεγάλων ακτοπλοϊκών επιχειρηματικών σχημάτων αποτελούν πλέον οι θυγατρικές τους, αλλά και οι εταιρίες εκείνες, στο μετοχικό σχήμα των οποίων εμφανίζονται με υψηλά ποσοστά συμμετοχής, τα μεγάλα σχήματα.

Η περίπτωση Στρίντζη, για συγχώνευση με ANEK η οποία οδηγεί σε συνεργασία ΕΠΑΤ- ANEK, που βρίσκεται στο στάδιο της διερεύνησης, αλλά και η περίπτωση για συγχώνευση της Ναυτιλιακής Εταιρίας Λέσβου (NEΛ) με την Hellas Flying Dolphins δημιουργούν δυναμική στον επιχειρηματικό τομέα της ακτοπλοΐας που φέρει την υπογραφή της Τράπεζας Πειραιώς.

Έγκυροι παρατηρητές των ακτοπλοϊκών δρώμενων κάνουν πλέον λόγο για ωρίμανση συνθηκών σε μετοχικό επίπεδο, σε βαθμό τέτοιο που οι θέσεις για αυτοδύναμες πορείες, ανταγωνισμούς κ.λπ. οι οποίες είχαν καταγραφεί στο παρελθόν σε γενικές συνελεύσεις να αποτελούν μακρινό παρελθόν. Γεγονός είναι ότι οι κινήσεις που βρίσκονται σε εξέλιξη φαίνεται να γίνονται με την «ευχή» των βασικών επενδυτών των εταιριών.

Αν το επόμενο διάστημα οι κινήσεις αυτές ευοδωθούν, τότε δεν θα μιλάμε πλέον, όπως εκτιμούν οι ίδιοι κύκλοι, για ακτοπλοϊκούς σχηματισμούς, αλλά για ένα βασικό σχήμα, με δύο ισχυρούς επιχειρηματικούς πόλους και με δύο βασικές επιχειρησιακές κατευθύνσεις. **Τον έλεγχο των εσωτερικών γραμμών και βέβαια τον έλεγχο των διεθνών γραμμών**, δηλαδή των γραμμών, στις οποίες οι ελληνικές ακτοπλοϊκές εταιρίες έχουν κάνει αισθητή την παρουσία τους.

Αξίζει να σημειωθεί, ότι το ενδεχόμενο να εξελιχθεί αυτής της μορφής η συνεργασία, αυτομάτως ευνοεί οικονομίες κλίμακας, με προφανές αποτέλεσμα την ελαχιστοποίηση των οικονομικών ανοιγμάτων των ακτοπλοϊκών εταιριών, που αποτελούν και την κύρια αιτία του «πονοκέφαλου» του τραπεζικού χώρου.

Στο στάδιο των διερευνητικών επαφών, της αξιολόγησης των στοιχείων αλλά και της εκτίμησης των συνθηκών που διαμορφώνονται στην αγορά βρίσκονται οι ακτοπλοϊκές επιχειρήσεις. Η διατήρηση της κινητικότητας, σύμφωνα με εκτιμήσεις εγκύρων κύκλων δεν σημαίνει ότι κατ' ανάγκη θα προχωρήσουν όλα τα σενάρια που έχουν δει μέχρι σήμερα το φως της δημοσιότητας, αν και ο χρηματοπιστωτικός χώρος φαίνεται να έχει δώσει το «πράσινο φως».

Ωστόσο, η περίοδος θεωρείται καθοριστική. Οι διαδικασίες, έστω και αν όλες οι οικονομοτεχνικές μελέτες συμφωνούν, θα κριθούν από τις γενικές συνελεύσεις των μετόχων, όπου δεν αποκλείεται και η ανατροπή του σκηνικού, που τείνει να σχηματιστεί.

Γεγονός πάντως είναι ότι τα στοιχεία που μέχρι σήμερα έχουν διαρρεύσει, φαίνεται να συνηγορούν υπέρ των προσπαθειών περαιτέρω συνένωσης των δυνάμεων ή έστω και υπέρ των σε επιχειρησιακό επίπεδο συνεργασιών, που αξίζει να σημειωθεί, βλέπει με μεγάλη συμπάθεια ένα τμήμα του μετοχικού μπλοκ των εταιριών.

Πρόσφατα σχετικά υπήρξε πόρισμα, που σύμφωνα με πληροφορίες είναι ήδη στα χέρια των διοικήσεων της Ναυτιλιακής Εταιρίας Λέσβου και της Hellas Flying Dolphins, για τις δυνατότητες ανάπτυξης από κοινού επιχειρηματικής και επιχειρησιακής προσπάθειας. Ο Σύμβουλος, που είναι η Τράπεζα Πειραιώς έχει ήδη μελετήσει και αποτυπώσει στην πολυσέλιδη έκθεσή του την διάθρωση του στόλου της νέας εταιρίας και βέβαια τη θέση της στον ακτοπλοϊκό χάρτη της Ελλάδος.

Πάντως, σε ό,τι αφορά στην HFD, στο σύνολό τους οι επιχειρηματικές της κινήσεις, συζητήθηκαν στη γενική συνέλευση των μετόχων της, που πραγματοποιήθηκε στις 17 Ιουνίου 2002. Στο μεταξύ, εκπρόσωποι από τις δύο εταιρίες, είχαν σειρά συναντήσεων όπου και εκτιμήθηκαν τα νέα στοιχεία που έχουν προκύψει αλλά και οι τάσεις που διαφαίνονται στον ακτοπλοϊκό χώρο.

Εξ άλλου, από πλευράς ΝΕΛ, εκφράζεται προς το παρόν συγκρατημένη αισιοδοξία για τις εξελίξεις, γεγονός που αποδίδεται, σύμφωνα με πληροφορίες, σε απόφαση τραπεζικού οργανισμού (ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ), να προχωρήσει σε επαναπροσδιορισμό των οφειλών της εταιρίας, ενώ έχουν ήδη γίνει επαφές και με άλλες τράπεζες, με τον ίδιο στόχο. Σύμφωνα με εκτιμήσεις, αν επιτευχθεί συνολικός επαναπροσδιορισμός των οφειλών, κάτι που αξίζει να σημειωθεί ότι επιχειρούν και άλλες ακτοπλοϊκές εταιρίες, θα δοθεί δυνατότητα στην εταιρία να επαναπροσδιορίσει τη στάση της στην εσωτερική αγορά, με σχετική ανεση κινήσεων.

Σύμφωνα με άλλες πληροφορίες, ΝΕΛ και ΔΑΝΕ, φέρεται να έχουν ξεκινήσει άτυπα συζητήσεις, με στόχο τη διερεύνηση του ενδεχόμενου επιχειρησιακής συνεργασίας των δύο εταιριών, κυρίως σε γραμμές της Δωδεκανήσου. Τέλος, τα διαδραματιζόμενα στον επιχειρηματικό ακτοπλοϊκό χάρτη, αναμένεται να απασχολήσουν εκτός των άλλων και την επικείμενη γενική συνέλευση των μελών της ΑΝΕΚ, η οποία ως γνωστόν μετέχει των μετοχικών μπλοκ τόσο της ΝΕΛ (18,2%), όσο και της ΔΑΝΕ. Μάλιστα, έγκυροι κύκλοι, επισημαίνουν ότι αυτή η γενική συνέλευση, αναμένεται με ιδιαίτερο ενδιαφέρον, γιατί θα προδιαγράψει την πορεία του Ομίλου και κατά συνέπεια, των άλλων ακτοπλοϊκών εταιριών στις οποίες μετέχει.

## **10. Αναγκαία η άσκηση ευέλικτης πολιτικής ναυτιλίας.**

Είναι γεγονός ότι οι τελευταίες επισημάνσεις του χρηματοπιστωτικού συστήματος περί του ναυτιλιακού συναλλάγματος και του τι πλέον αντιπροσωπεύει για την εθνική οικονομία κάθε άλλο παρά απαρατήρητες πέρασαν.

Ωστόσο ο νέος κύκλος των σεναρίων περί των μέτρων, των οποίων η εξαγγελία για μία ακόμη φορά αποτελεί μεταξύ των άλλων, στοιχείο όσον αφορά τη χρονική συγκυρία κατά την οποία γίνεται, εστιάζει στο περιεχόμενο των μέτρων και όχι στη βασική φιλοσοφία που θα πρέπει να τα διαπνέει. Εκείνο το στοιχείο που χρήζει προσοχής, είναι ότι την τελευταία δεκαετία και πλέον η ναυτιλιακή κοινότητα στις επισημάνσεις της βάζει ένα στοιχείο, που όπως όλα δείχνουν διαλανθάνει της προσοχής των αρμοδίων.

Είναι προφανές και μάλιστα επιβεβαιωμένο στη διαδρομή του χρόνου, ότι η ναυτιλία κινείται με ταχύτητες σαφώς διαφορετικότερες σε σχέση με τους άλλους τομείς της οικονομίας, προσαρμοσμένη στα δεδομένα μιας παγκοσμιοποιημένης οικονομίας, που τώρα γνωρίζουν άλλοι κλάδοι της οικονομίας και δη της παγκόσμιας.

Καθίσταται λοιπόν σαφές, ότι η αισθητή διαφοροποίηση στην ταχύτητα των αντιδράσεων μεταξύ της ναυτιλίας και των άλλων τομέων της οικονομίας, απαιτεί και διαφορετική αντιμετώπιση, άρα και διαφορετική φιλοσοφία όσον αφορά τα όποια μέτρα. Χρονικά, η εξαγγελία μέτρων για το εμπόριο και τη βιομηχανία θα μπορούσε να έχει την όποια απόδοση σε προσδιορισμένο χρονικό ορίζοντα, εν αντιθέσει με τα συμβαίνοντα στη ναυτιλία όπου τα πάντα είναι ρευστά. Και το μεγάλο στοιχείο που ναυτιλιακοί παράγοντες συζητούν χαμηλόφωνα, είναι αν θα σχηματιστεί ευέλικτη ναυτιλιακή πολιτική, που άλλωστε είναι και το ζητούμενο, ή απλά θα υπάρξει μία εξαγγελία μίας δέσμης μέτρων, που σε τελική ανάλυση θα εμπεριέχουν τον κίνδυνο να έχουν «περιφερειακό χαρακτήρα» και όχι ουσιαστικό.

Είναι επίσης προφανές ότι στη ναυτιλία και γενικά στις ναυτιλιακές δραστηριότητες, κυρίαρχο ρόλο διαδραματίζει η χρονική στιγμή εκδήλωσης του act και του react που προσδιορίζει εξ ολοκλήρου και το αποτέλεσμα του εγχειρήματος. Εδώ κάπου βρίσκεται το κλειδί της υπόθεσης. Δυστυχώς δέσμη στοιχείων στη διαδρομή του χρόνου συνηγορεί στο γεγονός ότι ούτε το act, πολύ δε περισσότερο το react, ήρθαν την κατάλληλη στιγμή με συνεπακόλουθα που ειδικοί αναλυτές και γνώστες των ναυτιλιακών πραγμάτων έχουν αναλύσει. Ακόμη και σήμερα στους Ναυτιλιακούς Κύκλους, γίνεται λόγος περί της αναγκαιότητας δημιουργίας ενός αξιοπρεπούς, σύγχρονου και προσαρμοσμένου στις ανάγκες της ναυτιλίας συστήματος παραγωγής στελεχών. Και σήμερα που ο ελληνικός εφοπλισμός, κτίζει με καταγιστικούς ρυθμούς πλοία όλων των τύπων, γίνεται εμφανές ότι τα στελέχη αυτά αρχίζουν να σπανίζουν. Αυτή είναι μόνο μία εκ των πολλών παραμέτρων του εσφαλμένου act και react, που διαμόρφωσαν τους σχεδιασμούς όλου του πλαισίου των ναυτιλιακών, αλλά και υποστηρικτικών προς τη ναυτιλία δραστηριοτήτων.

Οι αναφορές για σύνδεση της ναυτιλίας με την εθνική οικονομία, που αποτελούν το ζητούμενο από τον εφοπλισμό την τελευταία και πλέον δεκαετία, έχουν συγκεντρώσει δικαιολογημένα το ενδιαφέρον.

Το παγκόσμιο ανάστημα της Ελληνικής ναυτιλίας που ισχυροποιεί διαχρονικά την οικονομία, το όνομα και την σημαία της χώρας μας, ανεβάζει τον πήχυ στόχων και δράσης για την κυβέρνηση. Η Ελληνική ναυτιλία αποτελεί βασικό πυλώνα της Εθνικής Οικονομίας και δικαιούται ιδιαίτερης μέριμνας, ώστε να συμβάλλει στην προσπάθεια ισόρροπης ανάπτυξης.

Η μέγιστη δυνατή ωφέλεια για την Εθνική Οικονομία και η επίτευξη κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης και συνοχής, πρέπει να αποτελεί προτεραιότητα. Κεντρική επιδίωξη, είναι να μετεξελιχθεί επιτέλους η Ελλάδα σε μεγάλο διεθνές ναυτιλιακό κέντρο, αξιοποιώντας την τεχνογνωσία που ήδη διαθέτει. Θεωρείται αυτονόητο, ότι για την επίτευξη αυτού του στόχου, θα πρέπει να δημιουργηθούν συνθήκες εμπιστοσύνης μεταξύ της Πολιτείας και του Ναυτιλιακού Κόσμου, με βάση ένα σύγχρονο θεσμικό πλαίσιο.

Για την επίτευξη των παραπάνω στόχων, είναι αυτονόητο ότι η τριμερής συνεργασία κράτους, ναυτεργασίας και εφοπλισμού αποτελεί το θεμέλιο λίθο, όπου πάνω της οικοδομείται κάθε νέα προσπάθεια ανάπτυξης της ναυτιλίας. Ο διαρκής και ειλικρινής διάλογος, με τους κοινωνικούς εταίρους της ναυτιλίας για την δημιουργία συνθηκών εμπιστοσύνης μεταξύ Πολιτείας και Ναυτιλιακού Κόσμου, αποτελεί βασικό μέσο διαμόρφωσης και εξειδίκευσης των μέτρων, με στόχο την ομαλή εφαρμογή τους.

Όσον αφορά τον τομέα των λιμενικών υποδομών, αλλά και της πολιτικής που πρέπει να αναπτυχθεί, ώστε το ελληνικό λιμενικό σύστημα να διαδραματίσει πρωταγωνιστικό ρόλο στις διεθνείς εξελίξεις, πρέπει να γίνει κατανοητό, ότι οι λιμένες και η λιμενική υποδομή, αποτελούν αναπόσπαστο στοιχείο και σημαντικό παράγοντα της έννοιας "Εμπορική Ναυτιλία", ιδιαίτερα για μια χώρα με τα χαρακτηριστικά της Ελλάδας.

Αναδιάρθρωση της λιμενικής πολιτικής, πρέπει να σημαίνει εγκατάλειψη αγκυλώσεων και γραφειοκρατικών διαδικασιών, ανάθεση όλου του «πακέτου» στη Γενική Γραμματεία Λιμένων και Λιμενικής Πολιτικής, άρα και ανάδειξη του ρόλου της, τη δημιουργία υποδομών, που θα είναι φιλικές, ασφαλείς για τους εργαζόμενους και τους πολίτες και συμβατές με τις ανάγκες, στις οποίες καλούνται να ανταποκριθούν, δεδομένου ότι, μεταξύ των άλλων, αποτελούν σημείο αναφοράς της τουριστικής υποδομής της χώρας, εντασσόμενες στον κοινωνικό ιστό των πόλεων και των περιοχών όπου βρίσκονται.

## ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ 5<sup>ο</sup>

### ΚΛΑΔΟΣ ΕΤΑΙΡΙΩΝ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

#### EUROACCOUNTING Ε.Π.Ε. – ΛΟΓΙΣΤΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ – ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

##### 1. ΙΣΤΟΡΙΚΟ

Η εταιρεία EUROACCOUNTING ΕΠΕ Λογιστικές Υπηρεσίες - Σύμβουλοι Επιχειρήσεων, ιδρύθηκε το 1999 από μία ομάδα ικανών επαγγελματιών, δεόντως πιστοποιημένων και νόμιμα αναγνωρισμένων, σύμφωνα με την Ελληνική νομοθεσία. Το προσωπικό της εταιρείας, που σήμερα φτάνει περί τα 45 άτομα, είναι επιλεγμένο προσεκτικά ανάμεσα σε αποφοίτους ανωτάτων και ανωτέρων οικονομικών σχολών, σε μαθητές Ελληνικών και ξένων κολεγίων και έχουν αποδοτικές γνώσεις καθώς και πρόσβαση σε ολόκληρη τη σχετική Ελληνική φορολογική και εμπορική νομοθεσία.

Οι προτεραιότητες της εταιρείας μας είναι:

- ☛ Η ποιότητα και η συνεχής βελτίωση των υπηρεσιών μας.
- ☛ Η Διαθεσιμότητα και η γρήγορη επέμβαση.
- ☛ Η ανταγωνιστικότητα των υπηρεσιών μας.



Η EUROACCOUNTING ΕΠΕ, αποτελεί μέλος του Διεθνούς Ελεγκτικού Οργανισμού NEXIA INTERNATIONAL, ο οποίος συγκαταλέγεται μέσα στους 10 μεγαλύτερους του κόσμου. Την NEXIA αντιπροσωπεύουν 285 εταιρείες- μέλη σε 84 χώρες παγκοσμίως και είναι, ένας από τους μακροβιότερους ελεγκτικούς οίκους. Το δυναμικό της, αποτελείται περίπου από 11.600 καταξιωμένους επαγγελματίες, οι οποίοι διατηρούν την εταιρεία σε υψηλά επίπεδα.

##### 2. ΔΟΜΗ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ

Η Δομή της εταιρείας, αποτελούμενη από τα ακόλουθα εξειδικευμένα τμήματα και τα κατάλληλα συστήματα μηχανογράφησης, εξασφαλίζουν την παροχή υψηλής ποιότητας υπηρεσιών και συμβουλών στους πελάτες:

- ✓ Λογιστικό Τμήμα
- ✓ Φορολογικό Τμήμα
- ✓ Τμήμα Μισθοδοσίας
- ✓ Τμήμα Συμβούλων
- ✓ Τμήμα Δικαίου
- ✓ Τμήμα Εξωτερικών Εργασιών και Διεκπεραιώσεων



Για την παροχή υψηλής ποιότητας υπηρεσιών, το προσωπικό της εταιρίας έχει τις παρακάτω διαβαθμίσεις, έτσι ώστε να συντελεί στον έλεγχο των υπηρεσιών:

- ✓ Ορκωτοί Ελεγκτές Λογιστές
- ✓ Επίκουροι Ορκωτοί Ελεγκτές Λογιστές
- ✓ Δόκιμοι Ορκωτοί Ελεγκτές Λογιστές
- ✓ Ασκούμενοι Ορκωτοί Ελεγκτές Λογιστές

### **3. ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ**

Το αντικείμενο των εργασιών και η παροχή υπηρεσιών της εταιρίας, καλύπτει μια μεγάλη γκάμα αναγκών των επιχειρήσεων, ανεξαρτήτου μεγέθους και προσαρμόζονται στις εκάστοτε απαιτήσεις των πελατών. Επιπλέον, για τις ελεγκτικές υπηρεσίες, η εταιρία συνεργάζεται με την εταιρία Ορκωτοί Ελεγκτές EYROSTATUS Α.Ε., μια από τις καλύτερες και με μεγάλη εμπειρία ελεγκτικές εταιρίες στην Ελλάδα.

#### **3.1 Λογιστικές Υπηρεσίες**

##### **A) Γενική Λογιστική:**

- ✓ Τήρηση βιβλίων σύμφωνα με τα Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα και τον Κώδικα Βιβλίων και Στοιχείων σε αυτοματοποιημένο περιβάλλον.
- ✓ Σύνταξη των ετήσιων και ενδιάμεσων οικονομικών καταστάσεων (και δηλώσεων) σύμφωνα με τον Ελληνικό Φορολογικό Δίκαιο.
- ✓ Μελέτη, σχεδιασμός & εφαρμογή Γενικού & Κλαδικών λογιστικών σχεδίων σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία και τις ανάγκες της κάθε επιχείρησης.
- ✓ Μελέτη, οργάνωση & εφαρμογή του Κώδικα Βιβλίων & Στοιχείων σε μηχανογραφημένο λογιστήριο σε πλήρη εναρμόνιση με την κείμενη νομοθεσία και τον χαρακτήρα της επιχείρησης.
- ✓ Σχεδιασμός & εφαρμογή Αναλυτικής Λογιστικής και Κοστολόγησης.
- ✓ Οργάνωση αποθήκης και κυκλώματος εμπορικής διαχείρισης.
- ✓ Επίβλεψη των λογιστικών εργασιών των επιχειρήσεων.
- ✓ Μελέτη και σύνταξη οικονομικών καταστάσεων & ενοποιημένων Ισολογισμών σύμφωνα με τα Ελληνικά ή τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα.
- ✓ Μετατροπή χειρόγραφων συστημάτων τήρησης βιβλίων σε μηχανογραφημένο σύστημα.

##### **B) Υπηρεσίες Δικαίου:**

- ✓ Σύσταση και εγγραφή στην Ελλάδα εταιριών κάθε νομικής μορφής.
- ✓ Σύνταξη πρακτικών συνεδριάσεων.
- ✓ Σύνταξη ανακοινώσεων για την παρουσία στις Γενικές Συνελεύσεις.
- ✓ Σύνταξη πρακτικών που αφορούν την εγγραφή των εκλογών και αντικατάσταση των μελών της Διοίκησης.
- ✓ Σύνταξη των οικονομικών καταστάσεων και των Πρακτικών Συνεδριάσεων στο μητρώο της Εταιρείας.

### Γ) Μισθοδοσία - Εργατικά Θέματα:

- ✓ Υπολογισμό μισθοδοσίας σύμφωνα με τους σχετικούς Ελληνικούς Εργατικούς και Ασφαλιστικούς Νόμους, έκδοση όλων των σχετικών μισθοδοτικών εγγραφών και ετοιμασία των ετήσιων μισθοδοτικών καταστάσεων που απαιτούνται από τους Ελληνικούς Φορολογικούς Νόμους.
- ✓ Παρακολούθηση όλων των διαδικασιών που απαιτεί το Ελληνικό Εμπορικό Δίκαιο για την πρόσληψη, απόλυση και συνταξιοδότηση υπαλλήλων.

### 3.2 Φορολογικές Υπηρεσίες

- ✓ Σύνταξη και υποβολή δηλώσεων ΦΠΑ και σχετικών καταστάσεων (INSTRASTAT, LISTING).
- ✓ Σύνταξη των δηλώσεων Παρακρατούμενων φόρων και υποβολή και τακτοποίηση/ πληρωμή κάθε τυχόν υποχρεώσεων.
- ✓ Υπολογισμό του Φόρου Εισοδήματος και ετοιμασία της Δήλωσης Φορολογίας Εισοδήματος.
- ✓ Υπολογισμό του Φόρου Ακίνητης Περιουσίας και ετοιμασία της Δήλωσης Φορολογίας Ακίνητης Περιουσίας.
- ✓ Παρακολούθηση και μελέτη των φορολογικών ευκαιριών που είναι εφαρμόσιμες για κάθε συγκεκριμένη εταιρεία, κατά τη διάρκεια της λειτουργίας της και του φορολογικού της σχεδιασμού.
- ✓ Φορολογικές συμβουλές στον επιχειρηματία.

### 3.3 Συμβουλευτικές και Διοικητικές Υπηρεσίες

- ✓ Η παροχή συμβουλών και γνωμοδοτήσεων για οργανωτικά, λογιστικά και φορολογικά θέματα καθώς και για συγχωνεύσεις, διασπάσεις, μετατροπές, εκκαθαρίσεις, εξαγορές και αποτιμήσεις αξίας επιχειρήσεων.
- ✓ Συμβουλές για την αύξηση της παραγωγικότητας και τη μείωση του κόστους των επιχειρήσεων.
- ✓ Σχεδίαση αναλυτικών λογιστικών συστημάτων πλήρως προσαρμοσμένα στις συγκεκριμένες ανάγκες του κάθε πελάτη και συγκρότηση συστημάτων σύμφωνα με τα ήδη υπάρχοντα λογιστικά συστήματα των πελατών.
- ✓ Δημιουργία και εφαρμογή των πιο κατάλληλων πλάνων και εκθέσεων με σκοπό την παρουσίαση Διοικητικών πληροφοριών σύμφωνα με τις ανάγκες των πελατών.
- ✓ Προετοιμασία μηνιαίων, τριμηνιαίων και ετήσιων Διοικητικών εκθέσεων.
- ✓ Εφαρμογή των διοικητικών κανόνων και διαδικασιών και οργάνωση του κύκλου πληροφοριών.
- ✓ Οργάνωση λογιστηρίου εταιρειών.



### 3.4 Ελεγκτικές Υπηρεσίες

#### **A) Υπηρεσίες Εξωτερικού Ελέγχου:**

- ✓ Η διενέργεια ειδικού ή τακτικού ελέγχου της οικονομικής διαχείρισης των Δημοσίων και Ιδιωτικών Οργανισμών, Ιδρυμάτων, Συνεταιρισμών, Κοινοπραξιών, Επιχειρήσεων, Ομίλου επιχειρήσεων και εκμεταλλεύσεων πάσης φύσεως και νομικής μορφής υποκείμενων ή μη στον υποχρεωτικό έλεγχο.
- ✓ Ο έλεγχος διαφόρων οικονομικών και λογιστικών καταστάσεων και ενοποιημένων ισολογισμών.
- ✓ Ο Έλεγχος διάθεσης κοινοτικών και εθνικών επιδοτήσεων.
- ✓ Η διενέργεια έκτακτου ελέγχου της οικονομικής διαχείρισης Ιδιωτικών Εταιρειών προκειμένου να εισαχθούν στο Χρηματιστήριο.
- ✓ Ο Έλεγχος κατόπιν εντολής δικαστηρίου.



#### **B) Υπηρεσίες Εσωτερικού Ελέγχου:**

- ✓ Η μελέτη της λογιστικής οργάνωσης, του συστήματος εσωτερικού ελέγχου, της κοστολόγησης, της εφαρμογής Γενικού και Κλαδικών Λογιστικών Σχεδίων δημοσίων και ιδιωτικών οργανισμών, Ιδρυμάτων, Συνεταιρισμών, Κοινοπραξιών, Επιχειρήσεων, Ομίλου επιχειρήσεων και εκμεταλλεύσεων πάσης φύσεως και νομικής μορφής καθώς επίσης και η χορήγηση πιστοποιητικών ελέγχου για φορολογική χρήση.
- ✓ Έλεγχος της ορθότητας λειτουργίας συστημάτων εσωτερικού ελέγχου.

#### **Γ) Χρηματοοικονομικές Υπηρεσίες ( Corporate Finance):**

- ✓ Η εκτίμηση αξίας επιχειρήσεων και η διενέργεια πραγματογνωμοσύνης πάνω σε θέματα οικονομικής διαχείρισης ή βιωσιμότητας Δημοσίων και Ιδιωτικών Οργανισμών, Ιδρυμάτων, Συνεταιρισμών, Κοινοπραξιών, Επιχειρήσεων, Ομίλου επιχειρήσεων και εκμεταλλεύσεων πάσης φύσεως και νομικής μορφής.
- ✓ Η άσκηση έργου εκκαθαριστού, συνδίκου πτώχευσης και επιτρόπου.
- ✓ Δικαστικές πραγματογνωμοσύνες.

### 4. ΓΕΝΙΚΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΛΑΔΟ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

Ένα θέμα που απασχολεί ιδιαίτερα τις επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών, οι οποίες έρχονται σε άμεση επαφή με τους πελάτες τους, είναι η εξισορρόπηση δύο αντιτιθέμενων στόχων. Αυτοί είναι η ταυτόχρονη ικανοποίηση των δικών τους λειτουργικών αναγκών και των αναγκών των πελατών τους.

Η μέχρι σήμερα εμπειρία από τον χώρο της παροχής υπηρεσιών , δείχνει ότι οι περισσότερες εταιρίες του κλάδου, δίνουν μεγαλύτερη σημασία στην ομαλή διεξαγωγή των εργασιών τους και μικρότερη στην εξυπηρέτηση των πελατών τους. Μέσα στο ολοένα ανταγωνιστικό περιβάλλον , το ενδιαφέρον των εταιριών μοιράζεται πλέον εξ ίσου μεταξύ της ικανοποίησης των πελατών και της ομαλής λειτουργίας τους.

Οι επιχειρήσεις αυτού του είδους, επιτρέπουν στους πελάτες τους την είσοδο στους χώρους όπου “παράγονται” οι υπηρεσίες, γεγονός που έχει ως αποτέλεσμα να έρχονται οι ίδιοι οι πελάτες σε επαφή με τον τρόπο και τη μέθοδο λειτουργίας της επιχείρησης.

Εξετάζοντας την ιεράρχιση στον τρόπο λειτουργίας τέτοιων εταιριών, διαπιστώνουμε ότι είναι πολύ σημαντικό, η ιεράρχιση αυτή να είναι σαφής και σωστά οροθετημένη.

Η διοίκηση της εκάστοτε επιχείρησης, θα πρέπει να έχει εκ προοιμίου αποφασίσει, με γνώμονα κατ’ εξοχήν την ομαλή λειτουργία των εργασιών της, ή το βαθμό ικανοποίησης των πελατών της.

Το ερώτημα που θα πρέπει να διατυπωθεί, για να οδηγήσει την διοίκηση στη σωστή απάντηση, είναι: “Για χάρη ποιού λειτουργεί η επιχείρηση;”. Στο σημείο αυτό, θα πρέπει να επισημάνουμε ότι, οι σύγχρονες στρατηγικές στην παροχή υπηρεσιών, δεν αντιμετωπίζουν την αποκλειστική ικανοποίηση του πελάτη ως πανάκεια, καθώς η τακτική αυτή, μπορεί συχνά να προκαλέσει λειτουργικά προβλήματα στην επιχείρηση, ή ακόμα να την οδηγήσει και σε χρεωκοπία.

**Γενικά οι Επιχειρήσεις Παροχής Υπηρεσιών, πρέπει να εξισορροπούν την ικανοποίηση των πελατών τους, με τις δικές τους ανάγκες.-**



## ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Τίποτα δεν θεωρείται δεδομένο. Το ρητό “τα πάντα ρει” ισχύει και θα ισχύει. Ιδίως λόγω των ραγδαίων εξελίξεων όλων των κλάδων της εποχής μας, από την τεχνολογία, έως το παραδοσιακό marketing και τη προσωπική πώληση.

Οι χρηματοοικονομικές αποφάσεις ενός οργανισμού (επιχείρηση, τράπεζα, ασφαλιστική εταιρία κ.λ.π.), αντιμετωπίζονται συνήθως ως προβλήματα βελτιστοποίησης. Όσον αφορά την περίπτωση μιας επιχείρησης, σε μακροπρόθεσμο ορίζοντα, αντιμετωπίζονται δύο είδη αποφάσεων:

1. αποφάσεις σχετικές με τη βέλτιστη κατανομή των κεφαλαίων και
2. αποφάσεις σχετικές με τη βέλτιστη χρηματοοικονομική δομή.

Σε βραχυπρόθεσμο ορίζοντα, οι αποφάσεις σχετίζονται κυρίως με τη διαχείριση του κεφαλαίου κίνησης και αφορούν τη βελτιστοποίηση των χρεογράφων, των μετρητών, των αποθεμάτων και των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων. Η χρηματοοικονομική θεωρία αναλύει αυτές τις αποφάσεις (βραχυπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες), από την πλευρά της βελτιστοποίησης.

Το γεγονός αυτό οδήγησε, πολλούς ερευνητές να προτείνουν, τεχνικές επιχειρησιακής έρευνας, προκειμένου να λύσουν προβλήματα χρηματοοικονομικών αποφάσεων. Το κλασσικό υπόδειγμα των χρηματοοικονομικών προβλημάτων στην επιχειρησιακή έρευνα, συνίσταται στη διαμόρφωση ενός προβλήματος βελτιστοποίησης, κάτω από συγκεκριμένους περιορισμούς.

Τα χρηματοοικονομικά, αυτά προβλήματα, εξετάστηκαν από μια πιο κατανοητή και ρεαλιστική πλευρά, η οποία ξεπερνάει, το περιοριστικό πλαίσιο της βελτιστοποίησης.

Με τον όρο Πολυκριτήρια Ανάλυση, αναπτύχθηκε ραγδαία τα τελευταία χρόνια, ένας από τους σημαντικότερους και ταχύτερα εξελισσόμενους χώρους της επιχειρησιακής έρευνας, με αντικείμενο την αντιμετώπιση προβλημάτων, όπου η λήψη αποφάσεων λαμβάνεται, βάσει πολλαπλών κριτηρίων και στόχων, που οδηγούν συνήθως, σε αντικρουόμενα αποτελέσματα. Η αναγνώριση από τη Διεθνή Κοινότητα, της Πολυκριτήριας Ανάλυσης, ως αυτόνομης επιστήμης, ήρθε το Σεπτέμβριο του 1950 στη Χάγη, σε συνέδριο μαθηματικού προγραμματισμού, όταν οργανώθηκε εκεί ειδική συνεδρία, με θέμα τις αποφάσεις με πολλαπλά κριτήρια.

Η πολυκριτήρια ανάλυση αποφάσεων, έχει ήδη συνεισφέρει κατά σημαντικό τρόπο, στην επίλυση ορισμένων χρηματοοικονομικών προβλημάτων, όπως στην αξιολόγηση επενδύσεων σε κεφάλαιο υψηλού επιχειρηματικού κινδύνου, στην εκτίμηση του κινδύνου πτώχευσης και του πιστωτικού κινδύνου επιχειρήσεων, στην αξιολόγηση ομολόγων, στην εκτίμηση δανειοληπτικής ικανότητας και του κινδύνου κρατών, στην εκτίμηση του πολιτικού κινδύνου, στην αξιολόγηση της αποδοτικότητας και της βιοσημότητας των επιχειρήσεων, στην επιλογή επενδυτικών έργων, στο χρηματοοικονομικό σχεδιασμό και στην επιλογή και διαχείριση χαρτοφυλακίων.

## Αξιολόγηση χρηματοοικονομικών επενδύσεων.

Αποτελεί μια σημαντική απόφαση, για κάθε εταιρία δημόσια ή ιδιωτική, μεγάλη ή μικρή. Στην πραγματικότητα βλέποντας τη μεγάλη χρονική διάρκεια των επενδύσεων, τις υψηλές κεφαλαιακές ανάγκες που δημιουργούν και τον συχνά αμετάκλητο χαρακτήρα τους, είναι προφανές, ότι κάθε επενδυτική απόφαση, είναι στρατηγικής σημασίας για επιχειρήσεις και οργανισμούς. Το στοιχείο αυτό καταδεικνύει, την αναγκαιότητα κατάλληλης μοντελοποίησης της διαδικασίας των επενδυτικών αποφάσεων.

Εάν θεωρηθεί, ότι κάθε επενδυτική απόφαση περιλαμβάνει, τέσσερα κύρια στάδια (αντίληψη, διατύπωση, αξιολόγηση και επιλογή), η χρηματοοικονομική θεωρία, παρεμβαίνει μόνο στα στάδια της αξιολόγησης και της επιλογής.

Γενικότερα για τη διατήρηση υψηλών ρυθμών οικονομικής ανόδου στην Ελλάδα, απαιτείται πρώτα από όλα, στήριξη και περαιτέρω ενίσχυση της εμπιστοσύνης των επιχειρήσεων στις προοπτικές της οικονομίας. Κατά κύριο λόγο, αυτό θα εξαρτηθεί από τη διασφάλιση μακροοικονομικού περιβάλλοντος, ιδίως από τη συγκράτηση μισθολογικών αυξήσεων και την υπεύθυνη τιμολογιακή πολιτική των επιχειρήσεων, κατά τον οποίο η μεν διαρθρωτική πολιτική, θα προωθεί τις αναγκαίες μεταρρυθμίσεις, η δε δημοσιονομική πολιτική, θα στηρίζει αποφασητικά την μακροοικονομική σταθερότητα. Όσο γερά θεμέλια και αν διαθέτει μια επιχείρηση, η «κατάσταση των πραγμάτων», βρίσκεται μόνιμα απέναντι σε νέες προκλήσεις, καθώς και πιέσεις για αλλαγή. Το μυστικό της επιχειρηματικής επιβίωσης βρίσκεται στη σχέση στρατηγικής και τρόπου καθημερινής λειτουργίας, καθώς και στη σχέση των δύο αυτών στοιχείων με τους εξωτερικούς παράγοντες.

Τέλος οι επιχειρήσεις, πρέπει να υιοθετήσουν την σκέψη του Engel's, να σκέπτονται με τη μορφή αντιθέσεων. Το μέλλον δεν είναι μια προέκταση του παρόντος, μια ευθεία πορεία προς τα εμπρός, πρέπει να αναζητά κανείς το αντίθετο. Αυτό είναι το μυστικό της εξέλιξης, αυτή είναι η κινητήριος δύναμη των επιχειρήσεων και της πολιτικής. Το να διακρύνει κανείς το αντίθετο, ο κόσμος προχωρά μέσα από τις αντιθέσεις. Ο κόσμος σήμερα, δεν χωράει στις κλασικές μεθόδους διαχείρισης κινδύνων. Όπως έχει πει και ο Donald Ramsfeld "υπάρχουν πράγματα που ξέρουμε ότι δεν ξέρουμε και πράγματα που δεν ξέρουμε ότι τα ξέρουμε". Ο κόσμος, δεν μπορεί να ακολουθήσει μια ομαλή πορεία. Το χάος και η αβεβαιότητα, είναι ένα μαχαίρι που κόβει και από τις δύο πλευρές. **Κάθε πρόβλημα, είναι ταυτόχρονα και μια ευκαιρία!**

## ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

### A) ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ (internet) ΠΟΥ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΘΗΚΑΝ ΓΙΑ ΕΥΡΕΣΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ

1. [www.portfolio.gr](http://www.portfolio.gr)
2. [www.emporiki.gr](http://www.emporiki.gr)
3. [www.ethniki-asfalistiki.gr](http://www.ethniki-asfalistiki.gr)
4. [www.icap.gr](http://www.icap.gr)
5. [www.morax.gr](http://www.morax.gr)
6. [www.asfalistikiagora.gr](http://www.asfalistikiagora.gr)
7. [www.management.com](http://www.management.com)
8. [www.combank.gr](http://www.combank.gr)
9. [www.capitalink.gr](http://www.capitalink.gr)
10. [www.spoudes.gr](http://www.spoudes.gr)
11. [www.greekresearch.gr](http://www.greekresearch.gr)
12. [www.nel.gr](http://www.nel.gr)
13. [www.naftemporiki.gr](http://www.naftemporiki.gr)
14. [www.eco2day.gr](http://www.eco2day.gr)
15. [www.kerdos.gr](http://www.kerdos.gr)
16. [www.hrima.gr](http://www.hrima.gr)
17. [www.express.gr](http://www.express.gr)
18. [www.e-link.gr](http://www.e-link.gr)
19. [www.pipini.gr](http://www.pipini.gr)
20. [www.reporter.gr](http://www.reporter.gr)
21. [www.economy.gr](http://www.economy.gr)
22. [www.comp.gr](http://www.comp.gr)
23. [www.sail.gr](http://www.sail.gr)
24. [www.asxetos.gr](http://www.asxetos.gr)
25. [www.yen.gr](http://www.yen.gr)
26. [www.bankmarketing.gr](http://www.bankmarketing.gr)
27. [www.nba.gr](http://www.nba.gr)
28. [www.efoplistis.gr](http://www.efoplistis.gr)
29. [www.portnet.gr](http://www.portnet.gr)
30. [www.industrynews.gr](http://www.industrynews.gr)
31. [www.ship.gr](http://www.ship.gr)
32. [www.mmm.gov.gr](http://www.mmm.gov.gr)
33. [www.itep.gr](http://www.itep.gr)
34. [www.webbank.gr](http://www.webbank.gr)
35. [www.google.com.gr](http://www.google.com.gr)
36. [www.yahoo.com](http://www.yahoo.com)
37. [www.lykos.gr](http://www.lykos.gr)
38. [www.eurostatus-nexia.gr](http://www.eurostatus-nexia.gr)
39. [www.amadeus.gr](http://www.amadeus.gr)
40. [www.ine.otoe.gr](http://www.ine.otoe.gr)
41. [www.isotimia.gr](http://www.isotimia.gr)
42. [www.irprofiles.com](http://www.irprofiles.com)

**B) ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ.**

- 1) ΧΡΗΜΑΤΟΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΟ-ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ MARKETING  
(τεύχη: ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2001 – ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2004)
- 2) ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΟ ΝΑΙ  
(τεύχη: ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2001 – ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2004)
- 3) ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ ΑΓΟΡΑ  
(τεύχη: ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2001 – ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2004)
- 4) ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ  
(τεύχη: ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2001 – ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2004)

**Γ) ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ**

- 1) “ΑΜΟΙΒΑΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ”  
κος ΚΑΡΑΘΑΝΑΣΗΣ – κος ΔΥΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΣ
- 2) “ΧΡΗΜΑ – ΠΙΣΤΗ – ΤΡΑΠΕΖΕΣ” (β’ έκδοση)  
κος ΚΙΟΧΟΣ – κος ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ
- 3) “ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ”  
κος ΤΡΑΧΑΝΑΣ

